د لوي ښښتن په ستر نامه

پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه

د پښتو نړیوالې ورځې ته

لیکونکی

ډاکتر ماخان مېږی شینواری

Ketabton.com

:

:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښښتن په ستر نامه

د کتاب نوم:

په پښتو کې ناسم ورځني شوي ويونه

ليکونکی:

ډاکتر ماخان ميرږي شينوارى

د خپرېدو کال:

ز ک ۲۰۲۰

خپرونکي:

ketabton.com

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

لیکنه ځانګړې ده الف
سریزه ب
په ژبه کې باید انارشي نه وي ۱
سلمه څنګه سلنه شوه؟ ۲
ژبه قراردا د نه دی ۴
ستونځې په ټوله پوهنه کې ۷
په پیداپښتي پوهنو کې وده ۸
.... زما کوخه د دې لیکنې سره ۹
زما سوال ۱۰
ژبه سوچه کېدنه نو څه؟ ۱۰
.....کې څېړنې په پښتو ۱۲
نومونې ۱۳
ژبه معیاري کړنه ۱۵
ناسم نومونه څنګه پېژنو؟ ۱۸
ئ ،، په پښتو تپل شوې ،، ۲۳
د ښاغلي خبیب غلي لیکنې ته ۲۵
بیا هم دا ،، ئ ،، تپ ل شوې ۳۰
کچه ۳۵
ولې اوبلن ۴۱
خوي وی ۴۸
د ستاینومونو درج،، ته ۵۶
سلمه او نه سلنه ۵۹
ترډېره برېده ۶۳
غبرګون ۶۶
...ایا موږ پیداپښتي پوهنې ۶۹
... په نورو ژبو کې شته ۷۸
ستونځوبی ۸۳
..د پوهنیزه څه لیکلو ۸۶
تر ۸۸
د تر وزر شوي ۹۳
منځ کې، په منځ کې ۹۸
د واحد لاندې څه پوهیږو؟ ۱۰۴
نېکمرغه ۱۰۷
...سږکال تر ټولو ۱۱۰
.. ..نسکرېټد پښتو ا سد ۱۱۲
... ژبه کې د تعجب یا ۱۱۸
د تل أه پاره، تل تر تله ۱۲۸
څه وکړو؟ ۱۳۳
،،د،، په،، او ،، پر ۱۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

	پرتله کونه ۴۵
	لیونی یم !ناروغ یم، نه ۱۳۵
	پټ سړی کور ته نه ځي ۱۳۷
	...د پښتو سره د نورو ژبو ۱۴۰
	مورفيم ۱۴۶
	...ګڼونه په ګڼونو او ۱۴۷
	نه دی که ندی ۱۵۱
	....هغه لیکني ۱۴۵
	یوه پای راوړنه ۱۵۶
	،،د ژبپوهانو ګواښنه،، ۱۵۹
	د ډاکتر ماخان میړي شنواري
	ژباړې ا ليکنې ۱۶۸
	د ډاکتر م م شینواري ژوند ته
	لنډه کتنه ۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ليکنه سوچه بوچه ځانګړې ده، نو
له کيني به مخ ته نه ځو

اوس دوه .دا ناسمې ليکنې ته، ته او ته هم کوي
شونتياوې دي

زه ليونى، زورواک او کلکسترګى او يا .لومړي
نادرنښت پورې درته برېښم، نو بيايې .... بل څه
مه لولي او که نه

ويې لولى، نو دوه امکانات شته :دويم:

زه ناسم يم، يا مې ستاسې د ليکنو ردونه :ومړىلـ
ناسمه کړې، نو په دې حالت کې دې ما ته بيا د
داکتر نوم ونه کارول شي، هغه تاسو له ما
او که .واخلى

که په سمه وم، نو زما دا کړنې او زيارونه :دويم
په ډاکترى ارزي، د پښتو ډاکتري را ته
.راکړى

(c) ketabton.com: The Digital Library

.

.... ب ....

سریزه

دا په خپله ختېه کې يواځنۍ او ځانګړې ليکنه ده، دا نو څه مانا؟

دا يواځنۍ ځکه ده، چې بل چا تراوسه زموږ په ټولنه کې داسې په دې سويه او دې ډول انګړنوالی دا د ناخوښۍ وړ دنده لوي ځښتن ماته را په برخه کړه او دا ځ .ليکنه نه ده کړې يې هم په دې کې دي، چې زموږ د ټولو ليکوالانو او ژبپوهان د ليکلو په مخامخ کې ځای دا زما ليکنې ټولې د تاند او ځنې يې د دوعوت په درنو خپرونو کې خورې .په ځای شوې شوي، چې مننه ترې کوم.

دا به د ليکنې د خونډيونې زر تاسو ته روښانه شي.

دا نو په څه مانا؟

په دې مانا چې زه يا زورور، يا ځانپالی چې بې ځايه ځان منځ ته راوباسي او يا ليونی دا دا لومړي دوه خو بايد له پوښتنې ځکه وباسم، چې زورور نه يم او باور وکړۍ، چې .يم که داسې .ځانپالی هم نه يم، خو که ليونی مې ځوک وبولي ورسره مخامخوالی به ونه لرم وړ ليکوالان او اديبان بايد ولري، چېږي، نو دوه لارې زمه

يا ورته بې ارزښته وبريښي او په اند وي، چې بس يو ليونی دی او وي به او :لومړی يا

دا نيوني ورته ناسمي بريښي او زه هم ورته ليونی نه بريښم، نو په دې حال کې :دوېم زما د ټولو په مخامخ يو يې زما له پاره بايد په دلايلو ولاړ ردونې راوړي او دا چې دا به پوره د کړنې وړ کار نه وي، چې په دې حالت کې بايد محاکمه شم او د پوهنتون د استادانو په پرېکړهمې د ډاکترۍ را څخه واخستل شي او نوره کومه جزا چې راته ټاکي هم بايد ويې کړي

او يا

ناسمونونه سم کړي او که زما ليکنې نه شي ردولی، نو په دې حال کې بايد دا خپل :دريم په دا دومره کار او سمونونو بيا راته د پښتو ژبې ډاکتري راکړي او کارونه مې وستايل .دا نه زما له پاره، دا د پوهنې د چوپړ له امله .شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته به له هرڅه د مخه بخښنه کړی، چې په لیکنه کې بیا بیاه همغه څه ډېر راغلي، خو ما
.مې ورته زړه دومره توان ورته نه لاره يې بله لار نه لرله یا

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

په ژبه کې باید انارښي (ګډوډي) واکمنه نه وي

دا تر اوسه ماته تجربو ښوولې، چې ناسم څه ټولنه زر خپلوي، ځکه چې نوي وي اود دې
په هکله بیا هرځومره هلې ځلې چې وشی، ډېر يې ډېرې ستونځمنې بیرته سمیږي.

په پښتو لیکل اوکه پښتو سوچه کول:

هر څه چې په پښتو کېدونکې وي یا شونتیا لري، باید په پښتو شي او په انډوله پښتو، که نه د یو څه له پاره باید د پښتو یو نامناسب ناانډول وی پیدا نه کړو، چې دا کار مو په لیکنو کې ډېر کیږي او ما له همدې امله لیکنې هم پرې کړي.

زه په دې ډول لیکنوکې سوچبوچ ځانله یم اوپه دې اند کې هم ځانله یم، نو باید له دې د مخه ملامت وکڼل شم. خوکه زما دې لیکنوکې که بې ځایه د ژبلارې اوسم اند ښځه لرې څه وو، نوتاسو په ما ځان مه ګوناه کاره کوی، زه به ځان پخپله هغه د جاپانیانو په څیر هاراکیري وکړم. تاسوبه ماته زیاته بخښنه کوی اوزما تیرې او تروې خبرې به هم راته بخښی. راباندې ګران یاستی اوپه رښتیا راباندې ګران یاستی، له دې امله دا جرآت هم.

زه نه ځانپالی یم او نه په هرڅه ځان راته پوه بريښي، خو زما هسې په پښتو کې دې ناسمونونو ته را فکر شو.

ژبه کې انارښي یا ګډوډي واکمنه او ځواکمنه نه ده اونه باید وي. ژبه کې هم ـ لکه نوروپوهنوکې ـ د هر ښځګه ودې له پاره لارې (قوانین) شتون لري.

دا چې زموږټولنه وروسته پاتې ده، نوژبه مو هم ورسره کړیږي، موږ په خپله ژبه کې زیات وخت د نورو ژبو د هغو زیاتو مسلکي ویونو له پاره انډول په خپله ژبه کې نه پیژنو، داسې نه وایم، چې نه يې لرو، ځکه چې په هره ژبه کې هر وی چې په پیداښتې توګه په بله ژبه کې شته، هغه هرومرو په پښتو کې هم شتون لري. موږ په خپله ژبه کې ډېرلرودي ویونه پرېښودي یا نوره هم ښه را ښځه پاتې دي، ځکه چې پوهنه موپه بله ژبه زده کړې او هغه د خپلې ژبې ویونه راته اوس داسې هکپک کونکي بريښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه ساده بيلګه يې همدلته راوړو:

:

.... ٢ ....

موږ غونډوسکه لرو، خودا چې په پوهنه کې موکره کارولې، دا نه منو، چې ګوندې د عربي د کرې انډول به په پښتو غونډوسکه وي. يعنې د کرې انډول مو، چې غونډوسکه ده شته، خوله ياده مو وېستل شوې او اوس چې چا ته ووايې در پورې خاندې هم، چې ګوندې کره څنګه غونډوسکه شي.

موږ چې تراوسه په ټولو پوهنو کې څه لوستي، نوهغه موپه نورو ژبو لوستي اود نورو ژبو ويونه مو په خپله ژبه کې رانناسلي او ان تردې چې دا مو منلي. موږ هغه څه چې لولو، په پيژند يې پوهيږو، خو لا تراوسه په خپله ژبه کې د هغه نوم په انډول نه پوهيږو، نو له دې امله اړتيا پيښيږي، چې د دې ويونو انډول په پښتو کې پيدا کړو.

ايا دا انډول شته او که پيدا کوو يې اوکه دا انډول ټاکو؟

پورته مو وويل، چې په ژبه کې ګډوډي واکمنه نه ده، په ژبه کې د هر څه له پاره لارې شته، نو له دې امله موږ د نه بللو يا په پوهنو کې پرېښودي د نورژبوانډول ويونه بايد په پښتوکې پيدا کړو، ټاکل يې ناسم دي او تراوسه مو چې څه ټاکلي هغه هم ناسم دي، چې په لاندې کې به يې روښانه کړو.

موږ دا په ژبه اويا نوروپوهنو پوه کسان، موځانونه بايد دومره غوره ونه ګڼو، چې په ژبه يا نوروڅه کې مو څه شي منځ ته راوړی اويا مود کومې بلې پرې پوهيدلي وی ، له پاره کوم بل وی منځ ته راوړی اوکه دا کار مو کړی وي، نوناسم به وي، چې دا به هم وروسته وګورو

په ډېره بخښنه: زموږ پخوانيو ژبپوهانو پښتو ته اړيين ډېر ښه نومونه هم ټاکلي، د خوي سره سم، چې موږ يې تل بايد مننه وي وو.

سلمه به څنګه سلنه شوې وي؟

زموږځني پښتوپوهان اوبيا چې دوی ژورنالستان هم وي، د خپل (نه) ابتکار له امله چې کړی يې وي، نو د شپې خوب وګوري اوپه فکر کې شي، چې راځه نن يوڅه وکړه او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بې له دې چې په سم او ناسم يې پوه وي په ژبه خپل ګډوډ اند ورتپي اووايي، چې دا سلم خوماته ښه نه برېښي راځه دا سلن کړه. يو په ژبلار او سم انديز دليل خوورته نه لري او نه يې لرودی شي. دی خوژورنالست يا پښتو پوه دی، دا چې يوڅوکسان دا له راديو تلوېزيون څخه واوري، نو اندي، چې دا خوګوره چې څومره ښه يونوي وی زموږ اديبانو

.... ۳ ....

او ژورنالستانو راپيدا کړی، چې په دې توګه ټوله ټولنه دا ناسم وی خپلوي اوهمداسې ناسم يې کاروي. دا ماته ښه روښانه دئ، چې دا کار په دوه زرم کال کې شوی او زه له همغه وخته د دې په مخامخ ولاړ يم.

اويا
مايع ته د پښتو انډول پيداکول:

ځنې پښتو پوهان سره يوځای کيږي او وايي، چې مورد مايع وی کاروو، چې عربي دئ، نودې ته به په پښتوڅه ووايو. په دې ډول خبروکې ما هم کله کله شتون لروده، خپله خبره مې کړې، خوچا ورته غوږنه دئ نيولی، وايي، چې دی خو څه ژبپوه نه دئ. مخامخ يې تکيه شوی يم، خو لا تراوسه يې ګټه نه ده کړې او نه زه له خپله نيته تير شوی يم. دوي ډېر ناسم دا اوبلن بولي.

دوی خوپه عربي نه پوهيږي او ځنې زيات يې په بله کومه ژبه هم نه، نو له دې امله يې په پښتو انډول هم نه شي پيداکولی اوپه فزيک هم نه پوهيږي، چې دا مايع په پيژند وپوېږي، چې بيا يې د پښتو انډولساده کيده. دا چې دا په ختېه کې څه شی دئ يعنې په دې نه پوهيږي، چې دا خو د تنونو د يوه ټولګې ګډ خوی دئ اواوبلن خو لا تراوسه کلک دي پخپله هم لا مايع يعنې اوبه نه دئ.

دوی داسې نه کوي، چې يوه کس ته دا دنده ورکړي، چې په هکله يې څېړنې وکړي او فزيکپوهان هم مرستې ته راوغواړي.

بله بيلګه: مستطيل په پښتو يعنې څه؟

ما د پوهنې وزارت نصاب کې له استادانو وپوښتل چې مسطيل به څه ته وايي، هر يوه پيژند ورکاوه، نوما ورته وويل، چې دا نوم يې نوڅه مانا لري، څوک پرې نه پوهيده، هلته يو مولوي صيب روان وو، چې ورڅخه ومې پوښتل ويې وی: د مستطيل مانا غزېدلې (څيره ده ځکه ښځينه) ده.

بله بيلګه دا په پښتوتپل شوې ،، ئ،، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يواځې د کړ له پاره اوبيا يواځې د مخاطب جمعي کړ له پاره، چې سړی ورته هکپک کيږي.

ولې ورته هکپک کيږي؟

.... ۴ ....

ځکه چې :

لومړی: موږد غږلرونکوتورو له مخې نوم، فعل او خوي اوداسې نورنه ټاکو اوکه داسې وکړو، نوالله دې خير را پيښ کړي، چې بيا به نوپه همدې کې رابند يو.

دويم: که داسې وي، نو دا به بيا يوه لار (قانون) وي. چې دا لار وي، نوبيا د مخاطب يو، او ويونکو، اودريموله پاره هم بايد دا لار وي، چې بيا به نولړترلږه اته، که نه ۱۲ او.. بيګانې ولرو.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

ژبه قرارداد دی او که څنګه؟

ځنې په پښتوکې ناسم ورځنې شوي ويونه چې له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته يې ګوته ونيسو، چې دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسې اورو، چې ژبه خو قرارداد دی، دا په دې مانا، چې که موږ يو څه ناسم ووايو اودا خلک همداسې ناسم واخلي او ورځنې شي، نو هغه د قرارداد له مخې بيا منلي ګڼل کيږي، چې بيانو بايد سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبې د ځوانی له مخې کيدی شي ځنې ناسم ويونه موژبې ته راننوتي وي.

تر هغه ځايه چې زما تجربه ده، موږتراوسه ژبې ته کوم داسې وی نه دې راننباسلی، چې هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشينی بايد ووايم – داسې ده، چې موږ په ژبه کې يوکره پيژند لرونکي يا پيژندل شوي وی د يوه بل کره پيژندلرونکي وي - چې پيژند يې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کيدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام رااړوو:

لومړی:

.

.... ۵ ....

هغه ویونه چې له پیداښته نوروژبو کې شته نږدې ټول یې موږ هم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ یې باید په خپله ژبه کې راپیدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهیدنې له امله شونی دی.

بیا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسیره په یوه بله دباندنۍ ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول - د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهیږي اودا بیا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپیله مل دی.

موږیې دلته یوه بیلګه راوړو:

د مایع اوبلن بلل. ایا دا به نو هم بیا قرارداد وي او که څنګه؟

یادونه له دې د مخه چې په دې بیلګه روښنایي اچوم، د فزیک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په درې ټولګیو وېشل شوي، بې له زیاتې شننې:

۱ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې یې یود بل څخه پخپله نه بیلیږي.

۲ - د تښتیدونکو تنونو یا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي یوې اوبلې لورته ځغلي.

۳ – د بهیدونکو تنونو ټولګی، چې بهیږي.

زموږژبپوهان، چې د مایع په پښتو انډول - د مسلک له مخې هم – نه پوهیدل، دا یې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دی.

اوبلن څه پیژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پیژند لري. دا د د دوه هایدروژن اویوه اکسیجن خوي دی، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګډل کیږي.

اوبه واوره کیږي، چې کلک بدن یا تن دي، دا واوره بیا اوبلنه کیږي، چې نرمیږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د دې تودوخي نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بيا اوبه کيږي.

.دې ته دې د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا يواځې او يواځې د اوبو خوي دئ او د

:

.... ۶ ....

تنونو د کوم ټولګي خوي نه دئ، دا په دې مانا، چې شړومبې يا شيدې نه اوبلنيږي او نه کوم غاز يا تښتيدونکی اوبلنيږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

لنډ: ټول هغه تنونه چې بهيږي بهيدونکي تنونه دي او نه اوبلن. دا بهيدنه يې ګډ خوي دئ.

دا نوقرارداد نه دئ، چې نوم د بل نوم ځايناستی کيږي او ان د يوه ټولګي تر نوم پورې.

د پيداښتي نومونويا ويونويوه بله بيلګه: سلم ته سلن ويل هم ناسم دئ، دا د ځنو کسانو د يوه ناسمې مينې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهيدنې او کوم دليله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دئ او نه قرارداد کيدی شي.

دويم:

ځنې داسې نوموني لرو، چې د هغې له پاره له پيداښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له څه باندې شپيته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځنې ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه برېښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې بايد راشي.

بيلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکې د پښتو انډول ناروغتون يا رغنتون يا رغنځی ويل کيږي، چې له خوي او ژبې له مخې يې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دئ، خو دا چې موږ ډېر يا له سره داسې بللی، اوس يې بله نومه ونه راته پردئ برېښي.

بيلګه ۲ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنيوچارو وزارت، چې بايد د دننيو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموږداسې بللی.
د کورنيوچارو وزارت هم بايد ولرو، چې د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دې ناسمونو کې دليل نه شي ويل کيدی، چې دا روحياتو له امله ښه يا بد برېښي، په ژبه کې هر څه شته، چې ځنې به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغيز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

.... ٧ ....

دويم:

هغه نومونه چې د انساني ټولنې د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه يې دلته يادونه کوم. زما په بله د مخه تيرې ليکنه کې شته اوېواځې نومونه يې اخلم، کره پيژند لري او پر ځای يې د يوه بل کره پيژند وی تاسم کارول کيږي.

بيلکه:

ستاندارد، سطحې، سوېې، ... ته کچه ويل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه کې خودا ټول ناسم بلل شوي ويونه د يوه کس د شپې د چرت څخه راوتلي او سهار بيا دا نورو کسانوراخستلي او ټوليز شوي.

د ژبو د اسانتياو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د ليک ښه بدلون اونورونوښتونو له باره کار کوي.

دا څو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه ميليارده يورو وټاکل شو، ځنې بدلونونه په ژبه کې راغلل، چې د نوې ښې ليکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوی وو، چې په ښوونځيو او نورو دفترونو کې دا نوې ښه ورځنۍ شي. په دې کې ورسره سوېس اتريش او ليښتنشتاين هم ګډ وو.

ز ه يې يوه بيلګه راوړم:

پخوا دوي فيل Elephant ليکه او اوس يې Elefant ليکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هيله ده، چې ويې ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ ستونځې په ټولو پوهنوکې.

په هره پوهنه کې موږ دباندنیو ژبو ته اړتیا لرو او له هغو څخه زده کړه هم کوو. موږ په ژبه کې د ودې له پاره هم کوم داسې نوموتي ادبیات نه لرو او هغه څوک چې په ژبه کې

.

.... ٨ ....

لوړې زده کړې کړي او کوي یې ، هغوي هم په د دباندنیوهیوادونوکې دا کار یعنې زدکړې کړی، چې دا حال موپه ژبه کې هم دی.

ډېرو پښتنو او سترو پښتنو په پښتو ژبه کې هم پوره لیکنې کړي، خو دا د نورو ژبو سره د پرتله کیدو نه دي. که تاسووغواړئ د بیلګې په توګه د پرېپوزېشنونو له پاره څه وګورئ، دا ګوګل ته ورکړئ، نو په لسګونو لیکنې به په دې هکله شوې وي.

ما په شمیرپوهنه کې نږدې پنځه دېرش کتابونه ژباړلي او لیکلي، خو دا په شمیر پوهنه کې ډېره وړه برخه ده او د پوهنیزو څېړنوله پاره خو په پوښتنه کې نه راځي، یواځې هغه لومړنۍ زده کړې ترې شونې دي یعنې د پوهنتون تر سوېې پورې، چې هغه غوره یې پسې څېړنې دي، همداسې مو ټولې پوهنې.

په پیداېښتي پوهنو کې وده

په پوهنوکې او په ځانګړې توګه پیداېښتي پوهنو کې - چې زه ژبه هم یوه له پیداېښته پیدا پوهنه، ځکه بولم، چې له پیداېښته راسره ده اوله پیداېښته د اړتیاوو په بنسټ منځ ته راغلې - هره وده د نوښتونو او د نوو پرې ابادولو پوهنیزو کړنو او کارونو په بنسټ سره منځ ته راځي.

یعنې پرمختک یا وده او نوښتونه.

دا پرمختګ او پسې راتلنه یې نوښتونه څنګه منځ ته راځي؟

دا د نړۍ تر دې ځایه ټوله وده په نوښتونو اباده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا وده داسې منځ ته راځي، چې د اړتیاوله مخې د اړونده ریښې پوهان د دې اړتیاو په هکله څېړنې کوي، چې دا ټولې څېړنې په دمخه تیرو او د اړونده پوهنوپه لاروا قوانینوابادې وي، چې د دې څېرنو لاس ته راوړنې بیا د ټولنې د پرمختګ له پاره کارولکیږي. دا څېړنې نوپه رښتیا ډېر ې پیچلې پروسه ده اود یوه اړتیا سره سمې موضوع په هکله کیدی شي په لسګونه ، که نه سلګونه کتابونه وکتل شي، وارزول شي، ټولې موخې ته رسیدونکې لارې او قوانین وکتل شي، چې اړونده لاس ته راوړنه ترې راووېستل شي.

.... ٩ ....

هغه څه، چې ورته په کلکه ګوته نیسم، هغه دا ده، چې هیڅ یو څه په پوهنوکې د کسانویا نوره هم ښه، دپوهانو د خوښې کارنه دی، یعنې دا چې په شمیرپوهنه کی دوه زیات درې برابر پنځه کیږي، نو دا څوک په خپله خوښه شپږ کولی نه شي.

ډېره بخښنه، چې داسې یوه بیلګه راوړم، خووبه ګورو، چې ورته اړیم.

زما موخه د دې څېړنې یا لیکنې سره پښتوژبه ده:

زه په پښتوژبه کې ډېرد نوښتونو پلوی یم، خو هغه باید د ژبې لار(قوانینو) اوسم اند په بنسټ وي. په ژبه کې نوښت د چا د خوښې کار نه دی.

نوښتونه په څه کې غواړو؟

ډېر زموږ پښتانه په دې اند دي، چې ژبه موسوچه شي.

ژبه یا ژبو کې څنګه ویونه لرو؟

زما په اند ټولې ژبې سره غبرګې پیدا دي، چې په لاندې ډول یې را لنډوم:

١ – هغه ویونه یانومونه، چې د هغه څه منځ ته راوړل د کسانوکار وي اودا بیا د هغوي د نومونو پسې نومول شوي. دا نومونه لکه الځهایمر(الزایمر)، څلزیوس، سادیست او نور، همداسې نومول کیږي اوپه بله ژبه کې هم همدا دي.

٢ – هغه څه چې د یو څه د ودې یا پرتلونې په بنسټ منځ ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې جملې څخه به ستاندارد راوړم، چې عربي يې معياردئ. د دې له پاره هم په پښتو کې انډول نه لرو او له دې امله به يې همداسې ستاندارد يا معيار بولو.

۳ – د ژبو پيداښتي ويونه.

داسې ويونه د انسانانو د اړتياوسره منځ ته راغلي، په پيداښتي ډول. دا ويونه په ټولوژبوکې انډول لري، د ډېرو لږو ځانګړنو سره.

په دې هکله زياته ليکنه نه کوم. دا خبرې ما په خپل کتاب کې چې په کتابتون.کوم کې شته کتل کيدی شي.

.... ۱۰ ....

زما سوال او هيله

هيله ده چې د يوې بلې ژبې وی له پاره چې په مانا يې نه پوهيږي د پښتو وی مه ليکئ، دا همغه په دباندنئ ژبه وبولئ.

دا د چا يا زموږ د خوښې کار نه دئ او دا هم سمه نه ده، چې ژبه د قرارداد خبره ده. اوس ژبه لرواوداسې څه هم نه شته، چې موږ يې په هکله قراردادوکړو. له دې امله دا ژبه نوره هم تخريبيږي، که پرته له پوره پوهنې ګوتې په کې ووهو.

لکه:

لومړی:د ستاندارد يا معيار، سطحې، سويې او ...له پاره کچه مه کاروي.

دا داسې برېښي، چې ګوندې موږ په کچه هم نه پوهيږو او ستاندارد ا، ...هم نه پوهيږو.

دويم: د مايع له پاره چې وی ګورئ، نونورې ژبې هم وګورئ، که په عربي ښه نه پوهيږي اويا د يوه کس څخه وپوښتئ، چې په عربي پوهيږي. د خوي له مخې مايع د شيانويوه ټولګي ته وايي، چې بهيږي او نه اوبلنيږي.اوبلن لا اوبه نه دي، هغه لا تراوسه واوره ده.

هيله ده چې په پښتو د يوه لرودي څه له پاره يو بل لرودی، چې موخه يې بله وي، مه کاروي.

لکه غبرګون، چې د هغې له پاره اړوند د کارونې وړ مناسب ويونه شته. تاسو هغوغونډالو ته وګورئ، وبه وينئ، چې بل د همغه څه له پاره په کار وی شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده چې په پښتوکې لرلی او سم څه بل ډول مه بولی او مه یې تخریبوئ.

ډېرش سلمه چې څوک یې ډېرش سلنه بولي، تخریب اوتیری دئ.

ژبه سوچه کیدنه.

زموږ پښتنولیکوالواو ژبپوهانو کې دا درې موضوعګانې په ډېره مینه د لیکنو اوویلو سرټکې ګرځیدلې، چې غواړم زه یې همدا اوس د خبروله پاره رامنځ ته کړم.

لومړی: ژبه سوچه کیدنه (کونه).

دویم: ژبه معیاري کیدنه(کونه).

دریم: ژبه پوهنیزه کیدنه (کونه).

لومړي ته: ژبه سوچه کونه یا کیدنه.

دنړئ ژبې چې منځ ته راغلي، ټولې د اړتیاوپه بنسټ دي. غبرګې منځ ته راغلي اوله دې امله ټولې ژبې سوچه دي او د هرې ژبې وی په بلې ژبې کې انډول وی لري.

د ژبې سوچه کیدنې څخه به موخه دا وي، چې ګوندې موږ ټولې لیکنې باید په پښتو وکړی شو. دا کیدی شي، ځکه چې زموږد پښتو منځپانګه – لکه د بلې هرې ژبې هم- له پیداښته پوره ده.

د ژبې سوچه کیده نو څه دي؟

دا نور بل څه نه دي پرته له دې، چې ټولې پوهنې باید په پښتو ولیکلی شو، دا په دې مانا چې ژبه باید پوهنیزه شي.

ژبه په هغه وخت کې پوهنیزه ده، چې داسې لږ تر لږه دا لومړنیو ستونځو ته اوبی (ستونځوبی) پیداشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ګومان مې دئ، چې زموږزيات کسان به د لومړي ځل له پاره د ،،ستونځوبي،، سره مخامخ شوي وي او دا د مشکلاتو- يا ستونځو حل، له پاره موږ نه پيدا کوو، يعنې ما هم نه دئ پيدا کړئ، زما ورته پام شوئ، چې دا مو په ژبه کې شته.

لکه: ملګوبی، ګوړوبی، خړوبی او نور

موږ په پښتوکې – دا بايد په ډېره خواشينئ سره ووايم- چې د هغه ساده اړتياوله پاره هم پوره مسلکې کسان نه لرو، موږ ان له هغه پيليزو پوهنو سره له پيله په پښتو څه نه لرو، موږ ان دا د ښوونځي پوهنې مو

.... ۱۲ ....ږ

لومړئ: په پښتو نه دي او

دويم: موږ چې د ښوونځي له پاره څه ليکلي هغه هم ناسم دي او دا ناسمې مو هم لا تراوسه نه دي سمې کړي .

ما د شميرپوهنې يو کتاب ليکلئ، چې Ketabton.com کې خپور دئ اوله اوم تر۱۲ –م ټولګي پورې مود هر کتاب څخه يوه يوه برخه څيړلې، چې له څومره ناسمونونو ډکه ده. متآسفانه، چې ټول د شميرپوهنې يا رياضي کتابونه – چې ما لوستلي - همداسې ناسم دي. موږ په نورو برخو کې هم پوره ستونځې لرو.

په پښتو کې څيړنې څنګه شونې دي؟

زموږ ژبپوهانو، چې په پښتوکې يې تراوسه ماستري يا داکتري لروده يا لري او يا يې له دې وروسته لاسته راوړي، دا يې هم له نورو ژبو څخه لاس ته راوړي، دا په دې مانا چې دپښتو د اکاديميکزده کړوله پاره هم د نورو ژبو څخه ګټه پ،رته کوو او س هم په خپل هيواد کې ورته د جګو زده کړو ادبيات نه لرو. نو زما په اند که څوک غواړي، په پښتو کې – لکه څنګه په نورو ريښوکې هم- څيړنې وکړي يا لوړې زده کړې، نو اړيين دئ، چې يوه پر مخ تللې دباندنۍ ژبه ښه زده کړي، که په دباندې کې د زده کړې شونتيا نه وي، نوداهڅې دې په کوردننه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه څنګه موچې هیواد وروسته پاتې دی، همداسې مو په ورته ډول ژبه هم وروسته پاتې ده، چې له نږدې شپیته کاله د مخه داسې لړه رسمي سوې(په قانون کې پوره، خو قانون ته څوک ګوري)، نوکه هر پښتون غواړي څه ولیکي ډېر ښه به وي.

نه ! ډېر اړیین به وي، چې یوه پرمختللې ژبه، چې له ټولو یې انګرېزي ښه ده او پسې روسي، فرانسوي او الماني، زده وي او د خپلې ژبې لپاره ترې کار واخلي.

دا په دې مانا، چې د نصاب له پاره د ښوونځي اوپوهنتون کتابونه سیده له انګریزي او یا دې نورو پرمختللو ژبو را وژباړي، خو هغه ژباړی باید په مسلک اوپه دواړو ژبو ښه واک ولري.

.

.... ۱۳ ....

نومونې (نومه ونې)

نومونه او په ټولیزه توګه – زما په اند- ژبه څنګه منځ ته راغلي؟

یادونه:

ما نومونه لیکلي، خوموخه دې د ژبې ویونه وي، که دا نومونه، کړنې یا فعلونه، نومځاینیوي او یا نور څه وي.

ځنې شیان د هغو د خویونوله لارې راته روښانه کېږي.

موږ ته پوهنه په پښتوکونه ډېره ستونځمنه په دې ده، چې دا پښتو نومونه او ویونه راته ورځني نه دي، لږ ترلږه په پوهنو کې. ځنو پوهنوکې خو نه دا چې دا نومونه ورځني نه دي، په هغې پوهیدل هم ستونځمن دي. زه کله کله، چې د الماني څخه کوم نوم په پښتو ژباړم یا پښتو کوم یا یې نوره هم ښه په پښتوکې یې انډول پیداکوم، چې پرې پوهیدنه راته ستونځمنه وي، بیا یې انګریزي ګورم اوبیا یې د عربي سره هم پرتله کوم، ګورم، چې دا څنګه وبلل شي یا یې نوره هم ښه انډول یې څه دی. نه چې دا څنګه وبلل شي، بلکې چې دا څنګه یا کوم نوم یا وی دی، داسې نومونې(ښه به یې داسې نومه ونې) په تخنیک کې ډېرې مخ ته راځي، ځکه چې د نوروپوهنو د ژبې په څنګ کې په تخنیک کې هم ستونځې لرو.

لنډ: د ژبې ستونځې او مسلکي ستونځې لرو، چې د شیانو پښتو بلل راته ستونځمن کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نومونو اوویونو له لارې یو شی یا د شیانوډله یا ښه یې ټولګی یواځني ټاکل کیږي، نه داسې نه ده، یواځنی ټاکلی دی اودا ټاکنه زیات وخت د شیانو د خویونوپه بنسټ سرته رسیږي.

موږدلته د بیلګې په توګه نومونه ترڅیړنې لاندې نیسو.

موږ درې ډوله نومونه اوویونه لرو:

یو: هغه ویونه او نومونه چې له پیدا ښت څخه راسره مل دي.

دوه :

الف: هغه نومونه اوویونه، چې د هغه څه له پاره منځ ته راغلي، چې د هغو د منځ ته راوړونکو نومونوباندې یادیږي، یایې ورته دځانګړي خوي څخه منځ ته راوړل شوي.

ب : هغه نومونه اوویونه، چې د شیانود میندلو له لارې منځ ته راغلي.

درې: هغه نومونه یا ویونه چې د پوهنې د ودې سره منځ ته راغلي.

و یو ته:

دا پیدا ښتي نومونه اوویونه په هره بله ژبه کې خپل اندول په پښتو کې هم لري او باید موږیې ورته پیدا نه کړو. دا موږ یې په لاندې ډول لږ روښانه کوو:

الف: ټولګیزنومونه اود ټولګیز ویونو له لارې نومه ونې:

۱ – ټولګیز نومونه، چې د ګډو خویونو په بنسټ وي:

لکه انسان، نبات اوداسې نور اویا همدسې تو، سوږ،برګ او نور، دا ډول نومونه او ویونه هره ژبه لري، که په کومه ژبه کې ستونځې ورسره وي، نو د نوروژبوپه مرسته یې د خوي له مخې نومونه پیداکولی شي.

۲ – ټولګیزنومونه، چې د تودوخې درجې اړوند د ګډو خویونو له مخې چې د شیانو ګډ حالت د ځنو خانګړو شرایطو سره په ګوته کوي یا لنډ: د شیانوفزیکي حالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا شيان په درې ټولګيو وېشل کيږي:

اول: کلک . يعني د کلکو شيانوټولګی، چې زرې يې سره کلکې نښتې وي، لکه تيږه، يخ،واوره ، که اوبلنه هم وي.

دويم – بهيدوني (د هغوتنونوټولګی، چې بهيږي يا يې زرې کلکې سره نه وي نښتي) يا بهيدونکي (دا نوم زموږاديبانوتخريب کړی او اوبلن يې بولې، چې دا د دې ټولګي د يوه شي (اوبه) خوی دی(او هغه هم اوبه نه دي))، لکه اوبه، شيدې ...

دا ولې؟

ځکه چې زموږ د دې ناسم نوم اېښوونکي او ناسم وي بلل کووني(که بلونکي؟؟).

لومړی ۱: د دې شيانود ټولګيو په فزيکي خوي نه پوهيدل او

.... ۱۵ ....

دويم ۱:همداسې دوي نه شوکولی، چې دانومونه له نوروژبو راواخلي، هلته دا پوره روښانه دي او هرڅوک پرې پوهيدلی شي.

دريم – تښتيدوني (بخار،غاز ونه او غازډوله):

د دې لپاره چې خبرې اوږدې نه شي، داسې يې را لنډوو:

يو ته: هغه څه چې له پيداښته ورسره بلد يويا بايد بلد وو، هغه په ټولو ژبو کې شته، ځانګړنې به يې ډېرې کمې وي.

د دې شننه ډېر وخت غواړي اوڅوک ورته سره سينه هم نه شي لرودی، چې ويې لولي، نو دلته به اوس په همدې بسيا وکړو، دويم اودريم ته به راشو:

دوه اوهمداسې درې ته: غزوم يې نه لنډ: داسې نومونه په ټولو ژبوکې همغه دي اوڅوکورته بل څه نه شي ويلی.

دريم ته: دا د هغو تنونوټولګه ده، چې زرې يې يوله بله تښتي، لکه د بويولوتنونه يا بخار، غاز او ....

دا نومونه د شيانود ټولګيو د پيژند له مخې منځ ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه معياري كونه

معياري ژبه نوڅه؟

معياري ژبه بايد د کليوالي ژبې سره توپيرولري، ژبه بايد خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتياوله پاره په معياري ژبه يا لوړه ژبه اويا اکادميک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

تراوسه چې په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله يا يو يوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنۍ ژبه يا کليوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپيريال کې، د ټولوينژبې سره په ويلو او ليکلو توپير لري او لوړه يا معياري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ويونکي پرې ليکنه اولوستنه کوي.

.... ۱۶ ....

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختيز، سهيلي او لوديز افغانستان خلک په خپلو کليوالي ژبو غږيږي، چې سره تو پير لري، خو معياري ژبه دا ده، چې ټول يو ډول ليکل پرې کوي.

لنډ: معياري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتياوې پوره کوي.

دريم ته: پوهنيزه ژبه هغه ده، چې د اړتيا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونيوله پوره کړي. دا داسې بريښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معياري کونه په ختّه کې د ژبې پوهنيزه کيدنه ده.

پام:

د ژبې معياري کيدنه يا کونه بايد په دې موخه نه وي، چې يوخيالي – بې له کوم ژبني او سم انديزدليل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګونډې يوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وويل،، يا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهيږم، چې ،، په غبرګون کې وويل،، کې به د ليکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وايي. دا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور کسان ووايي، چې دا يا هغه يا دغه موخه لري. دا چې موخه يې که هرڅه وي، خودا يوه سمه وينا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرګې دي اود يوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتيا ده، بايد دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګړنګون،، هم وليکو همدا يوډول به ترې پوه شو. نو اوس بايد و اندو، چې موخه به څه يې وي.

وايو: غني د ترمپ د خبرو په هکله يا مخامخ، او يا په پلوی څه وويل يا غني د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندڅرګند کړ.

دا نوښکه کيږي؟

.... ۱۷ ....

دا داسې کيږي، چې د ښونځي څخه نيولې تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتياوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنيزې څيړنې هم بايد په خپله ژبه وکړی شې.

موږلا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دی او په ځانله يا يو څو کسانوسرته نه شي رسيدلی

زه دا ليکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړينې ليکنې هم شته، چې بايد خبرې سره په وکړو، هيله ده چې د تاند درنه پاڼه يا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، ـ معياري کونه او – پوهنيزه کونه همغه پښتو پوهنيزه کونه ده.

ايا دا کار شونی دی؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څير پوهنيزه کيدی شي، چې پای کې يواځې دوه بيلګې د شميرپوهنې اوفزيک څخه راوړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له شمیرپوهنې یا نوره هم ښه له ځمککچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو یې (خو ورپورې خاندئ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردئ،لینده، نیمئ، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپیریال.

له فزیک څخه:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په اړیینوالي نه غږیږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکې چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو یا کیکاږو. که دا په پښتوکوو یا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړی باید وپوهیږو، چې دا د فزیک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزیک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سیمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او یا د مړکیدو وخت کې یې سره بیرته بیلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سویچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ویونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دئ.

دا چې داسې بلل یې ښه کار دئ او که نه یا په داسې بلنوسره هم انده یوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دئ، دا تړونی دئ اونه بل څه.

ناسم ویونه څنګه پیژنو؟

یوه د مخه راوړنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کني زموږ د ټولودرنو ليکوالانوسره په مخامخوالي کې دي، خو زه زه پوهيږم، چې زما ليږ
د دې روښانولوله پاره اړيين ګڼم، چې دا خپل اند له تاسوسره ګډ کړم.

بيا هم که دا د داسې څه ليکونکي ما باوري کړي، خو دا هم يوه ښوونه ده اوزما زده کړه.

الي له امله دي، نه ياغي يم اونه يې زه تاسوته لوړه کوم، چې زما ليکنې نه د چا د مخامخو
زما ليکنې يواځې اويواځې د لا نورو .خوي لرم اونه د ځانښوونې له امله دي
روښانه ونو له امله دي.

زه د خپلومشرانو په ځانګړې توګه د ژبپوهانومشرانو ډېردرناوی ځکه کوم او لرم، چې
تلې او ژوندۍ به يې همدا دوي دي، چې دا پښتو يې را ژوندۍ کړی، ژوندۍ سا
دا د دوي برکت دی اود هلوځلولاسته راوړنه ده، چې اوس دا ژبه د .ساتي
ورکيدو کندې ته نه شي لويدلی.

.

.... ١٩ ....

اسمونونو له امله تر اوسه مې چې د تاند په درنه خپرونه کې څه خپاره شو،هغه زموږ د ن
وو، هيله ده، چې په دې لار کې به زما ليکنې داسې لږ څه دې ناسمونونو ته ستاسو پام را
اړولې وې.

دا ما .په يوه پوهنه کې چې يوڅوک څومره ورننوځي، پوهيږي، چې څومره نه پوهيږي
ر په دې پوهيږم، چې ژبه څومره ستونځمنه ده، خو چې خپله په يو څه کا .هم حس کړه
وکړې هلته د داسې يوبل څه سره مخامخ کيږي، چې په هغې هم بايد کاروشي.

زه پوهيږم، چې په ډېرو موضوعاتو به ډېرو ژبپوهانوکارکړی وي، خودا چې زه نه
پوهيږم، زه ملامت يم او دا چې زه هم بيا څه په ليکم، نو دا بيا سم کارځکه بولم، چې
سګونه کسان کار کوي اودا هم بډاينه دهګورو په يوه موضوع په سلګونه که نه ل.

يې روښانه کړو، نو پوره دلايل ونهويونو باندې خبرې کوو او غواړو دا ناسمون ناسمو که
بايد راوړو او وښايو، نور هم ښهِيو يا څوغوره پوهنيز لاملونه يا دلايل ،يا غوره دليل
چې

او پوهنيز -سم انديز – يد غورهپه همدې ډول که بيا دا څوک ردوي هم با .دا ناسم دی
دليلونه رواړل شي.

او يا که د اړونده وی خونديونه د وی د خوي سره مخامخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکنې په دننه کې کتل کېدی شي؟

کوم دليلونه کيدی شي؟ دا نو

دا ځکه په پيل کې راوړم، چې موږ ورسره د سټه او له پوره وخته بلد بېلګه يې روغتون .ه سملاسي پوهيږو، چې دا روعتون موږ د روغانو ځای بللی‌د دې وی ښځ .يو

.ناروغتون، رغنځی، يا رغنتون :نو دا چې موخه مو د ناروغان ځای دئ بيا دا بللی شو .شوی رانيول فارسي ښځه ځني بيا وايو، چې دا له

.نه داسې نه ده

ي ، ځکه ژبې د شته او بايد و کې په هره پيداېښتي ژبه کې چې يو وی وي، هغه په پښتو اړتيا په بنسټ، د پيداېښتي لارو سره منځ ته راغلي او دا هره ژبه، پښتو هم او اړتيا مو .سره همغه دي

کوم دليلونه نه دي؟

.

.... ۲۰ ....

کې دي؟ مخامخوالي کوم دليلونه د ژبلار سره په ټکر يا

ناسم ويونه ښنګه پيژنو؟ و، چېاوس راځ

چې په ناسم ښه وپوهيږو، دا په ژبه کې داسې ،دئ دا کار په پيداېښتي پوهنو کې لږ ساده .لږښه ستونځمن کار دی، خوسره له دې هم په ژبه کې د ژبلار په بنسټ لارې شته

لارو داسې ويونه، چې د پيداېښت په اوږدو کې يې د پيداېښتي :پيداېښتي ويونه :لومړی سره سم لرو، بيا کله کله زموږ ځني ليکونکي د خپل خيال په بنسټ د هغو له ډلې ځني لکه موږ اوتاسې په ګڼونو کې د لرلې ښځه په .ويونه راباسي او په بل ډول يې نوموي په دې هکله).ښنګ کيږولکه چې دېرش سلمې ته دېرش سلنه وايوادا پخپله بې لارې ده (مې ليکنه شته

:دويم

:يوکره پيژند لرونکی وي د بل کره پيژندلرونکي وي په ځای ايښوونه ناسمه راځي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې عربي ،که د یوه څه له پاره په پیداښتي توکه په نامه نه پوهیږو، لکه د مایع له پاره نود خپلې ناپوهۍ په بنسټ بیا د دې له پار یود بل څه له پار ټاکلی کره پیژند لرونکی ،دی ټاکو، چې دا بیا هرومروناسم باید وي، لکه د مایع له پاره چې انډول پښتویې نوم یا وی په دې).بللی اوبلن او زموږ ژبپوهان دا ډېر او خورا او دلارې وتلی ناسم بهیدونکی دی (هکله مې لیکنه شته

اویا موږ کچه، چې ځانګړی پیژند لري ، بې ځایه اوبې له کومې ژبلارې د هوارې، معیار دا پردي ویونه دي او په .نوروله پاره کاروو، چې دا ټول هم پوره ټاکلي پیژندونه لري او .پښتو کیدی نه شي

نوپه داسې ویونو، چې انډول ورته په پښتونه لروڅه وکړو؟

.دې ډول ویونو ته همهغه د د باندني ژبې وی کاروو، که عربي وی وي،خونوره هم ښه

:دریم

.... ۲۱ ....

:نه لرلي نومونه بیا د خوي له مخې نوموو کې ځنې په پښتو

ځنې څه یا د شیانو نومونه، چې موږپه پښتوکې نه لرو یا نه لروده، هغه د هغه څه له خوي د .چې دا کار د نورو ژبو ویونکي هم کوي ،څخه پیژنو، اود خوي له مخې نوموو په توګه هغه ځای چې موږ هلته لمونځ کوو، لمنځتون بللی شو یا په هغه بیلګې دا نوم ورته د لویې پکتیا په)مړي خښیږي مړستون بللی شو چې کې ونوځای تاسونه راته برګیږي، نووبه وایم، چې روغتون مو که خو ،(ځنو ځایونو کې اخلي به سم نومول شوی رعنځی، رغنتون اوهمداسې ناروغتون بللی وی، د خوي سره .د هیڅ سمون له پاره نا وخته نه شته ،وی

:څلورم

موږ خپله غوښتنه څنګه ښوولی شو، چې سمه ده؟

.دا د غوښتنې ښوونه نه ده، چې دا ګوندي دې اوهغوعلماوو لیکلي اوویلي، نوسمه ده ---

.یا دا چې له دې ستونځوسره مخامخ یو، نو باید دا لار وټاکو ----

ځم د دې ،، ی،، غبرګوني ؟ یا پنځمي ،، ئ،، ته‌را

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه دلته د دي له پاره يوه لنډه يادونه کوم اوبيرته تاسو درانه همهغي خپلي پخوانۍ ليکني ته
رابولم، چې ويې ګورۍ، هلته داسې نورد ويلوځه نه دي پاتې شوي اوزما دلايل
.هم په سم انديزدليل ژبلارې نه دي رد شوي

.له ليکنه ، چې ،، ئ،، ربښتيا تېل شوې کتلی شیپه دې هکله مې ډ

.د شميرپوهنې ځو ساده روښانه ونې، چې پرې پوهيږو

شميرپوهنه د څه سره سر او کار لري؟ :هر څه ډېر لنډ

.د شميرپوهنې له لارې د شيانو څووالی او څومره ګڼل او شميرل کيږي

دا نو څنګه؟ ايا ګڼل او شميرل سره بيل دي؟

.... ۲۲ ....

.دا په ټول ژبو کې همداسې ده، خو موږ ورسره لا بلد نه يو

که په .ګڼلو د يوه څه څو والی پيدا کوو:لومړی هغه چې پوښتنه يې څو او څومره ده
.(پاره ساتلی دلته شميرل نه وايو، هغه مو بل څه له)يوتوکرۍ منې پرتې وي، نو دا ګنو
لس منې، ما څلورمنه غنم راوړه، يا ما دوه پاوه چای واخسته يا ما نن پنځه ساعته :بېلګې
.کار وکړ

په ذکات کې لسم .د ګڼلو په ذکات کې څوم من ذکات دئ :دويم چې پوښتنه يې څوم ده
.سپين په ښوونځي کې څوم لمبر شو؟ او داسې نور... کن

ګڼل په څه شي ګيږي؟

.... ل په ګڼونو کيږي، چې هغه په نا عربي ليکدود ژبو کې له کيڼ وښي لور ته دېګڼ
او داسې يې .... ۳ ، ۲ ، ۱ ، ۰ دي يا يا يې له ښي و کيڼ لور ته ليکو لکه ۰، ۱،۲،۳
.او نور ...درې ،(دوې) صفر، يو، دوه :لولو

ښي، خو داسې څه د څنو شمېرنيزو ويونو سره بلدېدل، که څه هم داسې لږ مسلکي برېږ
موږ پيداېښتي ګڼونه لرو او نور ګڼونه، که :ناڅه ورسره بلدېدل راته نااړيين نه برېښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځووالی يې غواړو وګڼو، نو د دې ګڼونو سره پرتله کو يا نوره هم ښه د دې ؛نونو په نظم پيداښتي ګڼونه ګڼلوړ دي او ناپايګڼلوړ دي .کې راولو

نوړ او ناپای ناګڼلوړګڼلوړ او ناګڼلوړ، ناپای ګ

.

.

.

.

.

.

.... ۲۳ ....

موږ له دې وروسته په ژبه کې ناسم

.ننباسلو ويونو برخه باندې پيل کوو

ډاکترماخان ميږی شينواری

،، ئ ،، په پښتو تپل شوې.

په خواشينی بايد ووايم، چې زه په ګرامر، چې اسم، فعل،صفت يا ستاين نوم اوکه نور څه شيان دي نه پوهيږم. خو بيا هم ګومان مې دئ، چې په ژبه پوهيږم او د ژبلارې سره سم پرې ليکنې او خبرې کوم، خو په خواشينی بايد ووايم، چې په ژبه کې دې ناسمونومو وناسمو ويونو ته يواځې زما فکر شوی، ځکه د بل چا ليکنې په دې هکله نه ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه هم دا له دي امله ليكم، چې خبروته يې راواچوو او ژبه مو له ناسمونو سره مخامخ نه کړو.

راځم خپلې موخې ته او هغه دا ،،ئ ،، ده

دا (ئ) په پښتو تپل شوې،هيله ده، چې ددې د کاروني ځخه ځانونه وژغورو.

ولې؟

دا ،، ئ ،، همداسې ويلکيږي، لکه ،، ی ،، نوبيا ولې دا ،، ئ ،،.

ځنې وايي، چې دا يوه د فعل اودا بل د نوم او پرونوم له پاره ده، خود صفت له پاره هم بله په کې نه شته.

دا به ومنو، چې دا دې داسې وي . پوښتنه موداده، چې ايا په دې نوروييګانو کې داسې نه ده؟ ، هغه په اسم، فعل اوصفت کې نه راځي؟

که راځي، نو د هغو له پاره بيا ولې نورې ييګانې نه ليکل کيږي؟

که داسې مخته لاړ شو، نوکومان مې دی، چې موږبه بيا په پښتو کې شل يا څلرويشت ييګانې ولرو.

.... ۲۴ ....

دا تازه په پښتوتپل شوې،،ئ ،، يواځې اويواځې د پښتو ناسمون دی.

وايي چې، تول نوي خواږه دي پرته له مرګه، نو ،، ئ ،، نوې په ژبه راتپل شوې، تل يې کاروو.او چې ګورم، دايواځنی يې ده، چې تل يې دا ناسمون سم ليکو.

د توري يا نور هم ښه يې ، د غږ لرونکي توري له لارې نوم او فعل نه ټاکل کيږي. دا ،،ی،، يو غږدی اود هر څه سره راځي اوتر اوسه راتله، خوولې دې بيا د ،، ئ ،، له لارې، چې همهغه د،،ی ،، غږ په ځای يې بې له اړتيا راولو او له دې لارې فعل وټاکو.

موږ په پښتو کې داسې يوه ،، ئ ،، نه لروده، چې له عربي مو پور کړه اوبله په عربي کې هم نه شته، چې د نورو ....له پاره يې راوړو، نو که دا ،، ئ ،، همهغو عربوته پرېږدو په ژبه کې مو نه دا چې کموالی نه راځي، ژبه موله ناسمون څخه ژغوري او که نه، نو د څه سره به مامخ شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د فعل یا کړ یې بدلیږي، نو باید د ټولو پرونومونو له پاره دا کار وشي. نو ددې له پاره ځما وړاندیز به په لاندې توګه وي.

او که نه، نو له ،، ئ ،، هم تیر شی. ژبه هم ګډوډي نه مني.

وړاندیز:

پرونوم .... کړ .. پخوانی بیګانې...اوس

ته ....ډوډۍ....خورې......خورئ

تاسو........... ډوډۍ..... خورۍ......خورۍ+

هغه،هغوي.. ډوډۍ......خوري......خورۍ+

که ما، موږ ..ډوډۍ.....خوړۍ......خوړۍ=

دا بیا کیدی شي د کړ (کړنې) او پوښتنې اونوروحالتونو له پاره هم نورې ورزیاتې کړي، کیدوني دي.

هیله ده، چې ټول به خبرې پرې وکړو

په شمیرپوهنه کې یوه لار(قانون) ده، چې که یوه لار د

۱ له پاره باورولري او هغه د ن له پاره هم باورولري، نوهغه بیا د د ن + ۱ له پاره باوري او همداسې دا بیا د ټولو پیداېښتي ګڼونوله پاره باورلري. دا داسې نیمه نیمخوره دی، خو راسره ویې منی.

دلته هم چې یوڅه د یوه پرونوم کړ ،،یې،، بدلون له پاره باوري وي، نو همهغسې لاربیا باید د نورو پرونومونو کړ ،، بیګانو،، له پاره هم باورولري.

په ژبه کې بیا پوښتنغونډالي راځي او نورګرامري څه، نو بیا به د هغوسره څه کوو؟

او که داسې وي، چې د شپږ پرونومونو څخه د یوه پرونوم کړ له پاره بله ،،ئ ،، په خپله خوښه ټاکی، نو بیا به د دې نور پرونومونو پرته ددې نورو غږلرونکو تورو سره څه کوو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا د هغو څخه به هم د کوم یو له پاره بل ډول غبرګوري پیدا کوو؟

که بې لارې یو، خوباید دا بی لاري پرېږدواو که داسې نه انګیرو، نوبیا دا باید تولیزه شي، یعنې د ټولو غږ لرونکوسره باید د کړ له پاره بل غږلرونکی وټاکو اود ټولو شپږ نومځاینیوو او همداسې د نومونوله پاره، چې دا به بیا موږ له خپلې ژبې پښیمانه کړي.

همداسې: تنباکو کرو کې هم باید دا کرو له پاره کرؤ ولیکو اوداسې نور.

ژبه مو ملکیت نه دی اودا پیداښتي حالت یې د هرڅه له پاره بسیا کوي اوکه نه نوبیا خو ورته ناسم څه نه ټاکو.

یا تاسو د دې کار دلیل ولیکئ، چې ولې؟

راځئ چې په ګډه دا د عربو ،،ئ ،، له پښتوبیرته لرې کړو، ډېرې بیګانې لرو.

په پای کې: زه له ټولولوستونکو ډېره بخښنه غواړم او ستاسو هر ډول ځړې ګوتنیونې ته هرکلی وایم.

د منلي خپیب غلي أه لیکنه

زما په یوې لیکنې، چې ،، ئ په پښتو تپل شوي،، درانه او منلي استاد خبیب علي د رد له پاره له دلایلو څخه یو دا دلیل راوړی. نور به یې هم درسره ګډ کړم.

.... ۲۶ ....

منلی استاد خبیب لیکي:

.،، که موږ د ډاکتر صیب ماخان شینواري خبره سمه وبولو او کړواله «ئ» په پښتو لیکدود تپل شوې وګڼو، نو دا څنګه کېدای شي چې وزیر محمد ګل خان مومند یا بل کوم لیکوال دې دومره لوی بدلون په پښتو لیکدود کې راوستی وي او په پښتو ټولنه کې دې هېڅوا ورسره مخالفت نه وي کړی؟،،

پیل یادونه: ماډېر دلایل راوړي او ډېر هڅېدلی یم، چې تېروتنه په را څخه ونه شي، خو دلایل مې که څوک نه مني، نو په پوهنیزه دلایلو دې یې رد کړي، نه چې هغه یا ده ویلي یا لیکلي، نو باید سم وي او یا چې د بل چا ورته نه یې پام شوی، نو زمادې هم ورته نه پام کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ مخکښانو دا ژبه سمه کړې ساتلې او به رسمي چوکاټ کې يې منځ ته راوړې، دا يوه ستر کار دی، چې پښتانه يې بايد تل منندوي.

دا چې ما دا،، ئ،، تيلي بللي، نو دايي يو پوهنيز ځواب نه دی، چې هغو يا دوي دا کار کړی، نو اسي دې وي. ناسمونونه هرڅوک کوي او بيا دژبې درسمي دپيل وخت کې او دابهماته هم ټول لوستونکي وبخښي. که دا ماته ناسمه نه برېښېدی، نو بيا مې ولې دا ليکنهکوله.

په پورته ،، هغه،، کې يوه روښانه ،،ه ،، اوبله پڅه ،،ه،، ده اوکه روښانه اوپڅه درته ښه ن برېښي،هرډول يې،چې بولی. دلته به نوڅه کړو؟

زما اندېښني هم همدا دي، چې نو ولې زما ورته پام شو اويا ولې زه داسې تيرى كوم. دا يوپوهنيز تيرى دى اوله دې امله بايد پوهنيزه جزا وتاکل شي، خو د يوې پوره څېړنې وروسته.

دا نو څنګه وڅېړو؟

موږ خوداسې يوه دولتي اداره نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي، دا کيدی شي، چې د ژبپوه اوپه ژبه پوه کسانوله خوا سرته ورسيږي. دا خوماته وړه خبره نه برېښي، ځکه دومره ټينګار په کوم او ګران لوستونکي دې همداسې اند نه وي، چې ګوندې د يوه ليوني او سرسختي يا نانورمال کس سره مخامخ دي. زه تل په جنجالي خبروکې د ځان له پاره په حق قايل نه يم، خو په تاسو مې قانعکول هم راته اړيين برېښي.

.... ۲۷ ....

بيا ليکي:

،،بايد ووايو چې په پښتو ژبه کې همدا يوه زورکي واله «ى» په دوو بنو ليکل کېږي، چې موخه ترې په اصل کې د دوو اوازونو څرګندول دي. د پښتو ژبپوهنې استاد پوهاند زيار صيب يې دا دوه بڼې، يوه نوموالـه (ى) او بله کړوالـه (ئ) بولي،،.

،،استاد محمد معصوم هوتک هم يوځای پښتو يېګاني پنځه ګڼلي دي چې ګومان کوم منظور به يې ترې پنځه بڼې وي، نه پنځه يېګانې،،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ګوره هم پوهنيز دلايل نه شي کېدی. دا ناسمون دی، چي له هره وخته شوی وي. زما درنښت دي ټولو ژبپوهانو ته ي او په تېره بيا له ما مشرانو ته.هغوي زموږژبې تهبطساره ستر کار کړی، چي موږ هغه بايدمخ ته بوزواو په هغو يې اباد کړو

ښاغلی خبيب علي صيب ليکي:

،، که موږ د ډاکتر صيب ماخان شينواري خبره سمه وبولو او کړواله «ئ» په پښتو ليکدود تپل شوې وګڼو، نو دا څنګه کېدای شي چي وزير محمد ګل خان مومند يا بل کوم ليکوال دي دومره لوی بدلون په پښتو ليکدود کي راوستی وي او په پښتو ټولنه کي دي هېڅا ورسره مخالفت نه وي کړی؟،،

په خواشينیسره بايد ووايم، چي زه اوس هم په دې خپل اند کي ځانله يم، خو دا دی زما ياغيتوب ونه ګڼل شي، دا دې د يوه زاړه زده کوونکي، پوښتنوځواب وي، چي زما له تاسو هيله ده.

ښوونه نو څه شی دی؟

په پيداېښتي پوهنو کي د ښووني لارې اود يوڅه يا د غوښتنو ښوونه روښانه ده، خودا په ژبه کي هم روښانه ده او که څنګه؟

هو!په ژبه کي موږ ژبلاربود لرو اود هغي له مخي هر څه راته روښانه راپېژندلشوي دي. د بيلګيپه توګه : موږ ګورو، چي که يو نوم په ي سره پای شي، نو هغه ښځينه نوم وي. په دې کي بايد مخامخوالی نه وي، که چيرې داشي نوم مخ ته راغی، چي په ،،ې،، پای شوی او ښځينه نه وي، نو بيا دا لار ماتيرې اوباورله لاسه ورکوي.

د دې په څټ باورنه لري، يعني هروی چي په ،،ې،،سره پای شي، نو ښځينه نوم نه کيږي.

موږزموږ په ژبه کي د ،،کړی اوکړئ(؟) په ډول نورڅه هم ډېر لرو، لکه وړې،وړې، خورې،خورې يعني غلامي د غلامیکړی ،،وړې،، کړې او دا ،،وړې شوې،، کړی يې د ځان سره کور ته وړې.

يا دا د انګوروخورې داني دې غلامي راتولې کړې او هغه کس ورته امروکړ، چي دا به خورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورې، دا د انګورخورې داني به خورې. يا

ولې ولې ولې

دلته ګوره ستونځه په ييکانو کې نه ده، دا د ژبې تولیزه ستونځه ده او له دې ستونځوسره مورېلد يو اود ستونځوبې له پاره يې نورې پخپله منځ ته راوړې لارې نه پيداکوو.

د مشرانو ليکنې: دا چې زموږ مشرانوداسې ليکلي، دا پوهنيز د ليل نه شي کيداى. پوښتنه دا ده، چې دا نو بيا ولې د نوروييکانوله پاره باوري نه دي.په دې هکله ما په خپله ليکنه کې يو لښتکى په توګه هم ليکلي، چې دې نورو ييکانوسره دې نو څه وشي. يوه لار(قانون) چې توليزنه وي،هغه باورنه لري.

د شميرپوهنې لار د ژبې لارې څخه هم نه شي بيليدلی،هلته لارده، چې يوه لار د يوه

ګڼ له پاره باوري وي او د يو بل ګڼ له پاره هم باوري، نو بيا هغه لار د تولوګڼونوله پاره باوري ده.

دا ژبلار نه ده، خو په ژبه کې يوه نوې لارده، چې په سمون يې خبرې بايد اجازه ولري.

منلی خبيب غلي ليکي:

،،د دي غوندې په پايله کې چې کومه فونيميکه الفبې وټاکل شوه، په هغې کې هم پنځه يېګاني دي. البته په دې «ئ» بنه پکې کومه يې نشته.،،

.... ۲۹ ....

زه د پنځه يا ښېړو ييګانوسره ستونځې نه لرم، خو دا بايد ژبلارې سره سمې، يا د ټولو له پاره او ياد ،، ئ ،، لهپاره هم نه.

دروند خبيب غلي ليکي:

،، بايد ووايو چې په پښتو ژبه کې همدا يوه زورکي واله «ى» په دوو بڼو ليکل کيږي، چې موخه ترې په اصل کې د دوو اوازونو څرګندول دي. د پښتو ژبپوهنې استاد پوهاند زيار صيب يې دا دوه بڼې، يوه نوموالة (ى) او بله کړواله (ئ) بولي.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د سترو او غوره ليکوالانوپه ليکنوکي دا ګورم اوزورېږم، چي په هکله يي څه ليکم، خو په کلکه په دې اند يم، چي يا ،، ئ ،، نه شته او يا د نورويیګانو اوازونو يا غږونو له پاره هم بايد ييګاني پيدا شي.

که دا يوه لار وي، نوموالي اوکړوالي يي ګاني شته،نو د با يد دا د نورويیګانوله پاره هم وي.

يوه لار (قانون) په هغه وخت کي باوري دی، چي توليز وي.

ښاغلی خبيب غلي ليکي:

،،که موږ دا «ئ» له پښتو ليکدود وباسو نو د سوېل لويديز وګړي به څه کوي؟،،

ييګاني څلور اوبني بدلي: دا د ژبپوهني لار نه ده، چي بني دي بدلي وي اويي دې همغه وي. دلته دې هم بيا د نورويیګان له پاره همغه يي خوبدله بڼه پيدا شي.

په پوهنه کې يوڅه د يو چا يالورله پاره نه کيږي.

ما رښتيا دا د عربو يي بللي،کله د ګوډي الف او کله يي د مسئول يي بولم. موږ هم مسئول يو د مسئول يي بايد و ليکلی شو.

زه دا ليکنه نه اوږدوم، په دې ليکنه پسي مي بله ليکنهکړې، هيله ده، چي ګران لوستونکي او مينهوال به يي ولولي.

.

. ... ۳۰...........................

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

بيا هم دا ،، ئ،، تپل شوې

د مخه يو څو غوره راوړني

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر اوسه مې چې د تاند په درنه خپرونه کې څه خپاره شو،هغه زموږ د ناسمونونو له امله وو، هیله ده، چې په دې لار کې به زما لیکنې داسې لږ څه دې ناسمونونو ته ستاسو پام را اړولې وې.

په یوه پوهنه کې چې یوڅوک څومره ورننوځي، پوهیږي، چې څومره نه پوهیږي. په دې بوهیږم، چې ژبه څومره ستونځمنه ده، خو چې سړی خپله په یو څه کار وکړې هلته د داسې یوبل څه سره مخامخ کیږي، چې په هغې هم باید کاروشي.

زه بیا بخښنه غواړم، چې په ډېرو موضوعاتو به ډېرو ژبپوهانوکارکړی وي، خودا چې زه نه پوهیږم، زه ملامت یم او دا چې زه هم بیا څه په لیکم، نو دا هم بیا سمکارځکه بولم، چې ګورو په یوه موضوع په لسګونه که نه سلګونه کسان کار کوي اودا هم غنیوالی یا بډاینه ده.

ناسم ویونه ځنګه پیژنو؟

د لته بیا لږ تکرار دی، خو زه اړ وم، چې دا مې لبکلي وي او اوس یې راتهلرې:ول شتونځمن برېښي.

دا په پیداښتي پوهنو کې لرساده ده، چې په ناسم څه وپوهیږو، په ژبه کې داسې لږڅه ستونځمن کار دی، خوسره له دې هم په ژبه کې د ژبلار په بنسټ لارې شته او داسې یې لنډ به ګوته کوو.

لومړی: داسې ویونه، چې د پیداښت په اوږدو کې یې د پیداښتي لارو سره سم لرو، نو د هغو له ډلې ځنې ویونه راباسل او په بل ډول یې نومول ناسم دي.

لکه موږ اوتاسې په ګنونو کې د لرلې لار ځخه په ځنګ کیږو، چې بېلګه یې دېرش سلمې ته دېرش سلنه وایواودا پخپله بې لارې ده یعنې د پیداښت سره مخامخوالی دی.

دویم: د یوکره پیژند لرونکی وي د بل په ځای اینسوونه ناسمه راځي: که د یوه څه له پاره په پیداښتي توکه په نامه نه پوهیږو، لکه د مایع له پاره، نود خپلې ناپوهی په بنسټ بیا د دې له پار یود بل څه له پار تاکلی کره پیژند لرونکی نوم یا وی تاکو، چې دا بیا هرومروناسم باید وي، لکه د مایع له پاره چې انډول پښتویي بهیدونکی دی او اوبلن وایو.

دریم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

گوره بیا لور، لور اولورهم لرو، نودا توپیرونه به بیا ښنګه بیلوو، دا خوږبه ده اوداکاربايد وکړیشو، بې له دې چې پرته له ژبدود د ژبې په توروکي زیاتوالی راولو.

اوس راځو دې ته چې:

بیا هم دا ،، ئ،، تپل شوې

زه پوهیږم، چې زما لیکنې زموږ د تولودرنو لیکوالانوسره په مخامخوالي کې دي، خو زه د دې روښانولوله پاره اړیین ګڼم، چې دا خپل اند له تاسوسره ګډ کړم.

بیا هم که دا د داسي څه لیکونکي ما باوري کړي، خو دا هم یوه ښوونه ده اوزما زده کړه.

زه تاسوته لوړه کوم، چې زما لیکنې نه د چا د مخامخوالي له امله دي، نه یاغي یم اونه یې خوي لرم اونه د ځانښووني له امله دي. زما لیکنې یواځې اویواځې د لا نورو روښانه ونو له امله دي.

زه به د خپلومشرانو په ځانګړې توګه د ژبپوهانومشرانو ډېردرناوی ځکه کوم او لرم، چې همدا دوي دي، چې دا پښتو یې را ژوندۍ کړې، ژوندۍ ساتلي او ژوندۍ به یې ساتي. دا د دوي برکت دی اود هلوځلولاسته راوړنه ده، چې اوس دا ژبه د ورکیدو کندي ته نه شي لویدلی.

زه دلته د دې له پاره یوه لنډه یادونه کوم اوبیرته تاسو درانه همهغې خپلې پخوانۍ لیکنې ته رابولم، چې ویې ګورۍ، هلته داسي نورد ویلوڅه نه دي پاتې شوي اوزما دلایل هم په سم اندیزدلیل ژبلارې نه دي رد شوي.

زه یوه بیلګه راوړم:

.... ٣٢ ....

زه یواځې دې ته ګوته نیسم، چې په رښتیا دا د عربو د ګوډي الف ،، ئ ،،، چې موږ هم ورته د ،، مسئولیت،، په لیکلو کې اړ یو او زموږ د ناسم لیکنډول یا – دود مسئوله ده، مسئولیت د همغومسئولوپه غاړه واچوو اونوره یې همغه یواځې ،،مسئولیت،، ته پرېږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه يادونه دې وي او هغه دا چې دا د ،، مسئوليت،، ئ د دريم ډېر ګړو کړنو له پاره تل همداسې سمه نا سمه ليکل کيږي، دا په دې مانا، چې د ليکوالانو پام يې ډېر ځان ته را اړولی.

هغه دلايل، چې زما د ليکنې مخامخ – چې ئ په پښتو تپل شوې- ليکل شوي، زه ورته په لاندې توګه ګوته نيسم:

دليل – چې هرومرو بايد پوهنيز وي- راوړو، يا يې منو او يا يې په يوه پوهنيز دليل ردوو.

زه زما د پخوانی ليکنې د ردونې دلايل په داسې لنډه توګه په ترتيب راوړم او بيا يې يا د منلو او يا نه منلو پوهنيز دلايل په همهغه ترتيب له تاسو سره ګډوم.

زما دليکنې مخامخ ليکنې:

لومړی - دا چې زموږ مشرانو دا ئ داسې ليکلې، نو دا له دې امله سمه ده اوسمه بايد وي.

او يا دا چې:

که دا ئ ناسمه وي، نو ول.ې په دومره وخت کې زموږ د مشرانو دې ته فکر شوی نه دئ

دويم:

ييګانې ځلور اوبنې بدلې يعنې په پنځه ډوله ليکل کيږي، دا يو غږ، چې همغه غږ دئ، په دوه ډوله- چې ی او بله يې ئ ده- سره ليکو.

:دريم

.د غلامۍ کړئ ماتې کړئ :غونډاله لرو

.... ۳۳ ....

دلته نو بايد د ،، کړی،، نوم او ،،کړئ ،، منځ کې توپير وشي، نو له دې امله دا يوه کړياله او دا بله نوميالە يې دي.

د پورته درې راوړنو مخامخ دليلونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي ته:

موږ د خپلو مشرانو پوهانو په پوهه نوي زده کړي کوو اود ژبسمون له پاره په دې زده کړو ودان نوي سمونونه ورزیاتوو. دا له پیداښته پیداښتي خوي دی، دا په دې مانا چې که زموږ راتلونکي له موږڅخه پوره په هر څه کې د مخه نه شي، نو دا به بیا زموږ ملامتیا وي.

هره پوهنه کې چې یوه لار تولیزه نه وي، ناسمه ده.

نیسو، چې د ،، ئ،، لیکل اړیین دي، نو پوښتنه به بیا دا وي، چې دا نو بیا د نورو ییګانوله پاره ولې باید باوري نه وي. په دې هکله ما په خپله لیکنه کې یو لښتکی په توګه هم لیکلي، چې دې نوریی ګانوسره دې نو څه وشي.

د شمیرپوهنې لار د ژبې لارې څخه هم نه شي بیلیدلی،هلته لارده، چې یوه لار د یوه ګڼ له پاره باوري وي او د یوه بل پسې ګڼ له پاره باوري شي، نو هغه لار بیا د ټولوګڼونوله پاره باوري ده، دا په دې مانا، چې یوه څه ته یوه لار وټاکو، چې هغه کار موږ کړی وي او هغه بیا د بل اړوند څه له پاره باوري نه وي، ناسم دی.

دا شمیرپوهنې لار په شمیرپوهنه کې ښوول کیږي.

زه د سترو او غوره لیکوالانوپه لیکنوکي دا ګورم او زوربږم، چې په هکله یې څه لیکم، خو په کلکه په دې اند یم، چې یا ،، ئ ،، نه شته او یا د نورو ییګانو او اوازونوله پاره هم باید ییګانې پیدا شي.

بیا: یوه لار (قانون) په هغه وخت کې باوري دی، چې ټولیز یا ټولباوري وي.

دویم ته:

.

دا د ژبپوهنې لار نه ده، چې بنې دې بدلې وي او یې دې همغه وي. موخه د ،،ی،، وییینه ده اود دې له پاره دا ،،ی،، بسیا کوي او که نه، نو دلته دې هم بیا د نورو ییګان له پاره همغه یې خو بدله بڼه پیدا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي ده.،، چې ،، د غلامی کړی ماته کړی،،. ځکه چې:

يو: په پورته روښانونه کې خوستونځه په ،، ی، ئ ،، کي نه ده، دا د يې‌ګانو دنده هم نه ده او زه په بل څه کې هم ستونځه نه ګورم، که په زور يې نه پيدا کوو. دلته په لومړۍ کړی کې ک بايد يوزورکی ولري يا لومړی کړی دوه سيلبي لري يعني يوه سيلبي يې ک – او بله يې ـړی ده او دا دوهمه کړی يوه سيلبي ده.

همداسي ده. ،، چې (د غلامی کړی ماته کړی). ،، که نه نو دا ورته ستونځې د نورو يی ګانوسره هم پېښوي.

د بيلګې په توګه دې لاندې غونډالې ته ستاسوپام راګرځوم:

په کړی او کـړی کې چې غواړو توپير وکړو، نو بايد په دا يوه کې د ک پسي څه راشي او نه د وی په پای کې بلو، چې هغه د ناسمي ويېنې – که ورسره مخامخ کيږو= راشي.

غلامې دا دلته ولي دا وړې خورې ورې وريژې(ز، ج) يا د ډوډۍ ټوټې هلته وړې او خورې (غونډاله که ښکلې نه وي، نو بخښنه دې وي).

دلته هم لومړی وړې، خورې دوه سيلبي دي يعني ،، و - ، - ړې،، او ،،خو - ، رې،، اودا دوهمي يوسيلبي دي، دا په دې مانا، چې د کړی او کړی سره له هرې لورې يو ډول دي.

اويا

ولې ولې ولې؟

په پورته کې دا ،، ي ،، درېواره يا درې ځله راغلي، يوه پوښتنه ده بله يي نوم دی او بله يي کړنه ده دا په دې مانا چې په شپږواره ردبدلېدنې سره يعني له وي درېواره هريو هر ځای نيوی شي.

.... ۳۵ ....

د لته دې نوبيا يوه ،، ې،، وي اودرېواره ليکنې.

که دلته اړيين نه وي، نوبيا دې په ،،کړی،، ولې ،،ئ،، راشي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بیلګه به بې له يې راوړو:

،،تلل (له یوه ځای ځخه وبل ځای ته،، او،،تلل (یعنې د یو څه کچول یعنې د څومره والي جوتول)،، همداسې ،، تلنه،، او ،،تلنه،،.

ګوری زموږ په دې ډول ستونځې لا ډېرې دي.

غلامي هلته ستا تلنه (له یوځاي ځخه بل ځای ته) به هرومروستا د بار تلنه(چې څومره دروند دی) اړیینه کوي.

کوچۍ په کوچ کې کوچ له ځان سره یووړل.

کوچۍ کوچ په کوچ کې له ځان سره یووړل.

کوچ(کوچ: له یوځای بل ته تلنه او دابل یې هغه غوړ خوندور کوچ)

کچه (؟)

ډاکتر ماخان میږی شینوری

دې لیکنې ته مې پام شو چې ومې لوستل: په ننګرهاار کې د کابل په کچه روغنوت جوړ شو.

موږ په ژبه کې چې څه په خپله خوښه لیکو، بې له دې چې په هغه وپوهیږو، ناسم راځي. د بیلګې په توګه دا کچه زموږ په ژبه کې د داسې څه له پاره زموږ د لیکلوست خاوندانو له خوا کارول کیږي، چې هغه یې ترې پوهیدنې اوبنسټیزې مانا سره هیڅ اړوندوالی نه لري

کچه څه ته وایي اوموږ دا څنګه، ولې او د څه له پاره څنګه ناسمه کاروو؟

.... ۳۶ ....

په لاندې کې یوڅو بیلګې راوړو اوبیا ګورو، چې دا کچه څنګه او د څه له پاره کارول شوي دي.

لولو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف : ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روعتون جوړشو،،.

ب : ،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

پ : ،، ننګرهار کې د درې ولایتونوپه کچه د ړندو تر منځ د کرکټ ینځوس اوریزه سیالي پیل شوه،،.

ت : ،، ولسمشر غني د سیمې په کچه د ترکمنستان...،،

ټ : ---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
ث: :.... ،، د سیمې په کچه مرکز جوړ کړي،،.
ج : ---- افغان نوولس کلنو د اسیا په کچه د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،.

ح : ،،افغان حکومت په ځايي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،.
ګرانولوستونکو! تاسوپه دې باوروکړي، چې دا پورته ټولې غونډلي ناسمې دي او هيڅ ترې نه پوهيدل کيږي.
داسې به نه وايو، چې دلته به له کچې موخه دا يا هغه وي.
د ليکونکي موخه خو به څه وي، خوپه هرډول ناسم دي.
که ورته زير شو، نو ځنې ځايونوکې ،،کچه،، زموږ په ادبياتوکې د ستاندرد(معيار)، سطحې(هوارې)، سويې، ليول له پاره کارول کيږي او له ځنو خو هيڅ نه پوهيدل کيږي.

موږبه الف : ته پام وکړو ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روعتون جوړشو،،.

که ووايو، چې (په ډېره بخښنه): ،، په جلالاباد کې د کابل په ،،درچه،، روعتون جوړشو،،.

يا يو بل څه

نوپه دواړو او په بل څه کې به هم موږ په همغه موخه وپوهيږو، لکه پورته مو چې ګوته ورته ونيوله يعنې ستاندارد يا مغيار.

دا هر څه به روښانوو اوبيا به دې ناسمون ته ګوته نيسو:

لومړی دا څه څيرو، د څه له پاره چې ،، کچه،، کارول کيږي.

د ،،کچې،، پيژند د ټولو، چې له پاره يې کاروو په پاى کې راوړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه پيژندونه راوړو:

لومړی: ستاندارد يا معيار:

يو ستاندارد **Standard** يو پرتليز ډوله يوونيز يا يوونيز شوی يا ښهيي يووااليز ، لا نور هم پيژندل شوی او زيات کارول شوی(يا لږ تر لږه هڅيدنی وړ) رقم او ډول دی، چې يو څه جوړ کړي يا يو څه منځ ته راوړي، کوم چې د نورو رقمونو او ډولونو په مخامخ٠مقابل) بريالی شوی وي.
لنډ: دجوړښتونو په پرتله کې دجوړښت بريالي ډوله جوړښت ،،ستاندارد يا معيار،، دی بيا: دا که کورونه وي يا ماشين الات، د جوړونې له پاره يې ډېر مسلکي کسان وړانديزونه کوي اودا وړانديزونه بيا سره پرتله کيږي، هريو ډول چې د غوښتونکو کسانو خوښ شو،هغه بيا ستاندارد يا معيار دي، چې دا د جوړېدو څه به بيا په همغه ستاندار يا معيار کوړيږي او نه په هغه کچه.

دويم: نيوو Niveau :

١ – ټاکلې هواره يا کرښه ده، چې د ځمکې د سرهوارې سره غبرګه ځغلي.
پوهيږو، چې دلته سړی سمسمکيوالی سره پرتله کوي او دا هر اړخيز. دلته د نيوو په ځای هواره يا سطحه يا level راوړل شوې.
٢ - Niveau : يوه ټاکلې پوړی ده، کومه چې له مخه ورکړشوې سکالا باندې شتون لري او له هغې سره سړی يو څوک يا شي ارزوي. که څوک د زده کړې يا پوهې له مخې يوبل سره پرتله کوي، نو دلته سړی وايي، چې دا په يوه يا برابره سويه دي. روغتون يا بل څه چې سره پرتله کيږي هم سويه ويلی شو يا وايو.
،، هغه ربښتيا سويه لري،، د روزنې درجه
١ – ته د ځان له پاره جګ ستاندارد يا معيار ټاکې، چې ته اوس سملاسې درس ويلو ته د تلو هيله لرې.

دريم: نورم Norm :

نورم: ټوليز منل شوې نه ليکلې لار يا قانون دی، چې بايد د هغې پسې سمه تلنه وشي يا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، نورمونه کره کړئ یا نورمونه کیږدئ،،.

دا یا هغه چې تولیز ورځنی(مروج) یا پیژندل شوی وي.

،، د هغې لویه د نورم څخه قوي تغیر ده.،،

زیات وخت چې ډېر مخ ته لرو.
د انسانانو د ګډ ژوند له پاره تولیز پیژندل شوي، منلې باوري لار"ethische Normen"
یا اخلاقي نورمونه.
دا په تخنیک کې تخنیکي نورمونه شته اوداسې نور.

څلورم: سطحه (هواره) Ebene:

یو څه د یو بل څه سره په برابر جګوالي. دا د ارزښت له پاره کارول کیږي. دا هم د لیول له پاره کارول کیږي.

اوس راځو کچوني یا کچي یا کچولو ته:

کچول نو څه ته وایي؟

اوس د کچې پیژند ورکوو اودا پورته پیژندونه هم په پام کې نیسو، چې څنګه اوولې یې له پاره کچه کاروو.

پیژند: کچول دې ته وایي، چې د کچوني فزیکي لویه (اوږدوالی، دروندوالی،مهال) د یوه کره ټاکلي کچیوون یا کچ یووالي (متر، کیلوګران، ساعت) سره پرتله شي.

د بیلګې په توګه یوټوکر په کچه کوو. وه بوري غنم په کچه کوو.

له یوځای څخه وبل ځای ته د تګ وخت په کچه کوو

اوبس همدومره او نه وراخوا.

.... ۳۹ ....ږږ

بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې لویې د پیدا کولوله پاره دالویه باید په اړونده کچووني یا کچ الي سره په کچه شي. د بیلګي په توګه د یوه واټن ځرګندول یا معلومول په متر یا ... کچولو سره روښانه کیږي.
که دوه اوږدوالي سره پرتله کوو، نو وایو، دا یو د دې بل ځخه په کچه ستردی. دلته نو په کچه ستردی.

یعني کچه، کچونه اویا...د یوې لویې د ځومره ولي د روښانولو له پاره اویا د دوه همغو لو یو له بل سره پرتله کونوله پاره هم باید دا لویې په کچه شي.

د هغو څه له پاره، چې ځومره والی نه ځرګندوي اود یوبل څه او موخې له پاره کارول کیږي د کچې کارونه ناسمه ده.

که داسې لېږنور څه په ورزیات کړو، نوزیان خو نه لري.

نوڅه په کچه کوو؟ موږ چې څه په کچه کوو، هغه فزیکي لویې دي.

(فزیکي) لویې څه شی دی؟

موږ په ورځنې ژوند کې تل یا زیات وخت د دروندوالي، اوږدوالي اومهال سره سر اوکارلرو.

دا لویې دي.

دا چې دا لویې ځومره لویې دي، د کچیونونو سره یې کچوو یا پرتله کوو.

کړنه: د یوې لویې کچه ونه، چې له دې لارې یې ځومره والی ځان ته روښانه کوو.

یوون یا یووالی : دا باید د یوه څه سره پرتله شي، چې دې پرتله ونو څه ته یونونه (یووالي) وایو. ناسم عربي یې واحدونه، چې واحد یوه ته وایې(عربي کې ورته وحدة (ه چې په سر یې ټکي وي،نه شم لیکلی) وایې ، چې انګریزي او الماني یې unit Einheit, دي، چې د یوې الي له لارې کیدی شي اودا الي کچوون الي یا د کچوني الي بولو یعني هغه الي چې کچول پرې کیږي اودا یوونونو ته، چې د کچولو له پاره یې کاروو. کچون یوونونه یا کچون یووالي (کچه -وون-یووالي) وایو.

په پیل کې مې چې کومې غوندالې راوړې، بیایې راوړم او داسې لنده شننه یې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف : ،، په جلالاباد کې د کابل په کچه روغتون جوړشو،،.

دا ،، کچه،، په پورته کې د معيار له پاره کارول شوې.

ب : ،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

،، شږ کال د ټول هيواد په کچه،، څه ترې پوهيدنه نه لري يا څه نه شته.

پ : ،، ننګرهار کې د درې ولايتونوپه کچه د ړندو تر منځ د کرکټ پنځوس اوريزه سيالي پيل شوه،،.

،،ننګرهار د درې ولايتونوپه کچه،، څه شی نه شته

ت : ،، ولسمشر غني د سيمې په کچه د ترکمنستان...،،

،، د سيمې په کچه،، څه شی نه شته

ټ : ---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
،، ... په ډېره کچه..،، څه شی نه شته.
ث: :.... ،، د سيمې په کچه مرکز جوړ کړي،،.
،، د سيمې په کچه،، څه شی نه شته.
ج : ---- افغان نوولس کلنو د اسيا په کچه د کرکټ تاريخي اتلولي وګټله،،.

،، د اسيا په کچه،، مې ګوماندی، چې د اسيا د سويې له امله کارول شوی وي،خوبيا هم ناسم دئ.

ح : ،،افغان حکومت په ځايي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،.
،، په ځايي کچه،، څه شی نه شته.

په پای کې زما هيله اود ليکنې بخښنه يې راته وکړئ:

۱ – چې څه ليکو،بايد پرې پوه وو.

۲ – په څه باندې يا د څه په هکله چې څه ليکو، بايد پرې پوه وو.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د بلې ژبې نوم یا بل کوم ،، وي،، له پاره پښتو چې پیدا کوو – پرته له انډول وي ـ ، ترې تیرشو. ومو لیدل، چې دا مود ناسمونو سره مخامخ کوي.

او که بیا هم

۴ – څه لیکو نو په دواړو ژبو باید وپوهیږو اووګورو، چې دا یې نږدې انډول کیدی شي، اوکه نه؟

۵ – که غواړو، چې د پردي ،، وي ،، له پاره پښتو ولیکو، نو موږدا د همدې پیداښته زده کړې او راسره ژبې څخه باید راونیسو، نو باید وګورو، چې دا ولې انډول دئ اود څه له پاره کارول کیږي؟

۶ - بیا مې هم هیله ده ، چې هغه د باندني ویونه، چې پرې نه پوهیږو، همهغسې یې ولیکو، پښتوورته پیدا نه کړو، ځکه چې هر کار د هر چا نه وي اونه یې وبولو، که دا ډېر یا لږ پوه وي.

د لا سمون له پاره ستاسو مرستې، کوتنیونو او وړاندیزونو په هیله.

خبرې له خبروراوځي اوپه خبروسمیږي. هیله ده، چې خبرې په وکړو.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

ولې اوبلن

د نه په پښتو بللشوو نومونو او ویونو د پښتو ناسم انډول:

غواړم د ګرانولوستونکوسره هغه څه ګډ کړم، چې ژبې ته مو ناسم راننباسل شوي، دا په دې مانا چې ناسم مو ژبې ته نه دې راننوتي.

زموږ هیوادوال یا نوره هم ښه، لیکونکي په پښتو د مایع په انډول نه پوهیدل اودا چې مسلکي نه وو، نو پوهیدلی هم نه شو یا په دې هکله له ستونځوځانونه ژغورل، نودې ته یې یعنې مایع ته یې په پښتو کې د انډول له پاره اوبلن نوم وټاکه. په وټاکه باندې ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوراچوم یا لیکم، چې انډول یې ورته ونه شو کارولی له دې امله یې داسې ناسم اوبلن وباله.

اوبلن نوڅه شی دئ؟

اوبلن په ژبه کې د شیانو یا تنونود یوه ټولګي یو پیداښتي خوي یا وی دئ او په نوروژبوکې هم انډول باید ولري. دا چې اوبلن لا بهیدونکي نه دئ، زموږ ادیبان په دې نه پوهیدل او د نورومرستي ته یې هم غوږنه نیوه، نو له دې امله د عربي مایع انډول هم نه شو کیدلی. دا نوم ورته ټاکل شوی یا غوره شوی دئ اونه په پیداښتي توکه دا انډول دئ.

موږ د دباندني وی یا نوم له پاره پښتونوم نه ټاکو اوباید ویې نه ټاکو ، موږ یې انډول پیدا کوو، چې دا کار کیدونکی دئ.

پښتو یوه ډېره توانمنده ژبه ده او په هره ژبه کې چې په پیداښتي توګه څه وي، هغه هرومروپه پښتو کې هم شته.

دې ته د ټولولوستونکوپام رااړوم، چې د داسې پیداښتي ویونو له پاره لکه مایع هرو مرو پښتو انډول باید وي او موږ هغه باید په دا خپله لرلې ژبه کې ومیندلی شو، داسې نه لیکم، چې پیدا کړو، شته دئ باید د پوهنې په بنسټ ولټول شي.

زموږ ژبپوهانو فکرکاوه، چې ګوندې موږ د مایع له پاره پښتو انډول نه لرو او باید یو ښه، لنډ او ښه غږیزنوم یا انډول ورته وټاکو، نو له دې امله یې مایع ته اوبلن نوم وټاکه.، چې په همدې غږېږو.

زه د پوهنې وزارت په نصاب او دې خبروکې وم، خو زما توان نه رسیده، ځکه چې زه د پښتوځانګه کې نه وم.

موږ ډېرتنونه لرو، چې مایع دي، دا په دې مانا، چې دا د تنونو ګډ خوي مایع د تنونویو ټولګی جوړوي، نو له دې امله داسې مخ ته ځو او فزیک څخه ګټه پورته کوو یا اخلو:

موږ تنونه یا اجسام د خویونو له مخې یاد زرو سره ټینګ نښتوالي له امله (چې د جوړښت له امله یې غوره کوي) یا د تودوخی په بنسټ په درې ټولګیو وېشو(فزیکي پیژند):

لومړی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلک بدنونه، د بدنونو هغه ټولګی، چې بې له باندنی اغیزي یې زرې سره کلکې نښتي وي او بې له باندني زوره ځاي په ځای وي.

لکه:تیږه، لرګی، یخ، واوره او اوبلنه واوره (دا هم لا اوبه نه دي) اونور

دویم:

ښتیونکي – یا غاز ډوله بدنونه: د بدنونو هغه ټولګی دی، چې زرې یې سره نه وي نښتې اوزرسره بیلیږي او یا دا چې بې له باندنی اغیزې ښتي(هرې لور ته ځغلي). دا نو د ژبې د قانون اود دې خوي سره سم ښتیدونکي یا ښتیدوني بلل کیږي (نه ! ښه یې: ښتیدونکي دي) او سم اندیز هم ځکه دی، چې هرې لورې ته ښتي لکه غازونه. د اوبوبوخار اونور

دریم:

د بدنونو هغه ټولګی چې زرې یې داسي نښتي وي، چې کلکې نه وي اویوبل ټیلوهي یعني مخ ته بیایي یا چې بې له دباندني زور یا اغیز بهیږي. دا بهیدنه یې خوي دی اوله دې امله بهیدونکي یا بهیدوني بلل کیږي یا د بدنونو بهیدونکی ټولګی بلل کیږي.

نورهمداسي مخ ته ځو: اوبه، شدې، شرومبې، تیل او ورته شیان یعني تراوسه مایعات څه خوي لري،

دا هر څه د همغه خوي له مخه ټولګیز کیږي. اوبلن غازنه شته، خو بهیدونکی غاز شته.

لنډ: که تاسو یو په عربي پوه اوداسي لږد فزیک سره بلد کس څخه وپوښتی، چې مایع ته په پښتو څه وایي، هرومروبه درته ووایي، چې بهیدونکی.

دا داسي د بلې ژبې نوم یا وی ته د اندول میندلو پاره باید په هغه بلې ژبې اومسلک پوه افغان وي، نه توکلي کسان.

جبه اوبلنه ده، هغه څه چې اوبه یې زغملې وي، اوبلن دی، مګر یوڅه مایع اوبلن نه دی، پخیله اوبلن لا نه بهیږي، یعني دا اوبلن لا اوبه نه دي.
دا ګاز یا غاز، چې تاسو ورته ګوته نیولې ده او ناسم یې،، اوبلن غاز،، بولۍ، د اوبو س

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ره ګډ خوي يې يواځې دا بهيدل دي، نور بل کوم خوي ورسره ګډ نه لري او نه يې اوبه زغملي، چې اوبلن شي، دا بهيږي، چې له دې امله بهيدونکی غاز دی او نه اوبلنيږي.

بيا : اوبلن لا تراوسه کلک يعنې نرمه واوره ده، چې پسې ويلې کيږي اوله دې امله چې ټوټې يا زرې يې سره نښتې دي بيا اوبه کيږي، چې بهيږي، دا په دې مانا، چې اوبلن اوبه نه وي، نو بهيدونکي يعنې مايع نه دي. اوبلن لا واوره ده خونرمه.

څوک چې د تلنې توان لري، تلونکي دي. څوک چې د خوړنې خوی يا توان لري خوړونکي دي، څه چې د الوتنو خوي لري الوتوني يا الټونکي دي او داسې نور لکه اوسيدونکی، لوستونکی او او... يعنې د بهيدلو توانوالو ته بهيدوني يا بهيدونکي بايد وويل شي او دي، او نه دا ناسم اوبلن.

اورغورځونه اواوربهيدنه :

ما يوه ليکنه ولوستله، چې لاوا يې ،،اوروبی،، بللی وو، چې زما اند يې زما د مخه ليکنې په بنسټ په دې هکله څه ليکلو ته راوهڅاوه، چې له تاسوسره يې شريکوم.

موږ اورغورځوني لرو، چې هغه اور راغورځونه يا غورځوي او دا اورغورځونه يې بيا داسې حالت ته ورسيږي، چې بهيږي. د پورته روښانوني سره سم، دا هم دا د اورغورځونې لاوا، چې بهيږي، نودا اوربهيدنه ده يا ،، بهيدونکی اور،، دی.

دلته ګورو، چې دا لاوا يا اور نه اوبلن کيږي، دا اور بهيږي، نو له دې امله بيا هم په دې ټينګار کوم، چې د عربي مايع له پاره اوبلن کارول پوره ناسم دی او دا د پښتوسره تيری دی.

يادونه: دا د دې ليکونکي ته دومره درناوی لرم، چې داسې لړڅه يې د پوښتنې لاندې نه شم راوستلی. زه ترې بخښنه غواړم.

که داسې نرم د موټرو خوزت وي نو ، نو کړی شو ووايو، چې دموټرو نرمه بهېدنه دا په نورو ژبو کې همداسې ده. خوزښت دوی هم لري او همداسې که تاسو په حج کې د ورايه يا له پاسه لاندې کسان چې له تورې تيرې راګرځي وګوری، نو دا هم داسې بريښي، لکه چې بهيږي، ګوری، که دلته اوبلن ووايی، نو دا به بيا د ژبې سره پوره ناروا کړنه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر،، until

د اړیکویونو سره مې اړیکې له دې امله ونیولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نیت وو او داسې لږ څه ګوته ورته نیسم اویوځونور هم همداسې غوره یې یا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ برېښي لږ غزول ییې ستاسو مخ ته ږدم.

دا خبرې به داسې لږ څه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لږیږي او چاپوم یې هم نه نوګومان مې دئ، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوریږئ.

د انګرېزي ژبې څو پرېپوزېشنونه راوړم د الماني ژباړې سره او بیا یې د پښتو سره پرتله کوو.

د اوس دپاره به دا درې بسیا وکړي او که نور یې په دا منځ کې راغلل، هغه به همدلته په ګوته کړو.

With; from; until

الماني یې: mit; von; bis

پښتو یې:

له … سره، له … څخه ،تر یا د (له) … سره، له …(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګرېزي: until)، چې د پښتو معنا یې تر (… پورې) ده یو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هیله، چې ګران لوستونکي به یې بیا د (دلته ،،له،، نه لیکم، چې وروسته پرې غږیږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله یې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو یې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بیا دا نور دوه هم د څیړنې (موږ بلد یو چې تر(سم نه دئ) څیړنې) لاندې ونیسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکوی تر: له دي سربل ،، تر ،، سره موږ د یوڅه یعني پیښي، نوم، مهال او همداسي د ځاي پای په ګوته کوو، یعني دا په هغه وخت کارولکیږي، چې دا پورته یاد څه پوله ولري یا پولې ته ورنږدې کیږي.

لنډ: د پیښي، مهال همداسي ځای او یو څه اخرني ټکی یا پوله په ګوته کونه.

یادونه: دا دي دلته بیا هم په کلکه وویل شي، چې په بل هرځای کي کارونه یې ناسمه ده، لاملونه یې راوړو.

یادونه: که داسي لږځیر شو، نو څه چې پای لري یعني ،،تر،، .. وي، نوهغه به هرومرو یوپیل هم لري، که دا څرګند او یا نا څرګند وي.

که وو ایوچې: سپین تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له یوځای څخه، چې پیل دی، تللی. که په دي هکله تکرارولرو، نو راځخه زړه بدي کیږی مه، وایي، چې تکرار د زده کړې مورده او یا د پام بنسټ دی.

دادي څو الماني انګریزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر Bis** سره

through (*US*) ,to ,until (*temporal*)

.*zwei Uhr in der Schule* ***bis*** *Meine Tochter ist*

.two o’clock **until** My daughter is at school

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کي ده.

.*Freitag krank* ***bis*** *Ich war von Montag*

.Friday **to** I was sick from Monday

زه دوه نۍ تر جمعي پورې ناروغ وم.

by (*temporal*)

(c) ketabton.com: The Digital Library

*.Donnerstag fertig sein **bis** Die Aufgabe muss*

.Thursday **by** The task must be complete

پوښتني باید تر ځلورني (چهار شنبې) پورې تمامې وي،

all the way to ;to (*local*)

*.Köln **bis** Der Zug fährt*

.Cologne **to** The train goes

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

۱ – تمپورال یعني: اخر ټکی ښایی.

۲ – په مخه ښه کې هغه د بیا لیدلو وخت ډېر یا لږ پوره: تربیا پوری.

۳ – ځای: اخرنی موخه ښایی.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت یا ځای واټن په ګوته کوي.

۵ – د یوه غزېدا سور، د یوه سپکتروم (د یوې څیرې یا څه برېښیدته، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کې کټل ښه دي او په فزیک کې راځي)، د یوې پورته – او یوی کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړیکوی سره

۷ – bis zu د الماني په څیر پرېپوزیشن په پښتو کې نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پوري،، دی: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سرې ردوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه چې وايو ټول خلک میلمانه دې ترسپين پورې(یعنې پرته له ...)

د دې په څنګ: ټو ل میلمانه دې د ... په ګډون پورې په پښتو کې مور. تر ... پورې لرو.

دوې دا هم معلومه کړې، چې دا وی کله ژبې ته راننوتی دی، چې هغه یې زه دلته نه راوړم.

بیلګې: — تر بلې میاشتې (پورې) باید کور جوړ وي.

– هغه تر بلې میاشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بیلیږي یا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

– ،،ښه اوسه، تربیا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

— تر دې ځایه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورڅخه (مور. دلته هم کله لیکو، چې ترې..(هغه زمور. په کلیوالي خبرو کې وایو، چې تر نه تیریدلی.. دا ترنه معنا ورڅخه دي او نه تر)) تیریدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نیسو، وروسته بیا باید په پښو لاړ شو.

— ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

— دا یو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهاره پورې.

— سپینه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. یا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر،، Bis د تړنوي Conjunction په دنده کې

برابرارزښته جملې- برخې سره تړي.

سپين په ميلمستون کې ناستوو، تر هغې چې ميلمانه کوروته ولاړل.

يو ښوالماني انګرېزي او پښتو غونډالي:

- until (*temporal,subordinating*)

*Wir warten hier, **bis** das Gewitter vorbei ist.*

We'll wait here **until** the thunderstorm is over.

موږ دلته تميږو، تر ښو جګړ تيرشي.

1. to(*coordinating*)

*Ich arbeite 40 **bis** 50 Stunden in der Woche.*

I work 40 **to** 50 hours a week.

زه په اونۍ کې ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

*Ihre Haare sind braun **bis** dunkelbraun.*

Her hair is brown **to** dark brown.

د هغې ويښتان نسواري تر تياره نسواري دي

دا نورې غونډالي دې هم ورسره وي:

..............ږږ ۵۰ ....ږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

– اسمان له برگ څخه تر شین وو.

—— سپین ۲۵ تر ۳۰ کسان میلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...، نه لیکم، څکه چې هغه بیا خپله موخه بدلوي)

—— په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځای شي؟

—— زه په اونۍ کې زيات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له يې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دی له تر کارنه کوي دی له ۱ تر ۵۰ یا ۶۰ ... یعنې له ۱ تر ۵۰ یا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کیږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دئ خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به يې داسې ولیکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ څخه ور اوړي تر ۶۰ پورې. ګران لیکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بیا: تکرار د زده کړې مورده).

—— سړی کړی شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

—— سپین کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري یا د ځمکې تر تل پورې....

—— موږ ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

—— ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

—— سپین په ښار کې تر نوي کیلو متره پورې په بس کې ځي.

—— د سندرغاړي ټولې سندرې پیژنم – تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره يې نه پیژنم..

خبر و استعمال یا کارونه:

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر زر، تر بیا، له پښو تر سره، تر ګیډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابیل ویونه:

تر وروسته، تر وروستني، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي یا مل کیدی شي، یواځې همدې ته دې په لیکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي یعنی تر...(پورې)، بل ډول کارونه یا استعمال یې ماته ناسمه برېښي، چې ګران ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

پرتله کونه

یوه د مخه اړیینه یادونه: زموږ ژبپ،هان ،، پرتلنه،، لیکي، چې ناسمه ده، څه چې دا ،، پرتتل ،، نه دی، دا پرتله کول ده، نو لهدې امله پرتلهکونه او نه پرتلنه. که غواړو، چې دا دې لنډیز وي، نو د داسې لنډیزونو دې ځانونه ساتو، چې ناسم دي.

تر دې مخکې ... وبخښی دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دی او مخکې هم کلیوالي لیکندود دی.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پیل کوم، د اړتیا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کیږدم:

خوي نوم یا ستاینومAdjektive .

:مخ .په دې هکله مې لیکنه په تاند کې خوره شوې وه او دلته یې هم کتلی شی)خوي ویونه Adjektive

ستاینومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

یا دونه: زه په دې هکله لیکنه لرم، چې په هغې مې دا ستاینومونه د الماني انډول خوي نومونه بللي، چې وبه هڅیږم، هلته یې نور هم روښانه کړم.

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څیر د ستاینې یا خوي جګونه نه لرو.

زموږزیات لیکوالان، چې زه ګورم، ډېر اوخورا ډېر د دې له پاره لیکي.

بیلګه ۱: چټک،ډېر چټک، خورا چټک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.

دا کړی شو نور هم وستایو، چې ولیکو، لا نور هم چټک، ـــ ډېر ــ، ــ خورا ـــ اونور.

دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کیدی شي، چې دا د یوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او یا یوبل څه ورته پیدا کړي. داد قرارداد له لارې کیدی شي، خو هیله ده نورڅه سره پیدا نه کړو، چې بیا د قرارداد نوم پرې کیږدو.

دې ته دې په ګډه فکر وشي، چې ستایننوم او خوینوم همغه څرګندوي او که څنګه؟

دا چې زه دا خوي نوم وبولم، ناسم نه دئ او که دا چګېدنه په ډېر او خورا سره هم وکړم، ناسم نه دی، د دې اجازه دې وي.

اوس راځم خپلو اري خبرو ته یعنې پرتله کونې ته:

زموږزیات یا نږدې ټول لیکونکي اولیکوالان ژبپوهان د شیانو یود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول یې د پرتله کونې ستاینه یا خوي روښانونه په ،، تر،، کوي
لومړی: زموږلیکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کیږي.یعنې
سپین تر شین(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا -) ښکلی دی.
دویم: په پیداښتي ډول یې، چې زموږ هیوادوال په بیلابیلوځایونوکي کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کیږي.
پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دئ؟
سپین له شین (هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا -) دی.
دریم: سپین (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر - ، خورا -) دئ .
په پورته لیکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې لیکوالان کله کله ،، تر یا نوره ،، لیکي یعنې:
که پوښتنه وشي، چې له سپین اوشین څخه کوم ښکلی دئ اوسپین ور څخه ښکلی وي،
نووایو: سپین تر شین ښکلی دی. دلته ،، تر څخه،، نه وایو.
تر د هغه مهال، ځای اویوه څه د پای په نخښه کونې سره یعنې ،،تر...پورې،، سره توپیر لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر یا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کیږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپین تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دی، ناسم دئ .یادونه: یعنې دا ،،تر،، هغه اړیکوی نه دی، دا له یوڅه یا چا یا شي څخه ښکلی دی، چې زیات کسان یې لیکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه یا مانا دئ او نه د ،، تر،،، دا په دې مانا چې داترې د ،، تر،، سره څه ګډ نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نسبت (دا عربي وى دى، چې دا موږ يې هم کاروو، په شمېرپوهنه کې يې هم کاروو، په پښتو : و... ته،، سره سر خوري):
موږ په پښتوګي نسبت ته څه وايو؟ (څه ووايو سم نه دى، ځکه دا موږنه وايو، دا څه ورته ويلکيږي، دى. له دې امله: څه وايو،دى).

دلته هم شيان سره پرتله کيږي
دا چې نسبت پښتو نه دى، نوکارونه يې کيدى شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ يې هغه پښتو ډول سره کولى شو، ځکه په عربي خونه پوهيږو.
په ګڼونو کې لويوالى، کوچنيوالى اوبرابروالى سره پرتله کيږي.
زه به يې د شمېرپوهنې بېلګو څخه پيل وکړم:
بېلګه:
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دى)په کسانو يا شيانوکې، لويوالى، ښکلا، پلنوالى، ..

کسان يا شيان:
الف نسبت ب (ته) ښکلى (جګ،پلن،...) دى.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وايو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
يا يې انډول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو يا شيانو کې
سپين وشين ته ښکلى(جګ،....) دى
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته څواږه (تروه، ....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دى.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
يعني ۲ پر څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپين وشين ته داسې جګ(ښکلى،....) دى لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا داسي هم وايو چي:
سپين وشين ته په جګوالي کي داسي ځان نيسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچي دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نيونه،، کيدی شي.

که شميرپوهني ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسي جګ دی، لکه پ و ت ته

يا الف و ب ته (داسي) برابر جګ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسي هم ليکو.

a/b = c/d

پخوا موداسي هم ليکه: a:b::c:d
ګومان مي دی انګرېزي کي يې اوس هم داسي ليکي.
لاس ته راوړنه: ګورو، چي پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کيږي.
بيا: سپين وشين ته ښکلی دي يا
سپين له شين څخه ښکلی دی.
ناسم: سپين تر شين ښکلی دي.
خو سمي پرتله کوني له پاره ليکو، چي : سپين له شين څخه ښکلی دی.
نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کيدی،دا د ،،له ... څخه،، سره کيږي.
که څوک وپوښتي، چي شين ښکلی دی، که سپين؟ :پای يادونه
ښکلی دی (ې)سپين تر :نو ځواب داسي هم ورکولی شو.
مخه مو چي وويل ورڅخه ښکلی دی ی لکه دد دلته نو دا تر نه دی دا ترې.
په پورته کي مو .دې ،،تر،، او ،،ترې،، دي په ليکنو پام وشي، چي سره بدل نه شي
وليدل، چي دا پرتلونه په ،، تر ،، سره همغه ،، د ،، ترې ،، سره بايد وي، چي دا يې
ورسره نه ده ليکل شوې.

ادجکتيو يا خوي وی Das**Adjektiv**

ورزيات ،، ((lateinisch *[nomen]*)*adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch *epí-theton*

شوی،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبپوهنه کې هغه ویډول دی، کوم چې د یوه څرګند شي یا یوه ذهني شي، یوې کیدنې یا کړنې یا حالت او داسې نور جوړښت روښانه یا تشریح کوي.

ادجکتیو،،خویوی،، یا ،،ملوي،، هم بلل کیږي، په ښوونځي کې ،،څنګه،، وی(یو شی څنګه دی؟) هم بلل کیږي.

یادونه: زموږ ادیبان داخوي ستایننوم بولي چې د عربي د صفت انډول دی. په دې هکله دې ژبپوهان خپله پوهنه منځ ته راواچوي، چې کوم او ولې ښه یا سم دی.

خوی ویونه کیدی شي وکارولشي:

attributiv (auf ein Substantiv bezogen, z. B. der *schöne* Tag),

- اتریبوتیو(یوه شي اړوند یا یوه شي ته یې نسبت وکړی، د بیلګې په توګه. ښکلې ورځ (

prädikativ (als Teil eines Prädikats mit Kopula; z. B: der Tag ist *schön*) oder

- پرېدیکاتیو (د یوه پرېدیکات برخه د کوپولا سره: د بیلګې په توګه: ورځ ښکلې ده) یا
- ادوربالadverbial (هغه ښکلې سندرې وایی)

د ګرامرتول د خبروڅه پوره غزېدلې وي،خو د اوس له پاره زه په دې لړڅه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یې سم وغزوم، خو دا کار د ژبې مینه وال ښه کولی شي.

د الماني ژبې زیات خویونه کیدی شي جګ شي. دا تلنه کومپاراخیون Komparation یا درجه بندي بلل بلل کیږي.

موږبه یې دا اوس همدا د ډېر اوخورا سره درجه جګه کړو.

Positiv: *schön*ښکلی

. ډېر ښکلی

Komparativ: *schöner*

(c) ketabton.com: The Digital Library

Superlativ: *am schönsten*خورا ښکلی

داسي خويونه هم شته، چې د هغوي د جګوني سره ستوی بدليږي:

او موږيي بيا په ډېر اوخورا سره جګوو:

gut, besser, am besten;ښه،ډېر ښه ،خورا ښه

viel, mehr, am meisten. ، زيات، ډېر زيات، لا زيات

دي ته ټول مينه رابولم،چې اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوخخه يي هم ګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځني خويونه شته،چې په هغي دا جګيدنه نه شي راتللی:

ټيک همغه يا مطلق خويونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دې وي، چې دا بې ادبي ونه ګڼی، که حامله وليکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګيدنه بيا شته لکه شين، تک شين، شين چک.

سپين، تکسپين، سپينچک اوهمداسي نور. د دې بلاربې سره يوه ټوکه رایاده شوه، په ډېر هبخښنه بهدا دلته هم وليکم. زماد ښوونځيو ملګري دروېزه اخکزي د الماني پښتو دګشنري ليکلي، هغه د الماني يو وی شاېزې ته د پښتو مانا غول ليکل وو، چې دايي انډول دی. يوه بل افغان ورته زنګ وواهه، چې دروېزه صيب دا د شاېزې مانا خو دې ډېره بې ادبه کړې. ده ورته ووېل چې څه مې ليکلي وی، دې کس ورته ښېږرته په ځواب کې وويل چې: بولي.

ډاکتر ماخان ميرۍ شينواری

ته ،،د پښتو ستاينومونو درج،،

ليکنه ته، چې زه يې داسي لړ څېړم عبدالحق سلامزوی د دې سرليک لاندې درانه استاد ډېرو ګرانو د پښتو پوهانو د پښتو استادانو او درنو ليکوالانو!

.ډېر زوربړم، چې داسي ليکني کوم

باورپه لوي ځښتن وکړی، چې زما هيڅ يوه ليکنه د چا سره د دښمنی له امله نه ده او بيا زه تاسو ته لوړه کوم، چې د ځان پالني له امله هم نه ده او بيا مې دې لوړه وي، چې کلکسترګی انسان هم راته ځان نه برېښي او شعوري کلکسترګی نه يم، خو زه چې داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په .نواستادانو لیکني ګورم، ډېر زوربېږم لیکني او په ځانګړې توګه د پوهنتون د در یواځني توګه، لکه چې په ټوله پښتني نړۍ کې ناروغه یم، چې ستاسو پوهنیزه لار سره زه بیا مې دې په لوي څښتن لوړه وي، چې دا څه لیکم زه هم .په مخامخوالي کې پروت یم روغ برېښني او په هر صورت ما ته ځان .زوربېږم او که ویې نه لیکم، نو هم زوربېږم تاسو هم په دې اند یاست، چې زه به روحي ناروغ نه یم، نو مرسته راسره وکړئ او په

هرڅومره توند غبرګ چې وي او په هره سزا زما د کړنو له امله ماته کومه سزا ټاکئ، لوړه مرسته وکړئ درته کوم، چې زه به ورسره مخامخوالی ونه کړم، خو.

زا په دې د ښاغلي عبدلحق سلامزوي په لیکنه خپله لیکنه کوم، چې داسې لیکنه ځانله د سلامزي صیب اند نه دئ

هر څوک چې ټولنې ته یو څه وړاندې کوي، په تېره بیا د پوهنتون استادان، هغو غواړي راکړه او ورکړه ده دا .یو څه نورو ته وښایي، نو د دې لپاره دی هم باید یو څه زده کړي.

څوک چې په پوهنیزه څانګو کې کار کوي، نو هغوي دې ته هم چمتو وي، چې د نورو ګوتنونې ځانیزې ونه ګڼي.

زما ډېره بدمرغي په دې کې ده، چې زه یواځې یم او له دې امله نو باید په ناحق و اوسم، ته په ګوته کړئ، په دې خو د دې ناروغۍ ستاسو مرستې ته اړتیا لرم، چې زما ناروغي را کې به لوي څښتن تاسو ټولو ته اجرونه درکړي.

خورې شوي –په دې هکله هم –زما ډېرې لیکنې د تاند په درنه پاڼه کې.

یوه هیله مې دا ده، چې لکه څنګه چې زه ستاسو لیکنې را اخلم او خبرې پرې کوم، دلایل و هیله ده، چې زما لیکني هم په دلایلو راوړم او ستاسو د لیکنو خوندیونه په ګوته کوم، ن راته بېرته راوګرځوئ.

زه ډېر خوښ یم، د ښاغلي سلامزوي صیب لیکنه کې یې انګرېزي او فارسي هم راوړي، نو ښې خبرې پرې کیدی شي.

اجازه دې ویو چې زه دا لیکنې ټوټه کړم، د خوندیونې د سمو ساتلو سره او بیا خبرې پرې جازه دې دا هم وي، چې زه دا مور ستاینونمونه بللي په خوي وی او یوه اخره ا .وکړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

.چې په پښتو خویوی بلل کیږي، هم ما لیکنه کړې Adjektiv وبولمد
،، ما په پرتله کونه باندې یوه لیکنه کړې ، چې کتاب کې شته، دا به بیاپه یاد راوړم، چې د

تر،، سره په هیڅ ژبنۍ لار پرتله کونه ناشوني ده او وبه ګورو، چې دلته دا ،، تر،، د څه په ځای راوړل شوی

البته ښه، ډېر ښه؛ خورا یا 》 :مګر د استاد دوکتور اجمل ښکلي په وینا،، :لومړی الف کې پېته پرتله ده یا ضمناً پرتله ده خو اصل کار یې د زښت ښه په اصل کې صریحه نه بلا باندې جوړېدونکي عبارتونه (تر ټولو ښه) او (تر) خو .یوه شي مبالغي توصیف دی ،، 《.ځرګنده پرتله لري

:لومړي الف ته
ډېر منلی پوهاند ډاکتر ښکلی زموږ یو خورا وتلی پښتو پوه دی او زه یې لیکنې تل لولم، زه ډېر زوربېږم، چې څه د پوهاند صیب په لیکنه لیکم، خو نو څه .دې ډېرې په زړه پورې وکړم.
ستاینښومونه سره پرتله کیږي نه، ستاینښومونه یا خویویونه جګیږي، چې موږ په پښتو کې ورته د نورو ژبو غوندې لار نه لرو، نو دا به په ډېر یا خورا یا زښت او یا یو بل څه کوو.
ي، له دې امله بیا،، تر،، او ،،ترټولو،، ته هم اړتیا نه شته چې نو چې پرتله کونه نه کیږ سره پرتله یې کړو او د ،، تر،، او ،، ترټولو،، په هکله مې د تاند په درنه خپرونه کې په دې هکله هم لیکنې خورې شوي، خو دومره وایم، ،، ترټولو،، کومه ترې پوهېدنه نه لارې هم د پرتلې له پاره هم نه دا ،، تر ،، او نه لري، چې د څه شي ترټولو او د ژبلار له .ترټولو،، کارول کیږي ،،
که د لیکونکي موخه د خویونو یا :په پیل کې په دې باندې باید ټینګار وکړم، چې ستاینښومونوپرتله کول وي، خو دا لیکنه له یوه سره ناسمه ده، چې ستاییننومونه نه سره .ي، په هره ژبه کې د اړونده لارې سره‌پرتله کیږي، ستاینښومونه جګیږ
.لومړی

:ښاغلی سلاموزوی صیب لیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خبره په خپله د ستاينومونو ترمنځ پرتلنه ده، چې د انګرېزي يوځپيزو ستاينومونو ب،،
په .په مټ کېږي 《ترين》 او 《تر》 او د فارسي د 《est》 او 《er》 ترمنځ د
دې ژبو کې که د

.... ۵۹ ....

پرتلنې خبره نه وي، دا روستاړي او يا يې د دوه ځپيزو او يا درې يا څلور ځپيزو لپاره د
کړولونه ورسره د مجردو کلمو په ډول نه کارول کېږي، 《most》 او 《more》
،،،کوي بلکې د جملې د ننه مانا زېږوي او پرتلنه

:لومړي ته

: يو

باور وکړی، چې زه خو د پورته غونډالې په موخه ښه ونه پوهېدم، خو په هر :يو الف
.صورت دې پرتلې ته به راشو

.ستايننومونه جګيږي .ستايننومونه نه پرتله کيږي :يو ب

ه پرتله ستايننومونه سره نه پرتله کيږي دا په دې مانا چې ډېر يا لږ ښکلا سره ذ : يو پ
د دوه يا ډېرکسان ..نه شته (ناسم يې واحد)کيږي، ځکه د دې له پاره د کچولو يووالی
سره د خويونو له مخې يا د خويونو په بنسټ پرتله کېدی شي، چې کوم يو يې
يا دوه کسان سره .دی (-خورا ،-ډېر)منلی ،(-خورا ،-ډېر)دروند ، (-خورا ،-ډېر)ښکلی
ي کوم يو پلن دی، دا په دې مانا چې کسان سره پرتله کيږي، دروې او غواړې پوه ش
.هغوي د ګډو خويونو له مخې سره پرتله کېدی شي

که ووايو، چې جګ له جګ سره پرتله کړه، نو دا موخوره ويېنه نه ده، دا هيڅ نه وايي،
د خو که ووايو، چې د دې انسان جګوالی د دې ونې سره پرتله کړه يا ښه يې دا دوه شيان
جګوالي له مخې سره پرتله کړی، دا کېدی شي، ځکه چې ونه هم جګوالی لري او انسان
.هم

منځ کې،،کېدی ،، .ترمنځ،، ناسم دی، ځکه چې ،، منځ،، او ،،تر،، اړيکويونه دي ،، :دوه
.په دې هم يوه ليکنه لرم .شي

.دويم

:منلی سلامزوي صيب ليکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه:

۱-Studying book is a good entertainment.

۲-Studying book is better entertainment than playing ladoo.

۳-Studying book is the best entertainment.

په 《تر واړو》 او 《ترګردو》 یا 《ترټولو》 او 《تر 》 په پښتو کې همدا پرتلنه د دلته همدا (۱) {.معادل دی 《تر》 هم د پښتو د 《than》 د انګرېزي} .کېږي مټ پاسنۍ بېلګه رااخلو:

مطالعه ښه بوختیا ده -۱.

ښه بوختیا ده (یو ډول لوبه) مطالعه تر لډو -۲.

یا؛ تر ټولو ښه بوختیا مطالعه ده .مطالعه تر ټولو ښه بوختیا ده -۳.

یا دانګرېزی دا بېلګه:

۱- Ahmad is a senior teacher.

۲- Ahmad is senior to Ali.

۲- Ahmad is the senior most teacher in the Kabul.

استاد دی (ارشد) احمد لوی -۱.

لوی دی (په درجه کې) احمد تر علي -۲.

احمد په کابل کې تر ټولو لوی استاد دی -۲.

دویم ته :

هغه عربي هم ورسره غواړی، نو،، نسبت ته،، یا که ...پښتو انډول ،، و to د :یوه یادونه ... به ... یعنې الف .ته،، یې انډول دی او نه بل څه او فارسي انډول یې هم ،، به،، دي ...و ...ب

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې چې څوک پوښتي پغمان لرې دی، که لوګر نو نيسو چې ځواب دې :بېلګه يې
پغمان به لوګر نزديک است : يې

.ر ته نږدې دیپغمان و لوګ :او پښتو يې

.

دی او نه تر او په همدې د درې د ،، از،، (څخه)...د پښتو انډول له than د : ۱ الف
دا به په همدې غونډالو کې .،، دی او نه ،، تر (څخه)... انډول پهپښتو کې هم ،، له
.انه شيږروښد

پورې کې يواځې يوه پرتله کونه ده، هغه هم پوره ۳ تر ۱ په پورته کې خو له غربي :الف
ناسمه او دا نور خو يواځې د يوه څهخوي ښوول شوي، چې زه به يې بيا وژباړم او

تر،، سره پرتله کونه نه شته او ،، دا ،، ترټولو،، خو هېڅ ترې پو هېدنه نه لري، ،، : ب
ر،، پرتله کونه هم وي، نو د څه شي تر ټولو؟ په دې هکله مې هم ليکنه شته، يعنې که ،، ت
.چې ګران لوستونکي يې د تاند درنه خپرونه کې کتلی شي

.پورې انګرېزي په پښتو سمه ژباړه ۳ تر ۱ د لومړيو عربي ګڼونو - پ

مخوالی او که تاسو ورته بل څهوايې، زه يې مخا –و ځورا –ډېر) کتاب لوستل ښه – ۱ ۱
.بوښتيا ده (نه لرو، خو نه په،، تر،، او ،، ترټولو،، سره

.يا به دا بوښتيا ښه، ډېره ښه،او يا خوراښه وي .ګوری دلته څه شی سره پرتله کيږي نه
.دلته د څه شيانو پرتله نه شته

.هبوختيا د (- خورا ،- ښه) څخه ډېره ښه - (کولو) لډو لوبې (د) کتاب لوستل له – ۲ ۱

دلته دوه څه د بوختيا له مخې سره پرتله کيږي او له دې امله دا د خويويونو پرتله کونه نه
.ده

.کتاب لوستل خورا ښه بوختياده – ۳ ۱

.څخه،، له لارې کيږي ... له .. په پورته کې پرتله کونه د

:د انګرېزي بله بېلګه کې يې د انګرېزي په پښتو ژباړه –ت

پورې ۳ تر ۱ له عربي ګڼونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

.ښوونکی دئ (- خورا ، - ډېر) احمد یو مشر – ۱ الف

.دئ (- خورا ، - ډېر) احمد و علي ته مشر – ۲ االف

.ښوونکی دئ (- مشر، ډېر) احمد په کابل کې خورامشر – ۳ الف

.... ۶۲ ....

.رتله کونه ده او بسېږ – ۲په پورته کې یواځې الف

ڂخه سره کیږي او په دویم کې پرتله کونه د ... کې پرتله کونه د له - ۱ ګورو چې په الف
.،،ته،، له لارې کیږي او نه د،، تر ... و ،،

.

.دریم

.ښاغلی سلامزوی صیب لیکي

:نو دلته موږ اړ نه یو چې بابېزه ځانونه ستړي کړو او ولیکو چې

.ی‌احمد لوی استاد د -۱

.احمد تر علي ډېر لوی دی -۲

.احمد په کابل کې خورا لوی استاد دی -۲

:د فارسي بېلګو ته هم تم کېږو

.احمد بزرګ است -۱

.بزرګتر است علي (نسبت به) احمد از -۲

.احمد بزرګترین خانه است -۳

:کې یې داسې وایو.چې په پښتو

.احمد مشر دی -۱

.احمد تر کریم مشر دی -۲

.کور تر ټولو مشر دی احمد د -۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پیل کې څه لیکي، چې په موخه یې زه هم ښه پوه نه شوم، خو کلیوالي خبرې :دریم ته
دي او ترې تېرېږم او له ،، نو دلته مور اړ نه یو چې بابېزه ځانونه ستړي کړو او
:څخه یې تر څېړنې لاندې نیسم ،، :ولیکو چې

.په پورته کې یې ،، از ،، په تر ژباړلی او د ،، بزرگترین په ځای یې ،، تر ټولو ،، لیکلی
دی ته مې پورته ګوته نیولې، چ دواړه ناسم دي، خو داسې یوه یا څو د فارسي یا دری
to د انګرېزي څخه ،، انډول دی او دا... غونډالې راوړو او وبه ګور، چې ،،از ،، د ،، له
.انډول په فارسي کې ،، به ،، دی

.احمد در صنف خود از محمود گرفته تا بهرام از هر کدام شان بزرگ است

پښتو یې که پورته دري مې ناسمه لیکلې وي، نو بخښنه غواړم او تاسو یې راته سمه
.کړی

.مشر یا لوي دی احمد په ټولګې کې له محمود نیولي تر بهرام پورې له دوي هر یوه څخه

که پهپرته کې د دري ،، از ،، ځای ،، تر ،، ولیکو نو دا به څنګه وبرېښي او بیا به نو د ،،
:تا ،، پهځای څه ولیکو یعنې که ولیکو، چې

.... احمد په خپل ټولګي کې تر محمود څخه نیولي تر بهرام پورې تر هر یوه څخه

.نه هم د د ،، از ،، په څېر ولیکودا به ښه ونه برېښي، چې د ،، تا ،، ترې پوهېږد

دلته د ،، از ،، انډول څه شی دی او د ،،تا ،، آندول .څنګه په پښتو ژباړو؟ از کابل تا هرات
څه شی دی؟

.کهداسې وی نو بخښنه به کړی .دا لاندې لیکلي وو، خو ګومان مې دی تکرار وي

:او دري سمې ژباړې دلته بیا د دویم انګریزي په پښتو :(؟)و دویم او دریم ته

۱- Ahmad is a senior teacher.

۲- Ahmad is senior to Ali.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢- Ahmad is the senior most teacher in the Kabul.

.پښتو ژباړه

.احمد مشر ښوونکی دئ -١

.و علي ته مشر دئ (...نه دئ، باید هم نه وي، خو اړیین)نسبت) احمد – ٢

.احمد کابل کې خورا مشر ښوونکی دئ – ٣

(درې یا فارسي مې داسې غښتلي نه ده، خو دا راته ساده برېښي)د درې ژباړه

است (بزرک)احمد معلم ارشد – ١

.است (یا بزرگ) احمد به علی ارشد – ٢

.احمد بزرگترین معلم در کابل است – ٣

.ورو، چې دلته د لیکونکي د خوښې څه نه دي راغلي‌ګ

د لیکنې په پای کې یو څو اړیین پېژندونه

پرتله کونه نو څه ته وایي؟

دوه کسان سره ودرې او :د دوه یا زیاتو شیانو د غوښتونو لوي یو د بل سره پرتله کونه وایی، خو سوچ ډېر، خورا او که بل څه ورته)) غواړي پ،ه شي، چې کوم له بل څخه یا (لوي پلن، نېک، خوارېکښ او یا ښکلی دئ (بوچ نه ،، تر،، او همدا ډول،، ترټولو دوه یا څو کتابونه او یا یو بل څه سره پرتله کیږي داسې هم کېدی شي، چې د یوه لرګي دروندوالی خوي دئ، چې .دروندالی د وسپنې یا د یوه انسان یا یو بل څه سره پرتله کړې .یان یې لري، نو د دې خوي له مخې دوه شیان سره پرتله کېدی شيدوه شد

positiv; komparativ; superlativ , خویویونه سره جګیږي، چې په المانی ورته .یوه پوره لیکنه لرمAdjektiv په .وایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتین وی دی، چې پښتو مانا یې،، ورزیاتونه،، ده او په ژبپوهنه کې هغه ویډول :ادجکتیو دی، کوم چې د یوه روښانه شي، یوه ذهني شي، یوه مخ ته تګ یا همداسي پرمختګ یا یې نور هم د مخ ته تلو یا یوه حالت جوړښت څېړي.

ه ښوونځي کې څنګه وی هم بلل کیږيدا ادجکتیو خوي وی، ملوی او همداسي پ

زه دا په خپلو لیکنو کې خوي وی بولم

خویوی وی، چې شتون یا شته یا شی، یوه پېښه یا یو حالت د یوې ټاکلي :بل پېژند د بېلګې په توګه، رنګه، ښکلی او)نخښې، د یوه ټاکلي خوي سره په نخښه شوی، خویوی (نور

.هیله ده، چې ډېر مې نه وی زورولي .زه نور د دې لیکنې سرهستړی شوم

دا یادونه د لیکنې خوندیونې سره سر او کار نه لري او که :په پای کې یوه اړیینه یادونه :لري یې؟ نه پوهیږم، خو ښه ده، چې پرې پوه شو

په دې لیکنه کې هم ګورو، چې دا ګڼل ټول په ګڼونو شوي، دا په دې مانا، چې یو ډول ک څه په لیکي یا څه ترې زده کوي او رااخلي، نو سړی په کې د برېښې، نو بیا چې څو د بېلګې او .ښه لار یې داده، چې ګڼل د بیلابېلو لارو وشي .ستونځو سره مخامخ کیږي وړاندیز په توګه کیدی شي لومړی دا ګڼل په ګڼونو وشي، د بل ځل او ځای له پاره دا ګڼل ، ۱ ب او بیا خو نو نورې لارې هم شته لکه الف ،په تورو ولیکو او د بیا له پاره په الف .او نوره مو چې څنګه خوښه وي ۳ الف ، ۲ الف

Smakhan1946@gmail.com

ډاکتر ماخان میړی شینواری

سلمه اونه سلنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما دا لیکني ځوکاله پخوانی دي، خوخوښ شوم، چې اوس يې تاسوسره د درنې خپروني تاند له لارې تاسوسره شریکوم، چې څه غزېدلي دي. دا په دې هیله، چې یا ماته دلیل ووایی، چې دا لار پرېږدم اویا تاسو دا درانه لیکوالان د خپلو ناسم بللو ویونوڅخه تیرشی.

ډېر درانه اسوشیتد پروفیسور لیوال صاحب!

هیله ده، چې زما سلا مونه او نیکې هیلې به ومنې. باور وکړه، چې هیڅ مې زړه نه غواړې ستا له ارزښته ډک وخت ونیسم، خو زما زړه غواړي دا زما لیکني تاسو ته هم

.... ۶۶ ....

وښایم، په دې هیله ، چې د وخت د پیداکیدو سره لږ پام ورته راواړوې، خو دومره بیړه مې هم نه ده.

ما د اوبلن په هکله هغه وخت د پښتو نصاب لیکونکو سره هم خبرې وکړې، خو هغوې ته دا اوبلن - بې له کوم ژبنیزیا سم اندیزدلیله - ښه برېښیده.

د سلني په هکله هم داسې لږ څه.

موږ له پیداښته سلمه لرو او په پیداښت کې ګوتې وهل کله هم سمه لاس ته راوړنه نه لري.

دا د سلمې په ځای سلنه راوړنه کوم ژبپوهنیزاوشمیرپوهنیز بنسټ نه لري اونه يې هغه منځته راوړنکي کوم دلیل ورکړی اونه يې وړکولی شو.

یو څه چې یو ځل ناسم ورځني شي، بیا یې سمول هم ډېر ستونځمن وي.

دا له لارې وتل زما – د یوه شمیرپوهنې لوستونکي - د پاره زورونه ده.

داسې وی بدلون چې منځ ته راغلي له ۱۷ کاله زیات نه کیږي او کوم یو لیکونکي رامنځ ته کړې، بې له دې چې په مانا او په پسې ناسمو راتلنو یې وپوهیږي. تر اوسه موږ د داسې سلني سره مخامخ نه وو.

دا به نوڅنګه او چا یا دکومې رېښې خاوند منځ ته راوړې وي؟

دا چې داسې بلل زرخوریږي، هرومرویوژورنالست به دا کار کړی وي، چې داسې پښتو پوه اوپه ژبه کې ځانته نوښتګر به هم ځان ته وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي کس ممکن د ځان سره فکرکړی وي، چې يوڅه نوي را پيداکړي، نو دا سلم ورته ښه نه دئ بربښيدی اوويلي به يې يي، چې دا سلم خود صدم سره لږ خپلوي لري، نوراځه دا سلن کړه. دا ناسمون يې په خلکو تپلی. خلک هم داسې يونوي څه زر رااخلي بې له دې، چې په سم او ناسم کې يې فکر وکړي. ټولنه خوپه دې باورلري، چې ژورنالستان خوربښتيا وايي او يوژورنالست چې څه وايي، نور باور پرې کوي.

دا کس هرومروپه شميرپوهنه داسې لږ هم نه پوهيده، که نه دا کاربه يې نه وی کړی.

.... ۶۷ ....

خبره نه اوږدوم لنډ دا سلنه د شميرپوهنې په بنسټ څيړم.

د هر څه له مخه به دا ووايم او په دې لوربه کار وکړم،چې ۱۰۰ همداسې يو ګڼ دئ، لکه۱ ،۲ ،.... ۱۰۵ اونور.

موږلرو: ۱ ، ۲ ،.... ۲۳ ،..... ۸۱، ۹۵ ،...،۱۰۰ ، ۱۰۱ ، ۱۱۵ ،. ....

که د يوڅه څومره والی غواړووښايو، نو ليکو:

دا په ګڼونو يا شميرپوهنيز داسې ليکو:

۱ –م،۲ – م،.. ۲۳ – م، ۱۰۰ – م (دا ۱۰۰ – ن نه شو ليکلی)،۱۰۱ – م اونور

په ليکنيزډول يې داسې ليکو:

لومړی يا يوم، دوهم (که دوه وي، نو دوهم او که دوې وي، نو دويم)،... درويشتم،...، يو اتيايم، پنځه نويم،..سلم (نه سلن)، يوسلو يوم، يوسلو پنځلسم اونور

له بلې لورې د ګټې، ګټې- ګټې او په ۱۰۰ يا ۱۰۰۰ کې شميرنه چې کوو، دا د ۶۸ يا د ۱۲۵ګڼونو سره هم کيږي، چې بيا يې په اته شپيتم او يا په يوسلو پينځه ويشتم کې شميرنه بولو، خو دا سل دوه او زرډرې صفره لري، چې هره شميرنه ورسره ساده کيږي، نو له دې امله دا شميرنه د۱۰۰ او ۱۰۰۰ سره کوو، بل دليل نه لري.

داسې مخ ته ځو:

۱۰۰/۳۰ په دې مانا، چې دبرش په سلو، ياني ۳۰ په سلو وېشل شوي يا له سلودبرش اخستل شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که بانک په سلو کې پنځه ګټه ورکوي، نود هغې له پاره هم لیکو: ۱۰۰/۵ وایو پنځه په سلو کې

که کټه دېرش په سلو کې وي، نو بیا لیکو: ۱۰۰/۳۰ او وایو دېرش په سلو کې.

که ګټه په ۶۵ کې ۳ وي، نو لیکو: ۶۵/۳ اووایو ۳ په پنځه شپیته کې.

دا موږ داسې هم وایو: پنځه سلمه، دېرش سلمه او ۳ پنځّ شپیتمه.

.

که موږپه پورته کې پنځه سلنه، دېرش سلنه وایو، نو بیا دیرش شپیتنه هم باید ووایو، دا په دې مانا، چې داسې د پیداښتې لیکنو هغه پیداښتې بنه باید توله بدله کړو.

دا چې دا مې پوره زوروي، نورې بیلګې:

که ولرو:

۱۰۰/۳۰ = ۱۰/۳ اونږدې =۳/۱

له بنی و کیڼ لور ته باید ولولو: ۳۰ سلنه برابر درې لسنه اونږدې برابر یو درینه.

او همداسې

۱۰۰۰/۲۳۰ =۱۰۰/۲۳ اونږدې = ۱۰/۲

نودلته هم باید دوه سوه دېرش زرنه برابر درویشت سلنه او نږدې برابردوه لسنه ولولو.
او

۱۲۱/۳۷ ، ۲۱/۵ ، ۸/۳

په پورته کې هم باید بیا له کیڼ و بنې لورته ولول: درې اتنه، پنځه یوویشتنه او اوه دېرش یو سل یوویشتنه .

دا په دې مانا، چې ـ لکه پورته مې چې ګوته ورته ونیوله ـ که داسې نه وي، نو ګرانو هیوادوالو باور وکړئ، چې دا دېرش سلنه نه ده، دا دېرش سلمه ده، لکه دا نور هم ـ نه نه ده او ـمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ګورو، چې یو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل یې بیا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه لیکو، باید په دلایلو او سم اند ودان وي، یعنې نوي څه. یو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهیدنه باندې یې شک ولرو، هغه دې بیا نه کاروو. داسې ویل کیږي، چې داسې کارونه باید دولتي څلوردیوالی کې وشي، خو ...

پایونه: یا به ټول - مه په –نه اړوو او یا به د سلمې له پاره له سلنې څخه - چې ډېره ناسمه، د پیدابښت سره تیري، توکلي، بې سم انده اوله لارې وتلې ده او یې په شنه زور مو منځ ته راوړې – تیرېږو.

...............٦٩ ....ږ

دېرش سلمه او نه دېرش سلنه!

ستاسو له سرې سینې ډېره مننه او که هره او څومره نیغه ګوتځنډنه وي، په دې لار کې په مازږه سوی مه کوی. زه تراوسه یواځې یم. ملګري مې شئ او یا مې باوري کړئ.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

،،ترډېره برېده،، سوچ بوچ ناسم دئ

ګرانو لوستونکو!

که پوره زیر شو، نو دا ،،تر ډېره بریده،، زموږ لیکوالان ډېرکاروي چې ما هم له دې امله ډېرې لیکنې ته اړباسي..

موږ تل په ،،برید،، د ،،برید،، له امله په پوله برید کوو، پوله د برید برید ګرځوو اوبرید یې پرېږدو. خو دا مو د خبرو موضوع نه ده، که پوله وي یا برید.

موږ دې ،، تر ډېره بریده،، د ویونو یو په بل پسې لیکلو ته خپل پام را ګرځوو، چې ایا داسې یعنې ،، تر ډېره برید ه،، موخه په ګوته کوې او که نه؟ یا شته ا وکه نه؟

یو څوک چې د یو څه سرته رسولو لپاره هلې ځلې کوي، نو تر ممکنه یا شونې یا کیدونکي بریده یا تر پولې هڅیږي او نه تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو ځوک د یو څه سرته رسولو لپاره ډېر زیار باسي او ربړې وګالي، نو وایي، چې له بریده یا له پولې ډېر یا اخوا او نه تر ډېره بریده. دا په ختّه کې دده د توان پوله ده یا پوله باید وي.

لنډ: ،،ترپولې پورې،، یا هم ،،له پولې ډېر،، یا ،،له پولې لرې،، لرو (نه تر (په ،،تر،،به بیا غږېږو) پولې لرې). دلته موخه په تر کې نه ده، خو نه تر ډېرې پولې اونه له ډېرېپولې شته.

لاس ته راوړنه: تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې نه شته ځکه، چې پوله یوه ده، نو څنګه ډېرشي.

تر پولې پورې یا د پټي د پولې پورې او...: دا شته.

.... 70 ....ړ

ما د یوه ن ج په مضامینوکې دا لاندې ولوستل:

،، ...سیمه کې بدلونونه تر ډېره بریده د امریکا او غیر اسلامي متحدینو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بریده داسې ډنډوره شوې...،،.

دلته خو ،، تر ډېره بریده،، ته اړتیا هم نه شته، خو که لیکونکی غواړي دا د ټینګار په توګه ولیکي، نو بې له تر،،او ،، بریده،، یواځې ډېر لکلی شي یا ډېر وخت یا ډېر ځله، ډېر واره، چې یو څه ترې پوهیدل کیږي او که بیا هم غواړي برید په کې ریشي، نو ،، له بریده ډېر،، یې بیا موخه ور دئ.

او یا ،، اویاهم تر ډیره بریده سیاسي او اقتصادی ... ،،

سم یې لرو:

له بریده یا پولې ډېر.

له برید څخه اخوا.

تر لرې پولې (پورې).

له پولې اخوا (دلته ګوره هم ،،تر پولې اخوا،، نه لیکم)

تردې نږدې پولې(پورې).

تر هغې لرې پولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

او داسې نور.

زيات کسان په دې اند دي، چې ګوندې دا ،، ترډېره بريده،، خو په دري يا فارسي کې هم شته.

نه! داسې نه ده. په فارسي کې داسې نه وايي او زموږليکوالان يا ژبپوهان چې وايي، دا ناسمه ده.

زه داسې ښه په فارسي نه پوهېږم، خودا له دري ښه په اندول پښتو کولی شم.

په دري کې که ووايي:

۱ - تا حد زيات

۲ - از حد زياد
راځئ د دې اندول په پښتوو ليکو:

و ۱ – ته – زه په دې اند يم، چې ګوندې دري ژبي به داسې نه وايئ ،، تا حد زيات،، او که وواي هم،

نوموخه به يې دا وي چې : تا حد کوشيدم واين چند دفعه يا زياد.

که موږدا په پښتو اندول ليکو ،نو،، تر برېد ډېر يا تربريد پورې ډېر يانې ځوک تربريده پوري ډېر واره وهڅېږي، مګر نه ترډېره بريده (پورې).

شننه: يو کس بايد يو کار په ۲ ساعته کې پای ته ورسوي (دا دوه ساعته بريد دئ)، خو هغه نه توانيږي اودی دا کار ډېر واره تر دوه ساعته کوي، دا په دې مانا چې دی تر بريد پورې – چې دوه ساعته دئ – دا کارد نورو دوه، دوه ساعته له پاره کوي، دا په دې مانا، چې تر بريده پورډېر هڅيږي..

و ۲ – ته- له بريد څخه ډېر.

شننه: يوکس د دوه ساعته د کارتوان لري او هغه، چې درې ساعته کار وکړي، نوکار يې له بريد څخه ډېر وکړ،

دا ۱ – تر بريد پورې ډېر او

۲ – له بريد (څخه) ډېر اودا سم هم دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا : ترډېره بریده

په دري انډول: تا بسیارحد. دا ګوره تا حد بسیار باندې نه شي اړول کیدی.

یادونه: ترډېرو بریدونو (پورې) شته. د هیواد تر ډېروبریدونوپورې تللی یم.

همداسې: له ډېروبریدونو(څخه) هم شته.لکه له ډېرو برېږدونوتیرشوم.

هیله ده چې روښانه کړې مې وي، چې تر ډېره بریده نه شته او همداسې له ډېره بریده.

له برید څخه ډېر شته، خوتر برید ډېر هم ناسم دی، څکه چې که ،، تر،، نو هغه د مهال او...پای په ګوته کوي.

.... ۷۲ ....

.

۲۰ . ۵ . ۲۰۱۹ ډاکتر ماخان میرړی شینو

غبرګون

که موږ د یوې بلې ژبې وی له پاره، چې موږ فکر کوو، په پښتو کې انډول وی ورته نه لرو او یو کره ټاکلی او د پیژند سره ښه روښانه وی یې په ځای کاروو، دا کله هم سم نه راځي. زموږ ډېر ادیبان به وواېي، چې له دې څخه خودا یا هغه موخه ده ، بیا هم ناسم دئ. که په ځای یې همداسې یوبل وی هم راوړلی شی، نو هغه غوښتونې موخه به ترې(ورڅخه) واخستلی شو.

غواړم، چې د دې لیکنې په دې برخه کې یو وی (لغت) وڅیرم، چې د پښتو خپرونو کې د نورو ویونوپه ځای ناسم او زیات کارول کیږي۰ زه په پښتو کې نوښت ښه بولم، خو دا نوم په دې حالت کې باید هغه ترې جوته کیدونې یا ترې د جوته کیدو موخه جوته کړي۰

غبرګ په هندسه کې:

په هندسه کې دوه کرښې، چې څنګ په څنګ داسې وځغلي، چې سره غوڅې نه کړي او که غواړی، چې ناپای کې سره غوڅوي دا کرښې (خطونه) غبرګې بلل کیږي۰ موږ دا په نورو ژبو پارالل، یا موازي بللې۰

غبرګوني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دوه کوچنیان د یوه موره په همغه (یو په بل پسې) وخت کی پیدا شي غبرګونی وي، چې په پاړسي کی ورته دوګانه وایي ۰ دا کیدی شي په پښتو کې دوه ګوني ، درې ګوني او داسی نور وبولو ۰

که چیرې څوک یو بل چا ته څه ووایي، نو دا وینا لوریزه وي(طرف لري) یو څه یا یو چا ته مخامخ وي، که بل څوک وغواړي، چی د دې خبرې په هکله څه وایې دا خبره به یا همغه لوریزه وي، چی وایو سپین د زیړ د خبرې په غبرګون کی وویل:

زیړ به یا د سپین خبرې سره غبرګ څه ویلي وي یانی همغه لوریزه به وي او یا به یی د دۀ خبره ورغبرګه کړي وي، چې غبرګه به وي، خو مخامخ لوریزه (په ضد یا که غواړئ برعکس)۰

.... ۷۳ ....ږږږ

که چیری په کوم کور کی پلار څه ووایې او د دۀ ځوي په دی اند نه وي او په مخامخ (ضد) یی څه ووایی نو دا مشر بیا دی کشر ته وایی، چی خبره مه راغبرګه وه۰

که ووایو، چی د سپین د خبرې سره زیړ خبره غبره کړه، یانی دا غبرګه همغه لوریزه ده۰

زه تراوسه په دې نه پوهیږم، غبرګون به هندارونه یا انعکاس وي او که د چا، څه یا د چا د خبرې په هکله به وي او که څنګه؟

که موخه ترې انعکاس وي، نو انعکاس اړیین نه دی، چی غبرګ دې وي.

که د ،،غبرګون،، په ځای په ډېره بخښنه ،،ګړنګون،، هم ووایو همدا به ترې و پوهیږو، چې څه له غبرګون پوهیږو.

موږ لرو چې سپین د برګ د خبرو په هکله وویل:....،نوبیا غبرګون ته څه اړتیا ده.

زما په اند ژبې سره غبرګې پیدا دي او هغه څه چې په نورو ژبو کې څنګه کارولکیږي، په پښتوکي هم همداسې ده، نوراځی، چې د ،،غبرګون،، په ځای په ،، هکله،، بسیا وکړو او یا اړوند حالت سره سم، چې په لاندې کې به یې لږ وغزوم بل وی وکاروو.

د لا نورې روښانه ونې له پاره لاندې پوښتنه ځوابوو:

ایا د غبرګون داسې کارونه، چې زموږ ژورنالستان یې کاروي اړینه ده او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښه لاس ته راوړنې له پاره موږدا د غبرګون کارونه په څو غونډالوکې روښانه کوو.

تکرار به ولري، خو د ښه پوهیدلوله پاره ښه دئ، چې وښایودا د لیکوالانو یو ذوق او د ژبې ناسمون دئ او که د ژبې اړتیا.

لومړئ بیلګه:

ترمپ وویل، چې افغانستان کې د سولې له پاره باید لارې چارې وکتل شي.

د ژورنالستان لیکنه به وي:

.... ۷۴ ....ږږږ

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وویل، چې په افغانستان کې سوله اړینه ده.

یا غني د ترمپ د خبرو په غبرګونکې وویل، چې په افغانستان کې د سولې کیلي د پاکستان سره ده.

سم یې:

غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل،چې ....

دویمه بیلګه:

ترمپ وویل، چې د افغانستان جګړه کې د پاکستان ښکیلتیا باید له پامه ونه غورزول شي.

غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل، چې د جګړې بنسټیز مسؤلیت د پاکستان په غاړه دئ.

سم یې:

یو: غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل، چې ....

دوه: غني د ترمپ د خبرو په ملاتړ وویل، چې ....

درې: غني د ترمپ د خبروپه مخامخ یا مقابل وویل، چې.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلکه: ،،وسلوالو طالبانو په دې اړه تر اوسه غبرګون نه دی ښوولی.،،

د غبرګون په ځای که داسې ولیکو: ،، دا چې په دې برید کې ولسي وګړو ته زیان رسیدلی او که نه چاروا‌کو په دې اړه (په دې هکله، په دې باره (درې ده؟) لا تر اوسه څه نه دي ویلي.،،

دا پورته ویونه لرو، چې هغه بنسټیزه موخه روښانه کوي، نو دې غبرګون یا ګړنګون اویا بل څه باندې ولې خپله ژبه تخریب کړو. بیا: په هرصورت دا د غبرګون وي کارونه په داسې غونډالو کې یا په دې موخه ناسم او سم ناسم دی.

.... ۷۵ ....

ډاکتر ماخان میړی

شینواری

ایا موږ پیداښتې پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداښتي پوهنوکې پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنګه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنی ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلوېښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بڼه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دی پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ يوڅوبيلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پيژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کيږي.

موږ وايو: يو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وايي، چې مشبوع شوی اوميږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وايو چې ميره ټنده شوې .

يو څوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموږوي او همداسې نور ژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موردېر خواړه ورکړي، راګرځوي يې.

ځنې خواړه دي، چې سړی يا څوک ښه په مړيږي، نو وايو، چې دا خواړه مړوونکي دي. ګومان مې دی، چې د کلي خلک وايي مړوخه دي، نه پوهيږم سم به وي او که څنګه، ځکه چې مړوخه ګومان مې دی هغې ښځې ته هم وايي، چې ميړه لري.

په همدې توګه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

موږ نو پورته پيژند اوس په پښتو دا سې ليکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کټلاندې څخه راباسو.

له شميرپوهنې څخه يوه بيلګه:

ما خو نږدې ټوله شميرپوهنه په پښتو ليکلي، خو بيا به هم يوه بيلګه له تاسو سره ګډه کړم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايره، چې د دايرې د منحني يوه لږه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو يې:

ګردۍ (موږيې په هسکه مينه کې ګردۍ بولو)، هغه وړه د ګردۍ د کږې برخې ته ،، لينده،، وايو.

دايره = ګردۍ

قوس = لينده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردۍ يوه ټوټه بيلوي، نو دا له دې امله ټوټه وونی (ټوټوونی) بولو(بولويې نه،دا ټوټوونی دي).

وتر = ټوټوونی

ټوټه يا چې قطعه ورته وايو: د ګردۍ هغه هواره ده، چې د لينديې او ټوټووني منځ کې پرته ده.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نيمۍ: هغه کرښه چې ګردۍ نيمۍ نو دا به نيمۍ نه وي؟

قطر = نيمۍ (اړيين نه ده چې کرښه ورسره ياده کړو، پوهيږو چې دا کرښه ده).

ګردۍ برخه يا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکی دۍ): دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍ لينديې منځ کې پرته ده.

قطاع = (ګردۍ) برخه

وړانګه =شعاع

له فزيک څخه

سيم يا څه، چې برېښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله يې برېښنا وړوني يا لنډ وړوني بولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د ښوونځي د فزيک نړدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې ليکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شی.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره يو څه وړاندې کيږي، چې کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نږدې کول يې زما هيله ده او نه بل څه.

نومونه يا ويونه بايد پيدا نه شي. هر څه چې په پيداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: يو څه ته په پښتو نوم اېښول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه څه په مانا ځان پوهول (دا بايد وي)

.................۷۸ ....

نو که د دې ويونو مانا وليکويعنې مخکتاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی، دا به اړيين وي. دا چې څنګه يې وبولو، دا بايد په پام کې نيولشوي وي، چې تخريب په کې نه وي.

بيلګې:

۱ - موږ په کورونو اوکوټوکې يوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د يوه واړه اړمګوټي يا يوې تختې او يا د يوه څرخ په څير وي. دې ته انګرېزي سويچ، الماني شالتر وايي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړوني يا سيمونه سره يوځای کوي اوبيلوي. د يوځای کيدوسره برېښنا په برېښنا وړونو يا سيمونوکې بهيږي اوڅراغ روښانه کيږي اود بيليدوسره برېښناګروپ مړکيږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

۲ – پورته موبرېښنا وړوني نوم وليدل، دا هکپک کيدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له يوه ځايه بل ځای ته وړي، نووړوني دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنيزه کيدو توان لري او هره ريښه په پښتو کيدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهيږي.

زما اخرني وړانديزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اويو کره پيژندل شوی وی به د بل کره پيژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو ژبو کې شته اوپښتو انډول يې

ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

په دې برخه کې ځنې ورځني ويونه، چې په نوروژبو کې شته او موږ يې لا تراوسه انډول نه دی پيدا کړي.

زه خو په دې اند نه يم، چې زه څه ليکم، هغه دې هرومرو سم وي، ځکه چې زه د همدومره ليکنې د فکرتوان لرم. زما په اند زه هڅيدلی يم، چې څه ليکم، په هغې يو بل سره پوهيږو. ژبې سوچه کيدی نه شي، خوزه هم هغه ويونه کاروم، چې تراوسه د پښتو د خوب تر کټ لاندې پراته وي، خو هغه ماته سم برېښي، ځکه داسې نه دي، لکه بهيدونکي، چې په پوره ناسمه توکه اوبلن وبولم اويا ستاندارد ته کچه ووايم.

...............۷۹.............

زما د ليکنو په هکله ستاسود کړنو او مخامخکړنو (دا بيا د دې وی يعنې ،،مخامخکړنو،، د لومړي ځل له پاره کارونه ده، خو موخه ترې پوهيدل کيږي) هيله هم لرم.

زه ستاسومخامخکړنو ته درناوی لرم اوخپلې کړنې به ورسره هرومروسموم.

لند:پيداپښتي نومونو ته بايد په پښتوکې انډول ولرو اودا لرو، د لړو ځانګړنو سره:

زه نومونه نه جوړوم. زه کوم د بلې ژبې وی، چې کاروم، هغې ته په پښتو کې انډول لټوم او دا تل د زياتو پيداپښتي ويونو له پاره لرو. زه نومونه نه پيدا کوم، زه هغه لرلي نومونه ګرانولوستونکو ته مخ ته ږدم.

ځنې ليکوالان وايي،چې دې د ...ژبې وی ... ته څه ووايو؟

دا بايد وڅيړو، چې هغه وی يې پيدا کړو، لکه، چې زموږ د ليک لوست ژبه کې زموږمشرانود مايع له پاره خپل انډول نوم نه وو کارولی، نودا يې ورته غوښتل پيدا کړي، خو انډول يې پيدانه کړی شو او ناسم انډول يې ورته وټاکه.

دا ولې؟

دا ځکه چې دوی دې ته فکر نه وو کړی اويا يې فکرنه شوکولی، چې مايع څه شی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي دې ته پام نه دئ کړی، چې مایع یو خوي دی او دا خوي د تنونو یا شیانو یوټولګی جوړوي یعنې ټول هغه څه ته مایع وایي، چې بهیږي، دا دی، بې له دې چې نورمخ ته ولاړ شو، د مایع انډول پښتو مو وکاراوه یعنې بیهدونکي.

پوهنیز نومونه:

په پوهنه کې نومونه – په ځانګړې توګه شمیرپوهنه او ځمککچپوهنه کې – یواځني دي یا یویواځني دي، دا په دې مانا چې هر نوم یوه او ټیک یوه ځیره په ګوته کوي او هره ځیره یو او ټیک یو نوم لري. نومونه ځوک په خوښه – چې څه یې زړه غواړي - نه شي ټالکل.

بیلګه: مستطیل ته به نو په پښتوڅه ووایو؟
په مستطیل نه پوهیدم، نودابه په بله ژبه کې ګورم. انګریزي اوالماني کې
ورته rectangle and Rechteck وایي، نو له دې امله په پښتو کې – که دا سم وژباړو
او دا

.... ۸۰ ږ............

چې ځیرې دي، نو له دې امله ښځینه نومونه دي – ،،ولاړګوډی،، او یا کټمټ
،،ولاړکونجی،، بلل کیږي، چې هرڅه ترې پوهیدل کیږي اوبل نوم ورته نه ټاکل کیږي یا
نه شي ټاکل کیدی. دا چې سخت، نابلد او یا بل څه ډول دی، دا کوم بندیز نه دی، دا
همداسې دی اوبس.

ایا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم انډول لري؟

هو.

نو ولې موږ ځنو شیانو یا ویونو ته په پښتو کې نومونه نه لرو؟

دا ځکه چې موږ په نوروژبو نه پوهیږو او یا مو پام ورته نشته یا یې له پامه غورځوو.

هغه نومونه اوخویونه، چې په پښتوکې تراوسه ورته د چا نه وي پام شوی، نو زموږ پښتانه پیداښتي ده، چې هغو ته نومونه پیداکړي، خو ستونځه په دې کې ده، چې دوي ورته نوم پیداکوي اودا سمه نه ده، ځکه چې په کې تیروځي.

د هر څه له پاره، چې په بله ژبه کې نوم یا وی (په پیداښتي ډول) وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته، خودا چې موږ په نورو ژبونه پوهیږواویا زیات وخت دا نومونه له هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپښولکيږي، چې په کومه دباندنی ژبه نه پوهيږي، چې له هغې څخه يې راواخلي اوکه غواړی، راوژباړي او يا لږتر لږه له هغه چا وپوښتي اوخبرې ته يې غوږکيږدي، چې په يوه دباندنی ژبه پوهيږي.

زه يې دلته يوه بله بيلګه راوړم. يوه ورځ يوه ملګري را څخه و پوښتل، چې انعکاس ته به نوڅه ووايو او په همدې خبرو کې بيا د انګازې څخه خبرې شوې چې ګوندې دا به بل څه وي او انګيزه بل څه او همداسې له همغه وخته ازانګه هم منځ ته راغلې.

له دې امله زما دا لاندې ليکنه.

Reflexion انعکاس يا(بيرته) راګرځيدنه

انګيزه (ازانګه ، انګازه): زما په اند به دا ،، د ازانګې به موخه ترې همغه د عربي ژبې انعکاس وي، چې په خلکو کې يې انعکاس ښه وي، يعنې دلته به انګيزه د انعکاس لپاره کارول شوې وي. دا ځکه وايم، چې داسې يو څه مې زموږد خورا درانه ليکوال

.... ٨١ ....

ژورنالست، څيړونکي ښاغلي رفيع څخه اوريدلي(خداي(ج) دې وکړې چې دا مې ناسمي نه وي کړي او کومه ناسم پوهيدنه زما لخوا دلته نه وي رامنځ ته شوي، زه مخ له مخه د ښاغلي پوه څيړونکي رفيع صاحب څخه ډېره بخښنه غواړم ، په هر صورت زموږ د خبرو اترو موخه دا ،، ازانګه،، ده.

راځئ، چې له هر څه د مخه (د هرڅه له مخه مې ليکلی وو، خو د دې ليکنې سره مې له هر څه د مخه کړ) په انعکاس ځانونه وپوهو، د زبپوهنې او فزيکي لار(قانون) له مخې.

که موږله کوټې په رڼا ورځ راووځو، نود لمر وړانګې چې په رانه برېښنده شيانو ولويږي، هغه بيرته راګرځي اوسترګې موبرېښنوي. موږ هلته په کلي کې نه وايو، د لمرانعکاس يا رفلکشن مو سترګې راوبرېښنولې، موږ وايو، چې د لمر رڼا بيرته راوګزيده او زموږ سترګې يې وبرېښنولې. دا په دې مانا، چې دا رڼا په يو شي ، چې بيا روڼ برېښي لويږي اوبيا بيرته راګرځي. دا بيا په دې مانا چې موږ نو د انعکاس او يا رفلکشن له پاره بيرته راګرځيدنه لرو، همداسې که غوندوسکه په ديوال وولو،هغه هم راګرځي، يا غږپه کوم ځای کې وکړو، چې هغه بيرته راګرځي. موږ اوس دا تر څيړنې (دا ،، تر،، مې دلته ناسم وليکه . سم يې د څيړنې اونه تر څيړنې) لاندې نيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو انعکاس د بیرته راګرځیدنې یا راګرځیدنې لپاره -چې انګریزي یا نوره هم ښه لاتین یې reflexion دی – کارول شوی.

ترهغې، چې زما فکر رسیږي د عربي وی یا لغات ،،انعکاس،، په پښتو کې د درې څه یا د درې ډولونو لپاره کارول شوی:

که یو څه په هنداره کې بیرته راګرځول کیږي یا راګرځول کیږي (دلته بیرته راګرځول او راګرځولو لپاره زما موخه همغه راګرځول یا راګرځیدل دي، موږ ورسره بیرته وایو، خو زه یې اړین نه بولم. دا به راګرځول وبولو) داهم ا نعکاس بولو یا دی.

که په غره کې غږ وکړو او هغه بیرته واورو یعنې راوګرځي، دا هم انعکاس دی، همداسې که یو څه په ولس کې وشي، که ښه وي یا بد دا په خلکو کې خوریږي او له خلکو بیرته اورول یا اوریېل کیږي، چې دا هم انعکاس بلل شوی.

لنډ: انعکاس په هنداره کې، انعکاس په غره کې د یوه څه د غږ انعکاس په ولس کې د یوه څه یا یوې شوې وینا انعکاس.

. ... ۸۲ ....

دا درې نومونې په ټولو ژبو کې په بیلو بیلو نومونو یادیږي. هغه څه چې هنداره کې بیرته راګرځي په الماني کې ورته ،،شپیګلونګDie Spiegelung ،، وایي او دې نورو دوه وو ته اېښو یا اېکو(اکو) Echoوایي، چې لاتین دی موږ په پښتو کې هم د اسې نومونې لرو.

د اخرو دوه وو لپاره انګازه یا انګیزه(؟) کاروو، چې له دې امله پخپله هغه دعربي انعکاس دی او ازانګې یا بل څه نومونې ته اړتیا نه شته او په غره کې د غږ خوریدا هم انګازه یا انګیزه ده، یعنې خورشوی، چې موږ ورته انګی ویله او غږ به مو وکړ، چې انګی انګی یو غږ بل هم راوکړه.

که په هنداره کې یو څه یا یوه څیره (بیرته) راګرځي، نو هغه څه باید ونومو، د عربي انعکاس په ځای. دا په هنداره کې یوه څیره چې (بیرته) راګرځي، وایو چې دا څیره هنداره کیږي. دا چې دا څیره هنداره کیږي، نو دا خو له هنداروني(هنداره کوني) بل څه نه دي، یعنې دا په هنداره یا اینه کې انعکاس هندارونه یا اینونه بولو(هغه ستاسو خوښه هنداره نوم مو ښه راځي یا پښتو دی او که اینه). یعنې دې انعکاس ته هندارونه یا اینونه وایو. دا د پښتو ګرامر په بنسټ سم دی

نو ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو چې د ازانګه په پښتو کې کومه ترې بله پوهيدنه نه لري، يعني ازانګه هم دا موږ دلته بللې ا نګازه يا انګيزه(؟) ده، چې په خلکو کې خوريږي، خو که غواړی، دا ازانګه وبولی هم خوښه مو، کيدی شي.

،،اېکو يا اېښو يا انګازه يا انګيزه منځ ته راځي، که د غږڅپې داسي په زواک يا قوي وځنډيږي، چې سرى دا غږ بيل بيل د اوريدلاس ته راوړني يا ـنتيجې که غواړي د اوريدپايلي په توګه واخستلى يا احساس کړى شي. سره راټول يا سره يوځاى شوي concentrate رفلکشنونه يا دا بيرته راګرځيدنې(چې عربي کې ورته انعکاس وايي(شايد، زه په عربي نه پوهيږم)) د اکو يا انګازې يا انګيزې په څير اوريدل کيږي. د اکو وى يا لغات د يوناني Ἠχώ څخه راغلی يا رانيول شوی دی.،،

که دا په هلمند کې شوې غونډې غږ خلکو ته ورسيږي، نو په خلکو کې خوريدا يې همداسې په پرلپسې ډول منځ ته راځي، چې دا هم همغه د غږه په څير خپله انګيزه په خلکو کې خوروي. له دې امله دا هم انګيزه يا انګازه ده او که ازانګه يې بولی، هم خوښه مو.

لنډ بيا:

................۸۳ ....

لومړی: په په هنداره کې د يوه څه بيرته راګرځيدنه هندارونه بولو او

دويم: په غره کې د غږ بيرته راګرځيدنه انګيزه،انګازه يا ازانګه بولو اوبيا همداسې

دريم: د يوه سياسي کس وينا، چې اغيز يې د خلکو له خوا بيرته راګرځي،هغه هم انګازه، انګيزه يا انګازه ده،خوماته يې انګيزه ښه برېښي.

ډاکترماخان ميرزی شينواری

ستونځوبی

يو د پوهنتون پوهان را څخه وپوښتل، چې د ستونځوحل ته څه وايې؟

ما ورته وويل، چې ستونځوبی.

دا نوولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دې نرۍ په هراړخيزه پوهنو کې دومره وده کړې، که څوک، چې ځېرنې کوي اوپه داسې پرمختللې ژبه وپوهيږي، نو د هر څه له پاره په پښتو کې هم هغه اړوند ويونه پيداکولی شي.

لرو: ملګوبې، چې انګرېزي يې salt solutionدی.

لنډ: زه به د خوې له مخې لکه پورته د ،،اوروبې،، په ځای، چې له اورغورځونې منځ ته راځې يا پايله ده، اوربهيدنه، اوربهيدونکې... وبولم. په مننه

محلول ملحي saltzlösung

حل lösung،solution

مخامخکړنه (عکس العمل):

دا مې همدااوس فکر ته راغی، چې د يوچا د کړنې سره چې څوک غواړې مخامخوالی وښايې، نودا به هرومروزما په اند مخامخکړنه وي.

.... ۸۴ ....

که غواړۍ، نو د همغه ،،عکس العمل،، سره پاتې کيږو.

جفت او طاق ته په پښتوڅه وايي؟

پوښتنه. ايا موږ پښتو کې د جفت له پاره په دې ورځنۍ ژبه کې انډول وی لرو او که نه؟

هو: هرهغه څه، چې دوه، دوه کيدی شي، هغې ته عربي جفت وايي، چې پښتو انډول يې جوړه دی.

لومړی:

ايوه يا ييوه چې څوک کوي او يو غويا (غوايي) ولري، نو جوړه ورته پيدا کوي. دا د غويانو جوړه ده، چې بيا سره دا جوړه ځغلي. څوک چې بوټان اخلي، نو د دباندنی اغيزو پرته به جوړه بوټان اخلي. او که په ټاکنو کې سره برابر ځغلي، نو همغه د ييوې او يا ايوې د غويانو په څير به دا يوه جوړه وي، چې دا جوړه بيا جوړه سره ځغلي. نه ليکو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې غبرګ سره ځغلي، ځکه چې که جوړه نه وي هم غبرګ کیدی شي او یا غبرګ دي،، ځکه چې ګډ ووټونه یا رایې به نه لري، چې یو بل غوځ کړي.

که یوه نجلۍ او هلک داسې لړېه خوي کې سره نږدې وي، نوکیدی شي چې ووایو: دوي به یوه ښه جوړه وي.

دویم:

د جوړه مخامخ څه بولو؟

عربي یې طاق دی، هغه چې جوړه نه وي یعنې ناجوړه وي، نو ګوروچې پښتو بلل یې ،، ناجوړه،، دی.

راځوشمیرپوهنې ته

ګڼونه : هغه پیداښتي ګڼونه چې په دوه پوره وېشل کیږي، هغو ته جوړه ګڼونه وایو اوهغه پیداښتي ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشل کیږي، هغوي ته ناجوړه ګڼونه وایو. ګوره زه ورسره دلته پوره نه لیکم، ځکه چې اړتیا ورته نه شته. پیداښتي ګڼونه چې په پیداښتي ګڼ

وېشل کیږي او لاس ته راوړنه یې پیداښتي ګڼ وي، نو،، پوره،، ته یې هرومرو اړتیا نه پیښیږي.

جوړه ګڼونه: ۴ و۱۶، ۲۸ ...

ناجوړه ګڼونه: ۱۳،۱۵، ۲۷ ....

په ورځني ژوند کې ، چې ورسره مخامخ کیږو

څنګه یې بولی؟

له الماني څخه ژباړه یې

۱ – پلني د ربړ پټی، چې له ژوري سکاره راپورته کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مغازو کې چې تل ګرځي اوشیان له یوه ځای څخه بل ځای ته وړي.

۱ – وړونېټې: یعني یوڅه له کښته پورته وړي.

۲ ـ بهیدنېټې: دا تل روانه پټې ده، له دې امله بهیږي یعنې بهیدنېټې.

په پښتوکې د زیاتو ویونو له پاره انډول نه شته یا موږ(زه) نه پرې پوهیږم لکه

معني:

د عربي ،،معنی،، له پاره موږ پښتو نه لرو، نو که پښتو یې ،،مانا،، ولیکو، دا به منو.

همداسې د قطب له پاره هم پښتو انډول نه شته.

داسې ویونه هم باید چې څنګه وي خپلې ژبې ته راواخلو، لکه چې رانیولې مو دي، که لیکندودیې د ځنوله پاره بدل شي، دا په ټولو ژبوکې ورځنی دی.

د بلې ژبې هر څه یا هر وی له پاره، انډول لرو، خودا باید پوهنیز ولټول شي.

.... ۸۶ ....

داسې خو ما فکرنه کاوه،چې شمیرپوهنه دې داسې سمه په پښتوشي، خودا چې دا نومونه او ویونه ټول پیداښتي دي، نوزموږژبه هم دا ویونه لري اودا به یواځني وي، دا په دې مانا، چې هر شمیرپوهنیز یا هندسي څه پښتو انډول هم لري.

خوباید په دې اند نه و اوسو، چې ژبه دې سوچه کړو.که زما لیکنې وګورئ، سمې په پښتودي، خودا موږله پیداښته لرو، نوي مې منځ ته څه نه دي راوړي اوداسې باید ونه شي، ومو کتل، چې څوک په خپله خوښه یوڅه یا یو وی په پښتو کوي، په هغې کې ناسمونونه راځي.

ګرانو هیوادوالو!

موږ پوهیږو، چې پښتو په دولتي څلوردیوالي کې یوه ډیره پخوانی نوي، نردې شپیته کلنه ژبه ده، نو له دې امله یې علمي کول او د ځنو ویو په پښتو کول یا ورته پښتو پیدا کول هم ستونځمن دي. له یوې خوا موږ چې څه زده کړي یعنې زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستي او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ډېر ویونو(لغات له عربي رانیولی)، چې موږ یې له دې امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدې شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولي، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یې هم ورسره شاید (یاممکن) کټمټ رااخستلي وي. بله پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه – چې موږ یې د پښتو نومونو لپاره کاروو- ایا دا سم دي او که څنګه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې باید پام ورته وشي.

د یو پوهنیز څه د لیکلو له پاره

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا ښه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلې دباندنۍ ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعني یوه د وتلو ژیوڅخه باید ښه زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستي ژبه الماني ده او داسې لږ انګرېزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دې مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترې ژباړې ژبه) الماني

اوموخه-ژبه(پرې ژباړې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، ځکه چې نوې د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بیلا بیلو مسلکي کسانو (په) منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سې دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لیکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکندول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکې لا همداسې ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوړې یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګې راوړو، دا په دې مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې انډول دې زموږد ژبې یاني پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسي ووایو، چې له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غني کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو انډول ځان ته جوتوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوره داسي نه وايم، چې وی ورته پيداکوو، چې دا کارناسم هم دی، يعني وی نه پيداکوو، د دوي انډول پيدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې، نود ژبپوهنيزو ستونځو د هوارولو يا ستونځوبيو له پاره بيا د نورو پر مختللوژبوڅخه مرسته رانيولی شو يا اړين يو چې له نورو ژبو مرسته راونيسو.

ايا د پ له پاره د نوروژبو څخه ګټه اخستل کيدی شي؟

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کيدی شي، چې په يوه ژبه کې زيات وي، خوبيا د هغوزياتو څو له پاره په بله ژبه کې يوپ شتون ولري، لکه د الماني aus;ab ; von،... له پاره په پښتو کې يو پ شتون لرې اوهغه ،،له... څخه،، دی، خو دا کومه ستونځه نه ده.

يادونه: باوروکړی، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې يوائې او يوائې ډ مهال،ځای او ...پاي په ګوته کولوله پاره راځي اونوريې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

.

.... ۸۸ ....

تر : تر بلږای کې هم راځي. دلته هم په ډېر غونډالو کې ناسم راغلی

دا ،، تر،، چې هرځای کې کارول شوی، هلته سم دی، چې هلته بل اړيکوی نه شي راتلی اوکه له ،،تر،، څخه هلته بل اړيکوی ښه وو، نه، نه دا چې ښه وو، بلکه دا چې د

همغه اړيکوی ځای وو، راتلی شو، نوبيا هلته ،،تر،، بايد لرې شي او په همغه خپل ځای کې اتکړی ورته واچول شي.

زه چې د ژباړو سره سر او کار لرم، اوهمداسې د پښتو ليکوالانو ليکنې لولم، د يو لړ ستونځو سره د پرېپوزيشن يا اړيکويونو له امله لاس او ګريوان يم. دا په الماني کې روښانه دي او پوهيږې چې څه په کوم ځای کې يا د څه سره راځي، چې موږ خارجيان هم داسې لږ څه پرې پوهيدی شو. په پښتو کې دا کار داسې ښه نه دی سرته رسيدلی. که جملې لولو، نو ترمخه، تروروسته، ... وروسته تر هغه په مصر کې له...، تر پورې ترمنځ او داسې نور لولو، نو نه پوهيږو، چې دا ،، تر ،، داسې نور څّه ټوليز(يونيورزل) شوي او که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې راته برېښي، چې د ،، تر،، وزر شوي او د ،،د،، ، ،،په،، ، ،، له... څخه،، او داسې نورو ځای نيوی شوی.

زه د دې ليکنې سره غواړم، چې دا ،،تر،، په خپلو پولو کې رابند کړم او دا وزر يې پرې کړم، زما په اند د پوره دلايلو سره.

دا هيله، چې ژبپوهان او نور مينه وال به نه ځانله زما د پوهاوي له کبله هم د ما سره په دې کې مرسته وکړي.

غواړم د ګرانو لوستونکو پام د لاندې ته راواړوم اوزما (زما په اند) سمون هم ورسره وليکم:

١ - کارګيل: ،،د جګړې تر ټولو هسک ډګر هير شوي قربانيان ...،،

وړانديز: تر نه شته اونور يې ستاسوخوښه.

د جګړې له ټولو څخه د هسک ډګر هير شوي قربانيان يا

له ټولو څخه د **هسک ډګر (د) جګړې** هير شوي قربانيان

.... ٨٩ ....

له ټولو څخه هسک ډګر کې د جګړې هير شوي قربانيان

٢ - لولو او ناسم دی:
،،کابل کې تر ځمکې لاندې د اوبو کچه تر ١٢ مترو لوړه شوې،،.
سم يې:

کابل کې (د) ځمکې لاندې د اوبو سطحه يا هواره تر ١٢ متره (پورې) لوړه شوې. ..
تر ١٢ متره (پورې)،، سمه ده که ١٢متره د جګيدو پوله وي، خوګورو چې داسې نه ده.
پرته له دې ناسم او داسې ليکل کيږي: ... له ١٢ مترو (څخه) لوړه شوې.
تر نه شته يا يوځل شته او کچه نود سطحې په ځای نه شي راتللی. هر يويې د ځان له پاره خپل پيژند لري.

که غواړې، چې دا ،، کچه،، هرومرورواوړې، نوبيا به وليکې: د ځمکې لاندې د اوبوسطحه، چې په کچه شوې، نو ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - په لاندې ليکنو کې ،، تر ،، ته پام وکړئ، چې ناسمون به په کې وي، که نه؟
---،، تر څو چې دخپل لويدلي پټکي غور نه وي.،، دلته ،، تر،، په ځای دئ.
--- وايم دپيسو تر څنګ يې تاريخي قيصې. وايم د پيسو څنګ کې يې ....
--- دی تر هر چا درونډ، وياړلي او . دی له هرچا (څخه)........

--- يې ترټولو لوی عامل وي. يې له ټولوڅخه ...
--- تر سترګو کيږي. د سترګو کيږي.
--- به تر قانوني تعقيب لاندې راشي. به د قانون......

..پښتنوتر بل هر دښمن.. پښتنو له بل ...

.........ځان ونه پيژني تر دې به مو حال بد شي. .. له دې (څخه) ...

۴ - يوه لنډه ليکنبرخه اوڅومره ،،ناسم تر ،، :

،،په قطر کې د طالب او امريکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې يو شمېر پخواني طالب چارواکي وايي، له سولې وړاندې بايد د افغانستان ولسمشريزې ټاکنې ترسره نشي. خو افغان ولسمشر محمد اشرف غني پر وخت د ولسمشرئ ټاکنو پر ترسره کېدو ټينګار کړی.،،

د ليکنې لومړئ برخه:

.... ۹۰ ....ږږ

،، په قطر کې د طالب او امريکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې... ،،

دا منځ اوڅنګ اړيکويونه دي او له دې د مخه اړيکوی نه شي راتللی. نوليکو:

... استازو منځ کې د تازه مذاکراتو څنګ کې په..

.يادونه: ګورئ چې په منځ کې او همدا رنګه په څنګ کې هم نه ليکو،ځکه چې ،، په ،،اړيکوی دئ اودلته منځ اوڅنګ هم ړيکويونه دي.

دويمه برخه يې:،،... بايد د افغانستان ولسمشريزې ټاکنې ترسره نشي.،،

ليکو:......... د سره نه شي ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:،، ... د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کیدو ټینګار کړی،،

،، پر تر سره کیدو،، خونوره هم هکپکونکي بربښي.

لیکو:... د ولسمشرۍ ټاکنو د سره کیدو باندې ټینګار کړی

یادونه: دا ،، ترمنځ،، ډېر راځي او له دې امله باید لږ یې څېړنه وغزول شي

که د یوې منې پوټکی وګورو او خوسا شوی وي او په اند یو، چې منځ به یې هم خوسا وي ، نو وایو چې دا مڼه (له پوټکي) تر منځ (پورې) خوسا ده. او که منه مو غوڅه کړه او منځ یې خوسا وو، نو وایو چې دا مڼه په منځ کې (دلته ځکه ،، په منځ کې لیکو،چې دلته منځ ځای دۍ اونه اړیکوی) خوسا ده او نه تر منځ او یا یې منځ خوسا دی..

همداسې که دوه کسان سره جوړ نه وي او جګړه سره لري، نو وایو، چې د ... او ... منځ کې جګړه ده او نه په = یا تر منځ جګړه ده.

همداسې د الف او ب منځ کې مینه ده اونه ،،ترمنځ،،.

۵ - ،، او څیرني تر سره شوي او په تر سره شویو کارونو سترګي نه شو پټولی خو زه د دې ژبې د یو ویوونکي او زده ،،

لیکو: ....د سره شوي او د سره شویو کارونوباندې...، له بلې خوا خو پرته له دې ،،په تر،، هم ناسم دۍ، ځکه ،،په ،، او،، تر ،،دوه اړیکویونه دي.
د دې لیکنې د پایونې سره زما د ،، تر ،، په وړاندې موخه پوره شوه.

د ،، تر ،، د تیرې په وړاندې مې همدومره څه کولی شو، نوره ستاسوخوښه ده، چې مخه یې نیسۍ او که همداسې په تیري کې یې پرېږدۍ.

تاسو چې د هرچا هره یوه لیکنه ولولۍ، نو دا د ،، تر،، د ناسمې کارونې سره به مخامخ وۍ، چې د نورو اړیکویونو ځای یې نیولی دۍ.

داسې لږ یادونه د ،،له ... څخه،،:

له پرون څخه ،له دې وخت څخه، له هر وخت څخه ، له بل هر وخت څخه ، له تا څخه،، له یوه څخه ، له ټولوڅخه ، له تیر وخت څخه، له اته بجو څخه، له جلال اباد څخه، له دې ځای څخه......

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږنور هم ورسره مل:

،،ساینسپوهان وايي چې د سږ کال د جولای په ۳۱ نېټه په ګرینلنډ کې تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واوره ویلې شوې ده.

دوی دا خبره د ثبت شویو معلوماتو پر اساس کوي.

سمون يې: لومړی: ناسم: تر بل هر وخت. سم :له بل هر وخت څخه.

دویم: ناسم: ترټولو زیات واوره ویلې شوې.سم: دا ،، تر ،، خوله ورایه ناسم دی. تر ټولوزیاته واوره ویلې شوې. داسې سمه ترې پوهیدنه نه لري.،، ترټولوزیاته،،څه نه وايي.

،، تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واروه ویلې شوې ده.،، په ځای: له بل هر وخت څخه زیاته... یا له ټولو تیرو وختونوڅخه زیاته...

،،په یاده ورځ تر ۱۰ ملیون ټنه زیاته واوره ویلې شوې ده. تر دې پخوا هیڅکله داسې نه دي شوي چې په ۲۴ ساعتونو کې دې ۱۰ ملیون ټنه واوره ویلې شي.،،

د ،،تر۱۰ میلیونه ټنه زیاته...،، په ځای: له ۱۰میلیونه ټنه څخه زیاته...

،،تردې پخوا،،، په ځای: له دې څخه پخوا یا دمخه...

دا دې لا بله: ،،تر سراوي،،: ،،او ټاکنیز بنسټونه د رڼو ټاکنو ترسراوي ته لاره خلاصه

کړي،،.او ټاکنیز بنسټونه د رڼو ټاکنو د سرته رسولو ته لاره خلاصه کړ

دې ته هم پام وکړی:

،،د امریکا او طالبانو ترمنځ د سولې هر راز موافقه باید تر لاسلیکېدو مخکې...،،.
،،خو ګراهام د ولسمشر ټرمپ او د ده د حکومت د جګپوړو چارواکو تر غونډې مخکې پر خپله ټویټرپاڼه لیکلي....،،
،، ....و د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د «بین الافغاني» مذاکراتو..............

او د شلمې پېړۍ تر دویمې نیمایي وروسته په اوومه یا د ځوارلسمې لمریزې پېړۍ په شپږمه لسیزه کې پیلېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړاوونو ووېشو؛ خو تر جګړو وروسته ،،

بیا تکرار اخرنۍ یادونه:
،،تر،، پرته له دې، چې د مهال، ځای،نوم او یا بل څه پای نه ښايي، یعنې پورې ورسره نه شي راتللی، ناسم کارول شوی.
بله ناسمه کارونه راته روښانه کیږي، چې په ځای یې بل اړیکوی راتللی شي. دا ناسمه کارونه ان، چې زموږ نالوستي پښتانه هم کوي. فکر ورته وکړئ او دا ناسمون تراوسه (پورې) بس دی.
لوي څښتن مو دې په ټولو پوهنوکې بریالي لري.
پام: هره لیکنه که لولی، پام وکړئ چې څومره واره دا ،، تر ،،د نورو اړیکویونو ځای بیځایه نیسي.
Smakhan1946@gmail.com

.
.
.
.
.
.... ۹۳ ....
ډاکتر ماخان میرې شینواری

د ،، تر،، وزر شوي.

،،تر،، ته دسر خبرې

که په یوه هیواد کې یوزورواکی هرڅه له نورونیسي، نو هغه ټولنه ورسره هرومروستونځې لري. په ژبه کې هم هم دا حال دی. د ،، تر،، اړیکوی، د نورو زیاتو اړیکویونو ځای نیولی، نو له دې امله یې ژبه داسې لږ څه بدرنګه کړې، چې غواړم دا اندېښنه د نورو ګرانو هیوادوالوسره ګډه کړم.
زه د تاسوسره څوغونډالې ګډوم اووبه ګورو، چې دې ،، تر،، څنګه د نورو اړیکویونوځاینیولی او نورواړیکویونو ته ځای نه پرېږدي.
بیا یې لنډ پېژند ته: ترد مهال،ځای اویا یوبل څه پای په ګوته کوي.
بیلګې: اړیکوي ته
۱ - له تورخم څخه تر جلالاباد پورې. یا تر جلال اباد پورې،
۲ - تر لسو بجوپورې.یا له اته بجو تر لسو بجو پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - ....ټول دې راشي تر سپين پورې.
ترڼوی ته:
۴ – سپین کوټه کې یا میلمستون کې ناست وو، ترڅو میلمانه کورونو ته ولاړل.

یادونه: له هر څه د مخه یوه یادونه اړینه بولم او هغه دا چې که په یوه ځای کې یو اړیکوی راځي، نو همغه یو اړیکوی دی، دا سې نه شو ویلی یا دا نه شي کیدی، چې دلته دا راځي او دا هم راځي. دوه بیلابیل اړیکویونه د یوې موخې یا یوې اړیکې له پاره نه شي راتللی. هر اړیکوی ټاکلی دکارولوډول او دود لري، یواړیکوی د بل اړیکوي ځای باید ونه نیسي او همداسې یو اړیکوی د بل اړیکوي د مخه یا وروسته نه شي راتللی.

دا ،، تر،، چې هرځای کې کارول شوی، هلته سم دی، چې هلته بل اړیکوی نه شي راتلی اوکه له ،،تر،، څخه هلته بل اړیکوی ښه وو، نه، نه دا چې ښه وو، بلکه دا چې د همغه اړیکوی ځای وو، راتلی شو، نوبیا هلته ،،تر،، باید لرې شي او په همغه خپل ځای کې اتکړئ ورته واچول شي.

زه چې د ژباړو سره سر او کار لرم، اوهمداسې د پښتو لیکوالانو لیکنې لولم، د یو لړ ستونځو سره د پرېپوزیشن یا اړیکویونو له امله لاس او ګریوان یم. دا په المانې کې روښانه دي او پوهیږې چې څه په کوم ځای کې یا د څه سره راځي، چې موږ خارجیان هم داسې لږ څه پرې پوهیدی شو. په پښتو کې دا کار داسې ښه نه دئ سرته رسیدلی. که جملې لولو، نو ترمخه، تروروسته، ... وروسته تر هغه په

.... ۹۴ ....

مصر کې له...، تر پورې ترمنځ او داسې نور لولو، نو نه پوهیږو، چې دا ،، تر ،، داسې نور څه ټولیز(یونیورزل) شوي او که څنګه؟

داسې راته برېښي، چې د ،، تر،، وزر شوي او د ،،د،، ، ،،په،، ، ،، له... څخه،، او داسې نورو ځای نیوی شوی.

زه د دې لیکنې سره غواړم، چې دا ،،تر،، په خپلو پولو کې رابند کړم او دا وزر یې پرې کړم، زما په اند د پوره دلایلو سره.

دا هیله، چې ژبپوهان او نور مینه وال به نه ځانله زما د پوهاوي له کبله هم د ما سره په دې کې مرسته وکړي.

غواړم د ګرانو لوستونکو پام د لاندې ته راواړوم اوزما (زما په اند) سمون هم ورسره ولیکم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - کارګیل: ،،د جګړې تر ټولو هسک ډګر هیر شوي قربانیان ...،،

وړاندیز: تر نه شته اونور یې ستاسوخوښه.

د جګړې له ټولو څخه د هسک ډګر هیر شوي قربانیان یا

له ټولو څخه د **هسک ډګر (د) جګړې** هیر شوي قربانیان

له ټولو څخه هسک ډګر کې د جګړې هیر شوي قربانیان

۲ - لولو او ناسم دی:
،،کابل کې تر ځمکې لاندې د اوبو کچه تر ۱۲ مترو لوړه شوې،،.
سم یې:
کابل کې (د) ځمکې لاندې د اوبو سطحه یا هواره تر ۱۲ متره (پورې) لوړه شوې. .. تر ۱۲ متره (پورې)،، سمه ده که ۱۲متره د جګیدو پوله وي، خوګورو چې داسې نه ده. پرته له دې ناسم او داسې لیکل کیږي: ... له ۱۲ مترو (څخه) لوړه شوې.
تر نه شته یا یوځل شته او کچه نود سطحې په ځای نه شي راتللی. هر یویې د ځان له پاره خپل پیژند لري.

.

که غواړئ، چې دا ،، کچه،، هرومرور اوړئ، نوبیا به ولیکئ: د ځمکې لاندې د اوبوسطحه، چې په کچه شوې، نو ....

۳ - په لاندې لیکنو کې ،، تر ،، ته پام وکړئ، چې ناسمون به په کې وي، که نه؟
---،، تر څو چې دخپل لویدلي پټکي غور نه وي.،، دلته ،، تر،، په ځای دی.
--- وایم دپیسو تر څنګ یې تاریخي قیصې. وایم د پیسو څنګ کې یې ....
--- دی تر هر چا دروند، ویاړلي او . دی له هرچا (څخه)........

--- یې ترټولو لوی عامل وي. یې له ټولوڅخه ...
--- تر سترګو کیږي. د سترګو کیږي.
--- به تر قانوني تعقیب لاندې راشي. به د قانون......

..پښتنوتر بل هر دښمن.. پښتنو له بل ...

..........ځان ونه پیژني تر دې به مو حال بد شي. .. له دې (څخه) ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - یوه لنډه لیکنبرخه اوڅومره ،،ناسم تر ،، :

،،په قطر کې د طالب او امریکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې یو شمېر پخواني طالب چارواکي وايي، له سولې وړاندې باید د افغانستان ولسمشریزې ټاکنې ترسره نشي. خو افغان ولسمشر محمد اشرف غني پر وخت د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کېدو ټینګار کړی.،،

د لیکنې لومړۍ برخه:

،، په قطر کې د طالب او امریکايي استازو تر منځ د تازه مذاکراتو تر څنګ په کابل کې... ،،

دا منځ اوڅنګ اړیکویونه دي او له دې د مخه اړیکوی نه شي راتللی. نولیکو:

... استازو منځ کې د تازه مذاکراتو څنګ کې په...

یادونه: ګورئ چې په منځ کې او همدا رنګه په څنګ کې هم نه لیکو،ځکه چې ،، په ،،اړیکوی دئ اودلته منځ اوڅنګ هم ړیکویونه دي.

دویمه برخه یې:،،... باید د افغانستان ولسمشریزې ټاکنې ترسره نشي.،،

.... ۹۶ ....

لیکو:......... د سره نه شي ...

دریمه برخه:،، ... د ولسمشرۍ ټاکنو پر ترسره کیدو ټینګار کړی،،

،، پر تر سره کیدو،، خونوره هم هکپکونکي برېښي.

لیکو:... د ولسمشرۍ ټاکنو د سره کیدو باندې ټینګار کړی

یادونه: دا ،، ترمنځ،، ډېر راځي او له دې امله باید لږ یې څېړنه وغزول شي

که د یوې منې پوټکی وګورو او خوسا شوی وي او په اند یو، چې منځ به یې هم خوسا وي ، نو وایو چې دا مڼه (له پوټکي) تر منځ (پورې) خوسا ده. او که منه مو غوڅه کړه او منځ یې خوسا وو، نو وایو چې دا مڼه په منځ کې (دلته ځکه ،، په منځ کې لیکو،چې دلته منځ ځای دئ اونه اړیکوی) خوسا ده او نه تر منځ او یا یې منځ خوسا دی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې که دوه کسان سره جوړ نه وي او جګړه سره لري، نو وايو، چې د ... او ... منځ کې جګړه ده او نه په = يا تر منځ جګړه ده.

همداسې د الف او ب منځ کې مينه ده اونه ،،ترمنځ،،.

۵ - ،، او ځېرنې تر سره شوې او په تر سره شويو کارونو سترګې نه شو پټولی خو زه د دې ژبې د يو ويوونکې او زده ،،

ليکو: ....د سره شوې او د سره شويو کارونوباندې...، له بلې خوا خو پرته له دې ،،په تر،، هم ناسم دی، خکه ،،په ،، او،، تر ،،دوه اړيکويونه دي.
د دې ليکنې د پايونې سره زما د ،، تر ،، په وړاندې موخه پوره شوه.

د ،، تر ،، د تيرې په وړاندې مې همدومره څه کولی شو، نوره ستاسوخوښه ده، چې مخه يې نيسی او که همداسې په تيري کې يې پرېږدی.

تاسو چې د هرچا هره يوه ليکنه ولولی، نو دا د ،، تر،، د ناسمې کارونې سره به مخامخ وی، چې د نورو اړيکويونو ځای يې نيولی دی.

داسې لږ يادونه د ،،له ... څخه،،:
.
.
.... ۹۷ ....

له پرون څخه ،له دې وخت څخه، له هر وخت څخه ، له بل هر وخت څخه ، له تا څخه،، له يوه څخه ، له ټولوڅخه ، له تير وخت څخه، له اته بجو څخه، له جلال اباد څخه، له دې ځای څخه......

لږنور هم ورسره مل:

،،ساينسپوهان وايي چې د سږ کال د جولای په ۳۱ نېټه په ګرينلنډ کې تر بل هر وخت تر ټولو زياته واوره ويلې شوې ده.

دوی دا خبره د ثبت شويو معلوماتو پر اساس کوي.

سمون يې: لومړی: ناسم: تر بل هر وخت. سم :له بل هر وخت څخه.

دويم: ناسم: ترټولو زيات واوره ويلې شوې.سم: دا ،، تر ،، خوله ورايه ناسم دی. تر ټولوزياته واوره ويلې شوې. داسې سمه ترې پوهيدنه نه لري.،، ترټولوزياته،،څه نه وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، تر بل هر وخت تر ټولو زیاته واروه ویلي شوې ده.،، په ځای: له بل هر وخت څخه زیاته... یا له ټولو تیرو وختونوڅخه زیاته...

،،په یاده ورځ تر ۱۰ ملیون ټنه زیاته واوره ویلي شوې ده. تر دې پخوا هیڅکله داسې نه دي شوي چې په ۲۴ ساعتونو کې دې ۱۰ ملیون ټنه واوره ویلي شي.،،

د ،،تر ۱۰ میلیونه ټنه زیاته...،، په ځای: له ۱۰میلیونه ټنه څخه زیاته...

،،تردې پخوا،،، په ځای: له دې څخه پخوا یا دمخه...

دا دې لا بله: ،،تر سراوي،،: ،،او ټاکنیز بنسټونه د رنو ټاکنو ترسراوي ته لاره

خلاصه کړي،،.

او ټاکنیز بنسټونه د رنو ټاکنو د سرته رسولو ته لاره خلاصه کړي

دې ته هم پام وکړئ:
.... ۹۸ ....
،،د امریکا او طالبانو ترمنځ د سولې هر راز موافقه باید تر لاسلیکېدو مخکې...،،.
،،خو ګراهام د ولسمشر ټرمپ او د ده د حکومت د جګپوړو چارواکو تر غونډې مخکې پر خپله ټویټرپاڼه لیکلي....،،
،، ....و د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د «بین الافغاني» مذاکراتو..............

او د شلمې پېړۍ تر دویمې نیمایي وروسته په اوومه یا د څوارلسمې لمریزې پېړۍ په شپږمه لسیزه کې پیلېږي.

پراوونو ووېشو؛ خو تر جګړو وروسته ،،

بیا تکرار اخرنی یادونه:
،،تر،، پرته له دې، چې د مهال، ځای،نوم او یا بل څه پای نه ښایي، یعنې پورې ورسره نه شي راتللی، ناسم کارول شوی.
بله ناسمه کارونه راته روښانه کیږي، چې په ځای یې بل اړیکوی راتللی شي. دا ناسمه کارونه ان، چې زموږ نالوستي پښتانه هم کوي. فکر ورته وکړئ او دا ناسمون تراوسه (پورې) بس دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوي ښتن مو دې په ټولو پوهنوکې بریالي لري.
پام: هره لیکنه که لولی، پام وکړی چې ځومره واره دا ،، تر ،،د نورو اړیکویونو ځای بیځایه نیسي.
Smakhan1946@gmail.com

ډاکتر ماخان میړی شینواری

منځ(کې)، دمخه، څنګ کې او شاته

.

.... ۸۷ ....

یادونه دې د مخه وي: دا پورته ویونه په دوه ګونو ترې پوهېدنو سره لرو، چې په ځنو ژبو کې داسې نه ده.
موږ په دې برخه کې یو په بل پسې درې اړیکویونه څیړو:
لومړی: منځ اومنځ. دویم: مخ یا د مخه اومخته دریم: څنګ ته

لومړی: منځ او منځ

.... ۹۹ ....

موږ په پښتو کې دوه منځ لرو، چې دا یویې منځټکي نوم دی، چې اندول لنډیز یې منځ دی او تل منخ لیکل کیږي او دا بل منځ یې اړیکوی دی.

منځ (کې) Zwíschen, between :

یوه ورځ په م ک کې د منځ او مینځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کې هکپک شوم، چې دا اوس مینځ دی‌اوکه منځ؟
موږ ورته په شینواروکې مینځ وایو، خوما زیات منځ لیکلی، چې کومان مې دې، له پخوا څخه ورسره دېر بلدیم.

منځ (کې) Zwíschen, between :

دا پوستپوزېشن، اوستربل یا پسې ځاینیوی دی، چې زه یې اړیکویونه بولم . په نورو ژبوکې (انګرېزي.الماني) مخ ځای نیوی(پری پوزېشن) دی.
۱ - د یو چاء، یوه شي شتون، چې د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی نه دی

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتنې ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتنې د یوه ځوابیرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېرۍ برخه.

بیلګه:

.... ۱۰۰ ....

۱ – د یوه پښوتوبلوبې (فوټبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځي او اوسیدکوټې منځ کې ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زموږ،،هوابیرۍ یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زموږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل مینې کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې موږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره څنګ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخي ناسم دی.

موږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړی خو تر د پیژند له مخې هم ناسم دی او له بلې خوا ګورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

.

.... ۱۰۱ ....

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی. دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام وي، چې موږپه خبروکې له کوم منځ څخه غږیږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښنه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولګیو وویشل شی:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولګي پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښي اوکیڼ لورو.

مانا:

١ – د منځټکي له پاره لنډه بڼه

٢ – د یو شي لنډ چاپیریال

٣ – د یوې کرښې نیمایي، د وخت نیمایي اونور

نور ترې را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

١ – په یوه ګردۍ کې د غاړې ټول ټکي له منځ څخه همغه یا برابر واټن لري.

٢ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

٣ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دلته هم لکه منځ دا مخ دوه ترې پوهېدنې لري، چې یو یې بزیکي مخ دی او بل یې اړیکوی دی، دا په دې مانا چې هغه زموږ مخ ته یازموږ مخه په کوته کوي. دا دا اړیکوی لوریزوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضايي نظم کې

۳ - داکوزاتيوسره. په فضايي لوريزوالي کې د يوه ځای پسې

۴ – د يوه شي حالت د بنسټ يا دليل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسې، وروسته

ما د مخه دا پسي وروسته ليکلي وو، خو دلته يې هم همداسې شا چې فزيکي شا ده او شا ته، چې اړيکوی دی.

بيلګې:

۱ – زاړه وختونه د منځنيو پيړيو د مخه راغلي

۱ – يو ساعت د مخه ورينګي ورېدله

۱ – اته دقيقې د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي يا --- د مخه پراته دي.

۲ – تا سپين د لمنځتون د مخه يا مخ ته وليد

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کيږده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه يا مخ ته درولی.

۴ – له ډارځخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ ميليونه کاله د مخه

يادونه: دلته هم ګران ليکونکي تر ليکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د يوه اړيکوي د مخه يا وروسته بل اړيکوی ځای نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
سل کاله مخکې د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

دریم: ،،ځنګ کې،،

.ځنګ هم دوه ترې پوهېدنې لري، چې یو یې فزیکي دئ او بل یې اړیکوی
بیا .کتاب مې په ځنګ کې نیولی او سپین مې ځنګ ته یا ځنګ کې ولاړ دئ
مانا:
١ – فضایي پوله شریک
٢ – له دې سره ورزیات یا پرته له دې ورسره نور
٣ – د یوځه سره په پرتله
بیلګې:
١ - دواړه کوټې یود بل ځنګ کې پرتې دي، سړی په دې یوه کوټه کې اوري، څه چې په دې بله کوټه کې ویل کیږي.
٢ - د دې په ګوته شوو دلایلو ځنګ کې باید سړی دا هم په پام کې ونیسي، چې ....
٣ - ،، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ریزیکو ځنګ کې ځنګیزې اغیزې لکه په نباتاتو کې د نویو ناغوښتلو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو یا استعمالکونکو کې حساسیت پیداکیدونکې پیښې هم.
٣ – د سپین ځنګ کې ته هم یو ښه اغیز اچوې.
.... ١٠۴ ....

بیا:
اړیکوی ،، ځنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
١ - یو ځایځرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کې.
بیلګه: هغه په ځیره (عکس) کې زما ځنګ کې ولاړدی.
٢ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بیلګه: د خپلې بدایۍ ځنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

یادونه: لکه همداسې ده چې د دې اړیکویونوسره هم بل اړیکوی نه راځي، که دا ،، تر ،، هم وي.
ستاسو د مرستې په هیله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نوري بېلګې د شا او شاته له پارهبیا تاسو راوړی.

یاونه:
دا برخه بهپه ژبلار کې ښهروښانه شي

ډاکتر ماخان میرړی شینواری.

د ،،واحد،، لاندې موږ څه پوهیږو؟

موږ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لویو یعني متر، کیلوګرام او نورو ته وایو، چې دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو یا مو ورته فکر نه دی شوی او یا مو د سمون په زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په لیکنواو .و پوهولیباوریوالي باندې ځانونه نښ دا .ژباړو مې پیل وکړ، چې له دې امله مې په خپلو لیکنو دې لویو ته واحد نه دی ویلی پیداښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کې دا هر څه سم او روښانه بلل شوي، چې په پښتو له ژبه د باور کمی او هم په ځانونو دباور کمیانډول یې باید ولیکل شي، خو دا هم په خپ

دی، چې د سمون زړورتیا مو تر اوسه نه ده کړې.

له مخه یو څو یادونې:

که څوک غواړي یو پو هنیز څه ولیکي، چې ټولني ته یې وړاندې :زما وړاندیز :لومړی پوره خواشنی باید ووایم، په .کړي، باید په اول کې دا د یوې وتلي دباندنی ژبې راونیسي چې موږ لا تراوسه پوهنیز څه په خپله ژبه کې نه لرو یا پوره نه لرو او دا مو له دې امله

بڼي ژبي څخه که دا کومه لیکنه له دباندنی وتلي لکه انګر .ناسمونونو سره مخامخ کوي که غواړی –راوژباړو، نو د انګریزي یونیټ په ځای به واحد ونه لیکو، نو له دې امله ښه او سم څه ولیکی، نو یوه وتلي ژبه ښه د پوره توان سره زده کړی او پوهنیزې لیکنې موږ د ټولو پیداښتي ویونو له پاره په خپلو ژبو دپیداښت سره سم په .ترې راوژباړی نډول لروپښتو ا

موږ که یو څه خبرو ته راڅوو، نو پیژند یې باید راوړل شي، ښه روښانه، :دویم ټولپوهوړ او ټولپوهیز.

زیاته شننه د سړي څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زیاتونو باید هغه موخه ورکړل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بيا يي په خپل که د بل چا ليکنو په ناسمون خبري کوو، نو هغه ليکنه بايد راوړو :دريم
اند هغه سمون ورته وړاندې کړو.

د هغه څه مي ولوستل ښه نه وو، يا ترې سمه ګټه نه اخستل کېده :داسې بايد نه وي چې
د .دا بايد و ښوول شي، چې د هغه ليکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي
ل راوړل شيدي له پاره بايد ښه روښانه، سم انديز او پوهوړ دلايې.

په ليکنه کې بې له اړينو څه بايد سملاسي خپلې ليکنې باندې پيل وکړو :څلورم

.

اوس راځم خپلې موخې يعنې ،، واحد،، ته.

ز ه چي زموږ د ليکوالانو اندونه او د واحد پيژند د دوي په اند د دوي په ليکنو کې ګورم،
هڅول شوم، که څه هم دا زما په ورته خواشينی شم، چې له دې امله دې ليکنې ته راو
پخوانيو ليکنو او همدا ډول د شمېرپوهنې ويونو کتاب کې هم شته. .

موږ چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه ترې تل د يوه څه د کچولو لويې لکه متر،
وايو، يعني که اوږدوال يا بو بل څه کچوو، نو هغې د   (؟)،،کيلوګرام او ساعت ته ،،واحد
لو يا کچون الو له لارې، چې هغه روښانه پيژند او نوم لري، دا په دې مانا چې که کچونو ا
اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د اوږدوالي کچونې واحد بولو، چې دا پوره
په پوره خواشينی بايد ووايم، چې موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه .ناسم بلل دي
کار هغه ستر لامل دادی، چې موږ هغه د دباندنيو ژبو د دي .همهغسي ناسم کاروو
رانيولو

څه ته هم فکر نه کوو، چې په هغو کې دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتې
شوي يوچې زه غواړم دا لږ روښانه کړم.

د ،، .دا په پښتو کې ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دی.
،، د واحد پښتو انډول .ترې پوهېدنه بل څه دي و هغه ته چې موږ ترې پوهېږو ،،واحد

۹۶ ....ږوږ

دا چې موږ ورته واحد وايو موخه   ..يو ،، دی چې پسې دوه، درې او نور راځي او بس
يو .يي او همداسي لکه دوه، درې او نور همیو يو دی او نور څه نه وا .ترې ،، يو،، نه دی
- ،که د يوه څه سره يوځای شي، نو بيا هغه شی يو هغه څه دی، لکه يوکتاب يا يو متر
بجه او نه دوه يا درې او نور - ،کيلو..

موږ په فزيک کې ويلي، چې د فزيکي لويو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،،
يې ناسمه نومونه يا بلل دي ،،کاروو، چې ،، واحد.

دا نو څنګه سموو؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانيسو:

د کچونلويو د څومره والي له پاره، چې کاروو، دا په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبو کي لکه انګرېزي کي

Die Einheit دی او الماني کي The unit

له دي .يي پوره ناسم ،،واحد،، بولو او همداسي يي عربي مانا،، وحدة،، دی، چي موږ دریواړو ژبو څخه د دي پښتو انډول ،، يووالی،، دی، چي ما په خپلو ليکنو کي يوون بللی، چي ګوندي دا به همدا يووالی وي او که څنګه؟

موږ ته دا يووالی، چي ما ،،يوون،، بللی، لږ نابلډول بربښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، دا همداسي دی او نه يي بل څوک پيداکوي، که .يووالی، خو يو بل څه دي چي ګوندي دا دا ويډول دی، دا په ټولو ژبو کي همداسي .نه هغه به همداسي لکه دا ،، واحد،، ناسم وي د دي لا .دی، د پښتو انډول يي هم همدا دی، ما نه دی پيداکړی او نه دومره توان لرم ي مخ ته څونورو روښانه ولو له پاره داسد:

فزيکي لويي څه شی دی؟.

فزيکي لويي اوږدوالی، درونډوالی او مهال دي او د فزيکي لويو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره يووالي متر، کيلوګرام، ساعت دی، چي لوي او واړه يووالي بيا کوو او دا متر له دي که موږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار .لري امله يو يووالیز يووالی دی، چي هر ډول اوږدوالی پري کچيږي او بس.

د تبي يووالي Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit:

.... ۹۵ ....

ي، چي يو بل اړول کيږي يا اړولکيدی شيدا پورته د تبي يووالي يا يوونونه د.

د هري بلي لوي له پاره د کچولو يووالی شته لکه د موټر زور، چي په اسزور کچيږي او داسي نور

.... ۱۰۷ ....

ي يووالو ته، چي دلته به څنګه وي؟اوس به نو راشو، دي د ژبپوهنډ

اوس به د يو څو ژبنيزو څه يا توکو يا اتمونو پيژند ورکړو، چي ما تر اوسه ددي توکو دا به هم داسي لږ سرسري وي، خو هغه .سم پيژند نه دی لوستلی، موخه مي پښتو کي ماني څه چي راوړم، څيړم، چي هغه به روښنه او ټولپوهوړ ليکلي وي، زه يي له الا رانيسم، په انډول پښتو

دا له ځمکي لري ستوري، چي وميندل شي، نو د هغوي :کال هم يو يووالی کيدی شي وايي، چي دا ستورلار يا دستورو لا يا ټولګه له ځمکي .لرېوالي کچولو يووالي کال دی يا نوري کلونه لرې ده -څخه دوه سوه يا زيات رڼا.

ری‌ډاکتر ماخان میرزی شينوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیکمرغه .

نیکمرغه نو څه ته وايي؟

دا اند راته د څار صيب له نقد، چې د ډاکتر بهاند صيب د ،، اناکارينينا،، په رومان يې ،، کړی

دا سمه خبره ده، خو که څوک د چا په ليکنه څه ليکي، .وايي، چې له خبرو خبرې زېږي ما دا څو ورځې د مخه .و بل ته په کې پوره درناوی شته وي‌چې مور يې نقد بولو، بايد يې د ښاغلي څار ليکنه ولوسته، چې د ډاکتر صيب بهاند په ژباړه يې کړې وه.

په هغې څه نه ليکم، ځکه چې رومان مې لوستی نه دی او په دې نقد باندې بيا منلي پسرلي ته په خوشحال او نيکمرغه کې زما موخه دا .صيب زما په اند يوه ښه غوره ليکنه کړې وه څار په دې ډېر تېنګار کړی وو، چې ګوندې بهاند .دی، چې دې کې نو څه توپير دی زه همدې اړ کړم، چې دا په .صيب ولې د نيکمرغه په ځای خوشحاله نه دی کارولی په الماني کې مې هم همغه غونډاله .الماني ادبياتو کې وګورم، چې هلته څه ليکل شوي ه، چې له روسي ژباړل شوې وه‌پيداکړ.

چې دا له روسي په پښتو ژباړه يې، چې ډاکتر صيب بهاند کړې او په انګرېزي او الماني کې شوې راوړم.

له روسي څخه د ډاکتر صيب بهاند ژباړه او د انګرېزي ژباړه يې د څار صيب د ليکنې دا د ډاکتر صيب بهاند د پښتو ژباړه .څخه رااخستل شوي

.... ۱۰۸ .... :

ټولې نې‌کمرغه کورنۍ يو بل ته ورته دي؛ هره بد مرغه کورنۍ په خپل ډول بدمرغه " ده."

او انګرېزي

‹‹All happy families are alike; each unhappy family is unhappy in its own way‹‹

دا لاندې يې الماني اندول:

‹‹Alle glücklichen Familien sind einander ähnlich; aber jede unglückliche Familie ist auf ihre besondere Artunglücklich‹‹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ده، چې سره انډول دي او که glücklich او الماني په happy خبره د انګرېزي په سره ګډوم هم تاسو ،نه.

که زه دا له انګرېزي او الماني په پښتو وژباړم، نو دا به هرو مرو داسې وي، چې له انګرېزي څخه به خوشحاله او له الماني څخه به نیکمرغه آنډول ولیکم.

دلته فکر راغی، چې راځه اوس دا د الماني او انګرېزي ویونه سره پرتله کړم یا ښه یې یو په بل د ګوګل

ې وژباړه یا یو د بل انډول وګوره چې څنګه دی؟له لار

الماني انګرېزي او انګرېزي الماني :له ګوګل څخه ژباړې:

happy انګرېزي انډول یې glücklich الماني

ښاغلی ځار په اند دی، چې خوشحال د نیکمرغه سیونونوم دی، خو د ګلوکلیښ سونونوم هېپیلي دی، دا لاندې:

happily په انګرېزي Synonyme **glücklich**د

د الماني او انګرېزي یوه بله یو په بل اړول شوې غونډاله هم درسره ګډوم:

Macht derjenige dich glücklich?
Do they make you happy?
همداسې له انګرېزي په الماني:
زي، او همدا دوه یو د په ګوګل کې یې یو په بل ټیک همداسې دي لکه له الماني په انګرېبل
انډول غونډالې هم راغلي، چې زه یې د بیا راوړلو تېرېږم

د دې الماني وی انډول په فارسي کې خوشحال دی له ګوګل څخه او انګرېزي هم خوشحال دی.

zufrieden،glücklich ، fröhlich، roh: له فارسي الماني خوشحال

د الماني GLÜCK ، انګرېزي ته بیا په LUCK وایي

چې په پښتو به ورته بخت ووایو او سر له اوسه ماته د دې له پاره، یعني د بخت له پاره هم مرغ ښه او مناسب برېښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزۍ هېپي او د فارسي خوشحال انډول د الماني ګليوکلېښ، د :لاس ته راوړنه
يا سينونوم او که بل څه؟ .ويونه دي، نو دا نيکمرغه يې د پښتو انډول دی او بايد وي
خبره اوس په نيکمرغه او خوښحال کې ده.
خوشحال د نيکمرغه سيونونوم، ځکه نه دی، چې خوشحال فارسي او نيکمرغه پښتو
دی.
فکر وکړ، خو دا نه شم ويلی بخت فارسي او پښتو دی، که ما د الماني ګلوک ته د بختور
څنګه؟ .

په ليدلو دې خوښ شوم با :يو څوک چې خپل نږدې ملګری وګوري، نو ورته وايي
نيکمرغه يم، چې ومې ليدلې.

دالته زما په اند دا خوښ د نيکمرغه سونونوم دی.

دلی، زما په اند انډول يې موږ د خوشحال له پاره، چې خوشال يې بولو انډول نه دی مينځ
همدا نيکمرغه بايد وي، خو دلته د اندونو ګډول هرومرو اړيين دي.

بله خبره د يوه نوم يا خوی په مخامخوالي کې ده، لکه چې موږ د نيک له پاره مخامخ
داسې کيدی شي، چې يو څوک نيک نه وي، خو داسې کېدی شي بد هم .يې بد کاروو
سره ښه نه نه وي يعنې يو څوک د چا

زما په اند د نيک مخامخ که نه نيک او د بد مخامخ نه بد وي، .کوي، خو بد هم نه کوي
څنګه به وي؟

دا سړی بد نه دی او همداسې دا سړی ښه نه دی :وايو.

يو څوک چې نيکمرغه نه وي، نو کېدی شي دا بدمرغه هم نه وي، نو له دې امله
ووايو څنګه به وي؟ نيکرغه نه نيکمرغه يا نيکمرغه نه که

.... ۱۱۰ ړړړړ........

د يو څه نه والی که په ،، نه ،، وکړو، نو څه فکر کوئ.

که ستړي کړي مې وئ، بخښنه دې وي، خکه چې ليکنې مې د نورو ليکنو سره مخامخ
دي او کورونا او زړښت دئ.

ميړی شينواری ډاکتر ماخان

(c) ketabton.com: The Digital Library

سږ کال تر ټولو

پوهیږم، چې یوه نامننوږ دنده مې په برخه شوې، خو بله لار هم نه لرم، چې ځان ترې وژغورم.

کله کله د داسې لیکنو سره مخامخ کیږو، چې پوهیږو د دې سره لیکونکی څه لیکي، څه اخلي، خو بیا هم غواړي ولیکي او موخه ترې څه ده، لوستونکي به همدا موخه ورڅخه و دا لیکنه په ختِه کې څه نه وایي او که پام ورته وشي، وبه بوهیږو، چې نه پرې پوهیږو

سږکال تر ټولو ډېر ژورنالستان وژل شوي،، یا ،،سږ کال تر ،، :زه چې په لیکنو کې لولم زموږ په دې لیکنو کې دا ،، تر .ټولو ډیر انګور شوي او همداسې نورې پرتلییزې ویناوې بې موخې دي، چې زه به دا په لاندې توګه وڅیړم ،،...ټولو ډېر.

په دې غونډالو کې وینو، چې دا ،،تر،، د پرتله کونې له پاره راغلی او دا سوچ :لومړی په دې هکله مې یوه لیکنه هم د تاند په درنه خپرونه کې خوره شوې .ناسم دئ.

سره ناسمه ده ،،دا به همدلته هم وګورو، چې برتله کونه د ،، تر

دوه څه ته ګوته نیسو:

یا د نسبت .دئ (... لرې، لوي)جلال اباد له کابل څخه ښکلی :وایو، چې :پرتله کونه :یو (نسبت) جلال اباد :وایو .دئ (... ته ښکلی، چاغ، جګ او ... و ... ،، ورته. سره، چې زه ...و کابل ته ښکلی دئ

...و .. (نسبت) څخه او ...په اند په ناسم ډول خو د له موږ دا پورته غونډالي همهغسې زما ته سره پرتله کوو یا لیکو:

.... ۱۱۱ ....

شوي .. ته ډېر ..سږ کال له ټولو کلونو ډېر غنم شوي یا سږ کال و ټولو دي.

دا خپله غونډاله هم سم څه نه وایي :دویم.

،،ډېر غنم شوي (؟) سږ کال تر ټولو ،، :که ولیکو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سږ کال تر ټولو، نورو :که نوکانو ته وګورو دلته هم هرو مرو څه باید راشي، یاني ګورو، چې دلته د پرتله .ډېرغنم شوي دي (میاشتو ، وربشو، انګورو او داسې نور)ورځو . ..اره ډېر څه منځ ته راوځي یا راتللی شيکوني له پ

ګورو، چې دا پر تله کونه سمه نه ده.

که څه هم د وینا له مخې –دا هم .سږ کال له ټولو کلونو څخه ډېر غنم شوي :که ولیکو خو د موخې له مخې سمه نه ده، ځکه، چې دلته به بیا د ټولو کلونو غنم سره -سمه ده هم دا سږ کال غنم نه شي ډېرېدلی یوځای کیږي، چې له هغې.

راځی، چې اوس یې سم ولیکو:

که ولیکو، چې ،، سږکال ډېر غنم شوي، بسیا به وکړي، خو راځئ دا ،،ټول کلونه،، ورسره ولیکو

ګورئ دا د هر تیر کال .سږ کال د ټولو تیرو کلونو له هر یوه کال څخه ډېر انګور شوي څخه ډېر دي او یا

..و هر کال ته ډېر غنم شوي (نسبت) لو تیرو کلونوسږ کال د ټو

په دې لاندې خو زه پوه نه شوم او تاسو؟

د هیواد د تولیدي برېښنا کچه تر تولو لوړ حد ته ورسېده

تازه په غزني د غره خوږدو په خبر کې لیکي:

.... افغانستان کې تر ډېره داسې پېښې د ژمي په موسم کې رامنځته کېږي، چې

.ه کې د ،، تر،، راوړنه هم ناسمه ده او ترډېره خو هېڅ ترې پو هېدنه نه لرېپه پورته

سم یې

.... ۱۱۲ ....

.... ډېرې داسې ....

یا

.... ډېر وخت داسې پېښې ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ لیکوالان کله کله چې غواړي یو څه ډېر ادبي او په خوند ولیکي، نو بیا د هغې بلدې لارې اوړي او له

دې امله د ناسمون سره مخامخ کیږي.

د نړۍ تر ټولو هسکه څوکه څومره لوړه ده؟

او یا د بل دڅه شي هسکه څوکه؟ د نړۍ د غرونو، د نړۍ له کورونو یا د نړۍ د غونډیو څه.

ښه فکر وکړئ، چې دا ناسمونونه به موږ ولې لیکو؟

هیله ده چې راته برګ به نه شې، خو په دې لاندې کې په ،،باب،، او همداسې په ،، محموله،، نه پوهېږم، چې دا به نو څه شی وي. .

،،دوه بابه ښونځي ،،

،،.... مرستو یوه بله محموله،،.

وایي، نه پوهېږم، خو دا غونداله بې له ،، بابه،، هم پوهوږ ده او دا چې ،،باب،، څه ته محموله به له غونډالي داسې وپوهېږو، چې یو شی باید بار وي چې یوړل شي، خو د دې له پاره د عربي ژبې زده کړه هم بده نه، چې دا حمل که وي، دا څنګه محموله کیږي او که

څنګه؟

میرزی شینواری ډاکتر ماخان

د پښتو او سنسکریټ د شخصي نومځرو پرتله ،، ته ،،

:(له هر څه د مخه :سم یې .دا مې له مخه لیکلی وو، خو ناسم دی) د هر څه له مخه

.... ۱۱۳ ....

پرته له - لیکي، نو په هغې به ته چې څه :له ټولو څوانو لیکوالانو او ژبپوهانو څخه دا هیله په دې لیکنو نور لوستونکي هم وپوهولی او باوري کړی شي - تا.

ناسم ویونه څنګه پیژنو؟

:زما د پخوانیو لیکنو څخه لنډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

.هغه ويېنې يا وينا وي ، چې ټوليزې نه وي، ناسمې دي – ۱

په پښتو کې هم ،هغه کره پېژندلرونکي څه، چې په نورو ژبو کې سم يا ناسم وي – ۲
.همهغسې باور لري

.هغه څه چې د پيداېښت سره په مخامخوالي کې وي ناسم دي – ۳

.اوس راځم د ليکنې موخې ته

زموږ د ځوان ليکوال او ژبپوه ښاغلي اربازخان ساپی ليکنه مې ، چې د تاند په منلې
شخصي نومځرو کې د ،، د پښتو او سنسکرېټ د ۲۰۲۰ م-۱۵ خپرونه کې د ،، مارچ په
پرتله ،، سرليک لاندې خوره شوې وه، ولوستله او پوره خوښ شوم، چې زموږ ځوان
.له هر څه د مخه ورته د ډېرو برياو هيله لرم .اديبان او ژبپوهان دومره هڅاند دي

زما هيله چې منلی اربازخان ساپی څخه يې لرم دا ده، چې زما ليکنه ځانيزه ونه نيسي، دا
ي ليکنه ده، چې يواځې او يواځې موخه ترې زموږ د ژبې سمون او يو له د يوه سپينګير
.بل سره مرسته کول دي او بس

زه هم چې له ډېره وخته مې د ژبې سره داسې لږ څه ځان بوخت کړی، غواړم، چې دا
:خپل اند له تاسو سره د دې ليکنې په هکله ګډ کړم، خو له دې د مخه يو څو يادونې

يوې په هکله زما يوه ليکنه د تاند په درنه خپرونه کې خوره شوې او د نومځايذ :لومړی
.هلته يې ډولونه هم روښانه شوي، چې په هغې هم مشوره سره کيدی شي

يو څه چې ټوليز :د لته د نومځاينيوو او د هرې پوهنې او پوهنيز څه په هکله ټوليز :دويم
.باوري نه وي، هغه سم نه دي

هم داسې نه کيږي، چې يو څه دې د دريم کس له پاره باوري، د د نومځای نيوي په هکله
.لومړي او دويم له پاره دې بيا باوري نه وي

د دې ليکنې په هکله مې پرته له پروفيسور رشيد صيب څخه د بل چا څه ونه :دريم
.لوستل، چې د هغې په هکله څه د ويلو نه لرم، ځکه چې نه پرې پوهيږم

چې په دې ليکنه کې ډېر نوښتونه شته، چې بايد ژبپوهانو ورته پام ،له بلې لور به وګورو
کړی وی او دا نوښتونه يې سم بللي وی په دلايلو او يا يې بايد رد کړي وی، په پوهنيزو
.دا چې دا کار نه دی شوی، خواشينوونکی دی .دلايلو

ژبه د ټولو .هيله ده، چې لږ ترلږه زما ليکنه ولولي او دا هم راته سمه کړی او يا يې ومني
.ده او مسئوليت هم د ټولو دی

:له دې څخه به دا لاندې وپوهيږو

دا چې يا هر څه سم دي او يا :الف

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې په مخامخ د ليکلو څه نه لرو او يا -ب

.ي يې باوري نه يو يا راته غوره نه برېښي‌په غوره والۍ -پ

.زمونږ دژبې وده هم په ګډ اند او ګډ کار کې ده

.په هر ډول چې وي، زه مو ګډ کار ته رابولم

د منلي ساپي صيب په ليکنه کې نومځاينيوی پوښتنه کې راغلی، چې ګونډې يواځې د دريم کس له پاره باوري دئ.

:د منلي ساپي صيب په ليکنه کې لولو د نومځانيوي له پيژند وروسته مونږ

چې يوازې په درېيم .د پورتنيو پېژندو پر اساس، نومځری تل د نوم پرځای راځي ،، ،،.کې دا خبره تطبيق ورو دی او بس (غايب)شخص

.دا پورته نو زما د دوېمې يادوني له مخې ناسمه ده، ځکه چې ټوليزه نه ده

:منلی ساپي صيب بيا ليکي

:دينيو بېلګو کې يې ګوروپه لاندې ،،

وی دلته د کوم نوم "زه"نو دلته پوښتنه پيدا شي چې دا د ."زه احمد يم" :که ووايو پرځای راغلی او د کوم نوم له بياځلي راتګ څخه يې مخنيوی کړی؟ نو دلته د نومځرو په ،،.اړه د دوی تعريف يوڅه د تعامل ور ښکاري

له بلې خوا د ،، دا دتعامل وړ ښکاري،، د سمون يا دا چې دا د تعامل وړ ښکاري، ولې او نه سمون له پاره د باور وړ يا پوهنيزه ويېنه ده، په پوهنه کې د ،، تعامل وړ يا نه وړ،، په دې هکله زما د سم اند کتاب کتلی).داسې دی او يا نه (يو څه) يا دا .څه ځای نه لري (شئ.

يو .ا نارښتيا لري ياني وينا يا رښتيا ده او يا نا رښتيايوه وينا يو رښتيا ارزښت رښتيا يې :لنډ (زما د سم اند کتاب).دريم حالت نه شته.

:او همداسې دا لاندې ليکي

؛ دلته بيا پوښتنه پيدا کېږي چې دلته ".زه زمری يم"يا بله بېلګه، که ووايو چې ،، چې د لومړي شخص د وي او واياست به "زه"نومځری څه دی؟ نو طبعاً ستاسو ځواب به پرځای نوم راوړو؛ نو ايا دا غونډله به معنا ولري؟ "زه"که مونږ د .نوم پرځای راغلی دی

ږ.............. ۱۱۵ ....

،،.ځواب منفي دی

.نه .دا هم په دې مانا چې د نومځاينيوي پېژند بيا ټوليز نه شو او له دې امله ناسم بايد وي ناسم دی.

:ګران ليکونکی بيا ليکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته چې نوم د نومځري پرځای کارېدلی، ".احمد زمری یم" :د دې بېلګې پر اساس ،،
،،.جملې خپله معنا او مفهوم له لاسه ورکړی او هېڅ معنا نه ورکوي

یو څه باندې چې پوهنیز قضاوت کوو، باید و .دلته خو دا نه دی ښوول شوی، چې ولې
ښوول شي.

:ا لولوبيږ

پرځای نوم وکاروو، نو دا بڼه "زه"او دلته د ".زه کور ته ځم"یا که ووایو ,,
,,.".احمد کور ته ځم" خپلوي

دا یوه وینا ده او یو ربښتیا ارزښت ربښیا یا ناربښتیا .نه پوهېږم، چې دا دې ولې ناسمه وي
دلته هم پوهنیز دلیل نه شته .لري.

:لولو

که په دې غونډله کې موږ بیا هم د پورتني جملې په څېر د ".ته زمری یې" :بله بېلګه ،،
".ته زمری یې"له .نومځري پرځای نوم وکاروو نو بیا هم هماغه نتیجه په لاس راځي
،،.جوړېږي چې هېڅ معنا او مفهوم نه لري ".محمود زمری یې "څخه

یدلته هم د پورته په څیر څه روښانه شوي نه دي او ناسموالی یې ناسم د.

:بیا لړلړ

موږ په ګرامرونو کې ویلي چې نومځری د نوم پرځای راځي او د نوم له بیا راتګ څخه ،،
لکه په .کې د تطبیق وړ ده (غایب)مخنیوی کوي، چې دغه قاعده یوازې په درېیم شخص
نومځری د درېیم یوګړي پرځای "دی/هغه"دلته ".دی زمری دی/هغه"دې جمله کې،
احمد زمری " :پرځای نوم وکاروو؛ نو جمله داسې بڼه خپلوي "هغه" دلته که د .راغلی
،،.چې دا جمله معنا هم لري او مفهوم هم "دی

.دا بیا له ټولیزوالي لرې کیږي، چې باید وینا ناسمه وي

:لولو

زموږ په ګرامرونو کې د نومځري په اړه راغلی تعریفونه یوازې په درېیم ګړي کې د ،،
لومړي او دویم شخص په مورد کې دا تعریفونه هېڅ د تطبیق وړ د .تطبیق وړ دی او بس
،،نه دي.

.

دا ،، زه،، ، .دا نومخاینیوی، نو نومځاینیوی یا نومځری نه شو :پورته ټولو ته لنډه یادونه
په نو څه وي؟ ... ،، ته ،،

:لولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځرى هغه کلمه ده چي د نوم پرځاى راتلاى او "که نومځرى داسي تعريف کړو چي ،،
د نوم له بيا ځلي تکراره مخنيوى کولى شي."

بيا نو نومځاينيوى نه شو، نو څه يي بايد وبولو؟

بيا هم لولو:

دى ،چي د نوم پرځاى د نومځري د (فعل)هغه کړ "کولى شي"پورتني تعريف کي ،،
مطلب دا چي نومځرى کيداى شي هم د نوم پر .اتګ احتمال ښکاره کويراتګ يا نه ر
،،ځاى راشي ،هم رانه شي.

..راشي، هم رانه شي ،، .داپوهنيزه ليکنه نه ده

اوس نو راځى، چي دا پورته رد شوي وينني وڅيرو، سمون او ناسمون يي په دلايلو
روښانه کړو:

دا به داسي لنډ وڅيړم .م، چي سمي دي او وليږاوس د دې پورته ناسم بللو غونډالو ته راځ:

"زه احمد يم"که ووايو، چي.

دى کړى شي ووای، چي زه؟ احمد، .دلته خو په روښانه توګه ،، زه ،، احمد له پاره راځي
او يا که .يا وايي احمد، احمد يم .داسي خو موږ په ورځنيو خبرو که هم وايو .احمد يم
ته څوک يي؟ :ه دا پوښتنه کوي وايي، چيڅوک يي وانه وري يا له پيلا

،،زه احمد يم ،:نو هغه بيا ورته وايي، چي

،،زه احمد يم ،، :ته څوک يي،، هغه ورته واى ،،:يا له پيل څخه يو له احمد پوښتي، چي

.په پورته کي د ،، ته ،، په ځواب کي ،، زه،، او ،، څوک،، په ځواب کي ،، احد،، دى
.اينيوي له پاره ،، زه ،، نومځاينيوى راغلييانې د ،، ته ،، نومځ

دا چي .احمد، احمد يم،، هم سمه ده ،، :که دى په پوښتنه کي، چي ،، ته څوک يي،، ووايي
،، :داسي هم ويلى شي .احمد همغه وى دى، نو د بيليدوني يا کامه له لاري سره بيليږي
.زه، احمد يم،،د زه پسي داسي لړ دمه هم ناشوني نه ده

ته څوک يي ؟ :ابيږ

.احمد يم، احمد :داسي هم ويلى شي .يا احمد، احمد يم .زه احمد يم

زه څوک يم؟

.يا احمد يي، احمد يا احمد، احمد يي .ته احمد يي

هغه څوک دى؟

.هغه احمد دى

.احمد، احمد دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد دئ .هغه؟ احمد.

څوک یې؟

:،،زه یم،، او هم ،،احمد یم،،یا هم ،، زه احمد یم،،

:یا داسې پوښتنې او ځوابونه

.،،څوک یې؟ ،،، زه یم،، یا ،، احمد یم – ۱

.او داسې نور هم .....،،ـ ،، ته څوک یې ؟ ،، زه احمد یم،، یا ،، ته څوک یې؟، ،، احمد ۲

.مې دې خبرو ته هم را پارولې وې دې باندې نور نه غږېږم، هیله ده، چې ستاسو مینه

:بله یادونه مې چې لروده، هغه د درانه ساپې صیب دا لا ندې لیکنه ده

پښتو ژبه کې نومځری یا ضمیر د عدد، جنس او حالت له مخې ګردانېږي، چې په ،،
.سنسکرېټ کې هم همدا شان دی

عدد: له عدد څخه مراد دا دی، چې یو نوم په ژبه کې مفرد دی که
.معج،،

عدد، ګڼ یعنې هغه څه، چې د یوه څه :په پښتو ژبه کې موږ د عربي انډول داسې لرو
.څووالی او څومره والی ورسره ګډل کیږي یا که غواړئ څرګندیږي

دلته دا کسان ګڼ .د ډېروالي یا متعدد له پاره هم ګڼ په پښتو کې کارول کیږي .متعدد یا ګڼ
.ولاړ دي یا دا ونې ګڼې کښېنول شوي

.تعداد ګڼون، چې موږ یې دا اوس څومره والی هم بولو

دلته په دې لیکنه کې د لیکونکي موخه عدد څخه تعداد یا ګڼون یا څومره والی دی، چې د
.یوه یا ډېرو له پاره کارولکیږي

په دې هکله مې ګومان دی، چې د تاند په درنه خپرونه کې یوه لیکنه خوره شوې او که
لیکنه به هم وکړم، چې د ګڼونو سره څنګه سر او کار لرو او څنګه یې وشو، نو یوه بله
.لولو

:په لیکنه کې راغلي

،،پارهساه ځیزونو او حیواناتو لهبیا د بې «مخنث»نومځري هم لري، او منځګړی...،،

.موږ دې منځګړي یا مخنث ته نربنځی وایو او داسې انسانان هم شته

او لیکوالان دا هم ولې په پښتو نه لیکي؟ زه نه پوهېږم، چې زموږ لیکونکي

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه کې د تعجب یا حیرانتیا نومځري،، ته،،

د ښاغلي تمهید سیلانې لیکنې ته

:نو لیکوالانو څخه‌زما هیله د ځوا

څېړنیز څه یواځې هلته سم راتلی شي، چې د نورو ژبوپه بنسټ وي، انګرېزي، روسي، که هر پیژند او هره پربکره په یو څه کوي، نو هغه باید ښه روښانه .فرانسوي او یا الماني وي، چې یواځې او یواځې د یوې پورته یادو ژبه په بنسټ یې کولی شو.

پوهنې او په ځانګرې توګه د پښتو پوهنې په هکله لیکنې کوي او ګرانو زموږ ځوانان د لوستونکو ته یې وړاندې کړي، چې دا یې کله کله له ستونځو سره مخامخ کیږي، چې لامل یې د دوي هڅاندوالی نه دی، لامل یې هغه څه دي، چې زه یې په هکله دا لیکنه کوم.

په لیکنه څه ولیکل او ژبپوه ښاغلي اربازخان ساپی لما څو ورځې د مخه د ځوان ادیب او لیکوا چې دی هم ځوان ،تمهید سیلانی لیکوال او اوس په دې همغه یا ور نږدې موضوع ښاغلي دی، څه لیکلي، چې بل چا یې په هکله څه نه دي لیکلي، چې له دې امله زه دې اوږدې لیکنې ته اړ شوم.

زما موخه یواځې او یواځې .لې تجربې غږېږمزه چې یو زوړ سړی یم، تاسو سره له خپ ستاسو د ښه پوهنې او زده کړې له پاره دي، دا داسې مه ګڼئ، چې زه ګوندې پوهیږم، تل په زده کړې یم او په یو څه چې غواړم پوه شم، نو د الماني پانو ته ځم، چې پوره زیاتې ه وپوهیږئ، همغې تاسو هم دا کار وکړئ، چې څه غواړئ زده کړئ او یا په څ .دي ستاسو زده دباندنۍ ژبې ته لاړ شئ ، بله لار نه شته.

ما په خپلو لیکنو کې کوم نومونه له ځانه نه دي ټاکلي، زه هڅېدلی یم، چې له الماني په راپیدا کړم –چې لري یې - هر نوم یا وي ته چې پیداښتي وي، په پښتو انډول.

څېړنې مواد، چې له دې امله هم دا لیکنه چې موږ یې نه لرو او هغه د پوهنې د.

له ځانه هیڅکله قضاوت یا پربکړه مه کوئ، چې ښه ترې ډاډه نه اوسئ او یا مو د یوه په پوهنه کې ګومان مې دئ یا زما په فکر، پوهنیز دلیل .باوري څه څخه نه وي رانیولي دا نه شته، چې هغه یا په پوهنه کې .نه دی، یا هغه ویلي نو سم دئ او یا شاید داسې وي دغه ویلې یا دا سې دئ او داسې هم دئ، نو باید سم وي.

په دې وخت کې د هرې پوهنې په هر اړخ کې زموږ د اړتیاو له پاره هرڅه شته، کړی شو چې راویې باسو یا یې را وژباړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ن یو، چې له ډېرې مودې، یعني له څلوېښتو کالو ډېر وخت مو په جنګ کې موږ هغه کسا تیر کړی او د نورو څنګ کې دپوهنیزو ودو هم بې برخې پاتې یو او دا راته تل زموږ هغه ځوان هیوادول چې څه لیکي او هغه بیا خوروي هم یو ستر کار .څرګندیږي دی.

ژبې د سمون او ودې له پاره دي، خدای دې که زه په دې هکله څه لیکم، نو دا هم زموږ د ماته دا ټول هڅاند .نه کړي، چې زه به خپلو ځوانانو ته په درنه سترګه ونه ګورم کسان ډېر ګران دي او دا هڅه د ودې یوائځنۍ لار ده، خو سره له دې هم زه دا زوړ یخ سړی دې ځوانان ته یو څو د زړه له کومې د تجربې له مخې مشورې ورکوم او ه ځانیز څه په کې نه لرم.

دا څه غواړم چې د ځان په هکله هم په ګوته کړم، چې له ډلې یې له پنځه دېرش زیات په کې خواره شوي کتابونه دي ketabton.com:

ما دشمیرپوهنې په څلوېښت لیکلو او ژباړلوکتابونو کې شمیرپوهنه په پښتو لیکلې، خو - ۱ نه دی کارولی کوم وی مې له ځپله ځانه په کې.

په پښتو لیکلې، په دې مانا، چې هغه عربي نومونه مې په پښتو انډول لیکلي لکه د :یادونه بیا ما له خپله ځانه څه نه دي پیداکړي او نه یې کړی شم .کړې انډول چې غونډوسکه ده. هیڅ څوک یې نه شي کولی، دا پیداښښت دی.

ژباړلي له فزیک مې هم درې وړې لیکنې په پښتو – ۲.

هغه څه چې پښتو ته ناسم راننباسل شوي، د هغې نړدې د ټولوپه هکله مې پوره ډېرې – ۳ لیکنې کړي، چې د تاند له منلې خپرونې خپرې شوي او همداسې هم فلسفه او ګرامر کې.

سره خپلې ناخوالې یا مشورې ګډې -د پښتو هڅاندو لیکوالانو -اوس راځم، چې له تاسو کړم:

کړې ترې یو، نو دا تنده څنګه ماته کړو؟-زده موږ د - ۱

ایا داسې څه شته، چې نورې ژبې یې لري او موږ یې نه لرو؟ – ۲

ایا دا سې څه شته چې زموږ په ژبه کې شته او بله کې نه شته؟ – ۳

ایا د په پښتو راته نه شته بربښېدونکي ویونه په نورو ژبو کې شته، چې پښتو یې باید -۴ کړو؟

ه ویونه، چې ګوندې زموږ پښتوپوهانو پښتو کړي، څنګه دي او موږ دا لار مخ ته هغ – ۵ بوزو او که نه؟

څنګه پوهیږو، چې یو څه سم یا ناسم دي؟ - ۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځو د پوښتنو ځوابونو ته؛

ه ژبه کې د ژبې د ودې له پاره څه نه لرو، دا په دې مانا، چې موږ مو په دا خپلۀ : ته - ۱
.متآسفانه هغه لومړی زده کړې مو هم پوره نیمګړې دي، دا که په هره ریښه کې وي

که غواړو نور څه زیات زده کړو او یا څه څیړني هم ولرو، نو موږ د هغه اړیېني زده
دا بله .ه پوهه پرې غني او سمه کړوکړې برسیره باید یوه دبانډنۍ ژبه زده کړو او خپلۀ
.ژبه که انګرېزي، روسي، فراسوي او یا الماني وي

دا یادونه دې همدلته وي، چې زما وتونژبه الماني ده او هرڅه چې لیکم هغه د الماني په
.بنسټ دي

پوښتنه که موږ دا رانیوني له نورو ژبو کوو، نو ایا دا مو د خپلې ژبې سره سر لګوي؟

ژبې ټولې غبرګې پیدا دي او کړی شو خپله موخه له نورو ژبو لاس ته راولو، که د نړۍ
داسې ونه کړو، نو څه به وکړو، بله لار نه لرو، ځکه چې خپل څه نه لرو او نړۍ زموږ د
.اړتیاو له پاره هم دا ستونځې را هوارې کړې دي

اړیین یو خپل اند هم چې څه لیکو نو څه وکړو، چې د سمون په هکله یې پوښتنې لرو، خو
څرګند کړو؟

موږ د پوهنو په هکله خپل اند نه شو څرګندولی، ځکه چې خپل اند خو باید په یوه څه اباد
کړی شو او موږ مو ژبه لا دې ځای ته نه ده رارسولې

هغه ویونه او نومونه ي په پیداښتي توګه په نورو ژبو کې شته، زموږ په :ته – ۳ او – ۲
.چې داسې ډېرې لږ بېلګې به یې ځانګړني ولري ،ژبه کې هم شته

زموږ ژبپوهانو فکر کاوه او لا به یې کوي، چې د،، مایع،، له :زه به یوه بېلګه راوړم
دا کار یې وکړ او بې له دې، چې د اوبلن په پېژند پوه شوي .،پاره باید پښتو نوم پیدا کي
اوبه نه لیکم، -یو خوي دی 2H2O د .وي، نو ، مایع،، یې اوبلن وباله، چې سم ناسم دی
ځکه چې اوبه اوبلنې نه دي اوبه مایع دي او واووره، چې لږ اوبه په کې زیاتې وي، لا
دکلکو

ماوادو له ټولګې دي، دا به دې مانا چې مایع د موادو یو ټولګی جوړوي، لکه اوبه،
.شړومبې او نور

اوبلنیزې یواځې واورې اوبه هم د ،موږ پوهیږو، چې شیدې او یا شړومبې نه اوبلنیزې
د .پېژند له مخې اوبلنې نه دي، اوبل لا اوبه نه دي، خو واورې، چې ډېرې اوبه ولري
.تنونو دا ټولې ګډې نخښې لري، چې بهیږي

دا د چا د خوښې کار نه دی، دا پیداښت دی او څوک یې داسې او .داسې نومونه داسې دي
و وی پیداشو، چې پښتو کیدی نه شو، نو بیا ښه دی یا هغسې نه شي بللی، خو که کوم ي
.اړیین دی، چې همهغسې پرېښوول شي، په همهغه پردی ژبه او یا عربي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوښتنه مو د مخه ځواب کړه، چې که پښتو اندول يې نه پيداکيده، په همغې :ته – ۴
.يعنې عربي يې پرېږدو ژبې

ټول هغه نومونه چې زموږ پوهانو په پښتو کړې، ناسم دي، چې په دې هکله مې :ته – ۵
پوره ليکنې کړي او له هغې ډلې همدا اوبلن دی، چې ټول يې د تاند په درنه خپرونه کې
.کتلی شی

حې په نورې بيلګې يي هم شته، چې زيات د معيار په ځای کچه کاروي او همداسې د سطح
موږ د معيار له پاره پښتو نوم نه لرو .ځای هم کچه کاروي او داسې نور، چې دا ناسم دي
.او بايد همداسې يې وليکو، خو که دسطحې له پاره هواره ليکو، دا يې اندول دی

په ناسم ويونو پوهيدل :ته – ۶

:په دې هکله مې هم ليکنې کړي، خو لنډ او ناسم

.په مخامخوالي کې وي چې د پيداښت سره :الف

.چې ټوليز باور ونه لري –ب

.چې دژبلارې وتلی وي –پ

:اوس يې راځو ځوابونو ته

ټوليز باور :الف ته

دلته به يوه بېلګه راوړم، چې ډېروخت د مخه مې يوه ليکنه پرې کړې وه او هغه ، دا چې
.ئ،، په پښتو تپل شوې ،،

:د دې په هکله د استادانو ځوابونه

له هغوي څخه خو به يو .دا چې زموږ پخوانيو استادانو داسې ليکلي، نو بايد سم وي – يو
.په دې فکر راغلی وی

.دا ځواب پوهنيز نه دی

دا چې په ،، د غلامۍ کړۍ ماتې کړی،، په کړ کې توپير راشي، نو دا د يوې ،، يې :دوه
.ل يي ليکل‌يو ډول غږ يو ډو .دا هم ژبلار نه ده .دوه ډوله ليکل دي ،،

دا خو نو د سره سم ځکه نه دی، چې دا په هيڅ يوه .او دا يوه کړيالہ او دا بله يې نوميالہ ده
دا ورزياتوم، چې د توري له مخې نه شو کولی، چې .ژبه کې نه شته، موخه مې دا لار ده
ده دا لار په نورو ژبو کې نه .له بلې خوا دا ټوليزه هم نه ده .وټاکو (کړنه)نوم او کړ
ولې ولې ولې، دلته خو بيخي يوډولوال شته خو يې‌ګانې يې يي نه :رامنځ ته شوې، لکه
.دي بدلې شوي

دلته بله بېلګه راوړم، چې زموږ ليکونکي بې له کومې پوهنيزې .له ژبلارې وتلی :ب ته
.لکه دېرش سلنه، چې سم يې دېرش سلمه ده .لارې ډېر ناسم سلمې ته سلنه وايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.تردې ځایه مې سترې کړی، خو اوس به خپلې د لیکنې موخې ته راشم

هغه وی دی، :نیوی، چې زموږ لیکوالان او ژبپوهان یې نومځری بولې- نومځای ناستی یا دا همداسې دی او .نه شته په دې کې نور څه د ورزیاتولو او کمولو .چې د نوم ځاینیوی وي بس.

دا ډېر ډولونه لري، د هغو ځخه یې یو پوښتنومځاینیوی دي لکه څوک، څه، یا څه شی، .چیرته، څنګه او داسې نور

:را لنډوم یې او لیکونکی لیکي

د پېژندنې بله برخه یې داده، چې د نوم ځای ناستی وي او لهٔ تکرار ځخه یې مخنیوی ،، ې پهٔ ځواب کې باید ووایم چې نومځری تل د نوم ځای ناستي نه کوي، د لومړی برخ .کوي هغه لا تنکی .شفیق کرونا ناروغی نیولی : لکه .بلکې ځینې وخت د نوم ځای ناستي کوي خو دا چاره پهٔ ټولو نومځرو کې نه پلي کیږي او تل د ځایناستي کار نه ترسره .ځوان دی کې بیا د پوښتنې لهٔ پاره کارول کیږي او پهٔ پهٔ دغه جمله ...احمد څنګه دی؟ :لکه.کوي کله نا کله خبر د تکرار شوه، دا کار هم .پورتني تعریف د بطلان کرښه را اوباسي پېښیږي، ډېری داسې پېښیږي چې نومځری نه د نوم ځای ناستی وي، نه هم د تکرار دې ته کوې؟ هغه احمد دی؟ څه : لکه .مخنیوونکی وي او نه هم استازیتوب یې کوي ،،...ورته ډېرې بېلګې شته

زه به نور نه ورزیاتوم او لیکم، چې یو نومځاینیوی یو نومځاینیوی دی یانومځاینیوي نه زماپه تاند کې .دی، دا چې داسې دي او داسې هم نه دي، داسې څه په پوهنه کې نه وي .خپره تیره لیکنه دې ولوستل شي او همداسې د نومځاینیوي په هکله مې لیکنه

:لیکونکی لیکي

پهٔ ټولیزه توګه د نړۍ پهٔ ټولو ژبو کې د بنې لهٔ مخې نومځري دوه ډولونه لري، ،، پهٔ لومړیو کې ژبپوهانو دا انګېرلهٔ چې یوازې .خپلواک یا منفصل او ناخپلواک یا متصل خپلواک نومځري پهٔ ژبه کې رغنده او کارېدونکي نومځري دي او بنسټیز رول لوبوي، خو د ژبپوهانو وروستئ .ومځري فرعي او رغنده رول نه شي لوبولیبرعکس متصل ن څېړونو دا پهٔ ډاګه کړه چې پهٔ ټولو ژبو کې دا قاعده د پلي کېدو وړ نه ده، بلکې پهٔ ځینو ژبو کې منفصل یا خپلواک نومځري یوازې د تاکید او تقابل لهٔپاره کارول کیږي، خو .لري برعکس متصل نومځري رغنده او جوړښتیزې بنې

یادې موضو ته مې ځکهٔ نغوته وکړه چې د نومځرو پهٔ پېژندنه کې د ابهام ټکی د ،،.لوستونکو لهٔذهنه لرې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړئ، چې زه په دې متصل او منفصل او همداسې په ، تقابل او ابهام، خو ښه پوره د .شوم، خو په هر صورت بیا دا نومځای نیوي دي، که فرعي او یا بل ډول وي پوه نه دې له پاره بیلګې هم نه دي راوړل شوي.

دا دې ورزیاته وي، چې نومځاینیوي په څو ډوله دي، چې زما لیکنه کې پوره څیړلې وبه شوي او دا دئ تاسو ته یې یوه برخه مخ ته ږدم، چې له الماني څخه مې رانیولي او ګورو، چې د پښتو له پاره هم باوري دي، داسې لږ څه توپیر سره.

د الماني لاندې پرونومونه یا نومځاینیوي د بیلګې په توګه څیرو:

Personalpronomen,Possessivpronomen,Reflexivpronomen,Relativpronomen او Interrogativpronomen.

ځانیز یا شخصي نومځاینیوي **Personalpronomen**

هغوي او د ،(ن،ښ)موږ، تاسو ،(ن او ښ)زه، ته، هغه :ځانیز یا شخصي نومځاینیوي دي هغوي بدلیدونکي بڼې دي.

ي وي، چې دا به ګومان مې دئ، چې پښتو کې پرته له پورته دا لاندې هم ځانیز نومځاینیو ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، :یې لږترلږه د الماني او فارسي سره توپیروي دا پورته په یاد راوړو، چې نومځاینیوي ځایونه سره بدلوي یا سره بدلیږي .(ن،ښ)هغوي

دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو لیکنو ته پوره اړتیا ده، زه خو به داسې لږ سرسري :یادونه ژوره لیکنه بیا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پریږدم ،مخ ته ځم.

موږ ځانیز نومځاینیوي کړی شو دا د بلل شوي نومونو په ځای ولیکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسر څه ووایو یا خبرې وکړو.

چې په ،دا یادونه هم نه ده،دا دموضوع اړونده برخه جوړوي :خودلته داړیینه یادونه درې، الماني او پښتوکې یې غونډلې څنګه جوړیږي او کوم نومځانیوي ورته راوړل کیږي:

په الماني کې وایو :بیلګې

Ich habe*eine Katze*.*Sie*ist schwarz.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز ه یوه پیشو لرم، هغه توره ده

من یک پشک دارم،او سیاه است

او،، من،، راځي او یواځې Ich الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا په
کړونی بدلیږي یا بڼه بدلیږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې یې راوړو:

بدلیږي او نومځانیوي هم بدلیږي-په پښتو کې کړوني هم بڼه.

من یک پشک دارم = ز ه یوه پیشولرم

من یک پیشک خواهیم داشت، خو = ز ه به یوه پیشو ولرم

من یک پیشک داشتم = ما یوه پیشو لرله

: بله بیلګه

(ورسره یا مل) دا زما بکس دئ
(په بدل کې) دا زما دئ

او که

ا ښتنوالي نومځانیويږ - خاوندوالي **Possessivpronomen**

اړوندوالی یا خاوندوالی یعني ملکیت (خوندیوالي نومځانیوي)دا پوسسیسیو نومځانیوي
په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځانیوي په څیر د په ځای
په بڼه یا په ځی

یلګهب

دا زما بکس دئ

دا زما دئ.

موږ ځایونه لرو یا قومونه، چې هغوي د ،، زما .بې په هکلهد پښتو ژ :یوه غوره یادونه
او ستا،، په ځای ،، دما او دتا،، وایي، نو که ،، د ،، د ملکیت مورفیم وي، باید د ،، زما
دا یوه یوه اړیینه د خبرو دنده ده، چې زموږ ادیبان .او ستا،، په ځای ،، دما او د تا،، راشي
ا په اند به دا ،، د ،، سره سمه ويپرې سر وخوږوي، خو بیا هم زم.

راګرځیدونې نومځانیوي **Reflexivpronomen**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان) راګرځېدنې یا بیرته راګرځېدنې سره یا راګرځېدونې نومځاینیوي موږ د -رفلکسیو
ځان) او رامات کړنو ((غلطیدل؟)غلتیدل)تیرباسل یا ځان تیروتل، ځان ناسمیدل
سره کاروو (پیژندل

بېلګه:

(خبره په ما اوزه کې ده) ما ځان تیرباسه یا زه تیروتلم
موږسره پیژنو

اسې فارسي بل ډول دي‌که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همد.

نسبتي نومځای نیوي **Relativpronomen**

.ه کووسره موږ نسبتي غونډالي په ګوتـ (...،هغه، دا، کوم) د نسبتي نومځاینیوو

ببیلګه:

.وهلی چې بانک (هغه)پولیس سړی لټوی، کوم

یا پوښتنیز نومځاینیوي -پوښتنوییز **Interrogativpronomen**

په پوښتنغونډاله کې د نوم په ځاي (څوک، څه شی، چاته، د چا) پوښتنیزنومځاینیوي
.موږ پوښتنه کوو راځي، د هغه پسې یا د کوم چې

ببیلګه:

.د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهیږم، چې تاسوله ما ښه پوهیږئ

دا به څوک ووايي؟

دا څوک وايي

دا چا وویل؟

دا چا ویلي وو؟

.درې سره يې پوره توپیر شته .دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه :یادونه

. دا،هغه ، کوم چې :پام راګرځوني نومځاینیوي دي **Demonstrativpronomen**.
راوباسو یا (د نورو له ډلي) موږ پام راګرځووني نومځای نیوي هلته کاروو، چې یو څه
.غوره کوو یا د پاموړ ګرځوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

تاسو دا کمیس غواړې یا هغه؟

.ناټاکلي نومځاینیوي **Indefinitpronomen**

مونږ .دې ناټاکلو نومځاینیوو پورې د بیلګې په توګه اړه لري یوڅه، نه،سړی، یوڅوک، هر دا کاروو، کله چې مونږ یوشی ټولیزکوو

لیکونکی لیکي:

زۀ نومځری مطلق نوم یا اسم نه ګنم او نه ورته کلمه وایم همدارنګه نه یې خپواک ،، نحوي واحد ګنم.

،،.یوازې خپلواک نومځري خپلواک ژبني توګي ګنم بلکې

چې نومځانیوی وي، خو .زه خو باور وکړی، چې په دې پورته غونډالو سم پوه نه شوم بیا هرومرو نوم نه دئ او خپلواک نحوي واحد یعنې څه؟ خپلواک یو څه ګڼي او بلواک نه. هغه چې نومځای نیوی وي، خو بیا نومځاینیوی دئ.

خبروه نه اوړدوم، ګومان مې دئ، چې نور به داستونځې اوبی شوې وي زه نوره دا.

هرڅه چې غواړئ روښانه او ښه وښایئ، نو د دباندنیو یادو ژبو څخه ګټه :بیا زما وړاندیز پورته کړئ.

زمونږ د ژبې پوهنیز توان غورازوربدلی، هیله ده، چې تاسو ځوانان دا د نورو ژبو پهمټو اځنئ لار دهتوانمند کړئ، چې دا یو.

دا وړاندیز زما د پښتو ډاکترئ او ماسترئ زده کړو او استادانو ته هم دئ، چې د یو څه لیکلو په ځای دې دوي یو څه وژباړي، چې کلهیې خپل ادونه د همغه لیکنو په بنسټ په کې ځای کړي وي.

لیکونکی لیکي:

،،.نشو ګڼلی نو اوس ویلی شو چې نومځری دنوم یوه برخه ده، بلکې نوم یې،،

چې د نوم برخه شوه، خو نوم شو، خو هغه ټولوالی یې له نوم څخه باید کم وي، نو بیا یې ولې نوم نه شي ګڼلی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تیرړي د کابل د تیرو برخه ده، خو د کابل تیرې :د برخې په هکله په ډېره، ډېره بخښنه نه دي.

نومځاینیوي د نوم یوه برخه ده، دا روښانه کوي، چې د اصلي برخې په ځیر د نوم برخه، د برخې په).نور نومونه هم شته، چې هغه نومځري نه دي، خو نومځري نومونه دي (پېژند باید وپوهیږو، چې څه مانا او بیا یې وکاروو.

:لیکونکی لیکي

نومځری د نوم یوه :داسې تعریفولی شو د بحث پهٔ پای کې پهٔ ټولیزه توګه نومځری،، نه شتون کې د هغهٔ ځینې چارې پر مخ وړي او ځانته جلا دندې برخه ده، چې د نوم پهٔ ،،.لري

:لیکونکی لیکي د سرلیک په توګه

،،تعجبي یا د حیرانتیا نومځري،،

مه شول.داسې نومځاینیوي خو ماپیدا نه کړل، موخه مې په الماني ده، او په پښتو کې د کو.

:لیکونکی لیکي

د حیرانیتا پیغام وړاندې کوي او د پوښتنیز ((ښومره)) دلته هم !ښومره ښکلی بڼ دی،، نومځري پرځای ورته د حیرانتیا نوم ورکو.

ښومره خواږه دي ! به به.

ښومره ښکلې منظره ده !اووو .

کې هم تر سترګو (واو نور ...انګلیسي، الماني، فرانسوي، ترکي)دا نومځري پهٔ نورو ژبو ،،(wow،hey، what…) :کیږي، لکه

خلک په ځنو پېښو یا خبرو خپل هکپکوالی څرګندوي، خو هغه غږونه بیا د کومو ویونو په ډله کې نه شو راوستلی او نه کوم ویونه دي.

که داسې شي، نو بیا به به به، په په ، پوهو ، هاها، يېيېي او همداسې به یې پسې .ه دې کې د فکر کولو څه او ځنې نور نومونه ورته ټاکل کومه ژبلار نه دهزیاتوو، نو پ

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که غواړو، چې پوه شو، چې چیرته، څوک، څه شی، نو بیا د ګرامر په کومه ډله کې راځي؟

.يدا نومځاينيوي دي او پوښتنومځاينيوي بلل کيږ

زما وړاندیز بیا تکراروم او په دې هیله، چې موږ دې خپلې ژبې ته پخپله څه نه راوړو، دا د دې له پاره موږ باید دپرمختللو ژبو څخه ګټه .کار مو د ناسمونونو سره مخامخ کوي واخلو او د ناپیژندو او یا په پښتو کې پرې نه پوهیدلو ویونو له پاره په پښتو کې انډول پیدا .او یا همغه دباندني وی وکاروو کړو

که زموږ ګرانویونکي غواړې راته ښه برګ شي او یا سره خبرې وکړو، چې یوه ګډه .راته له کرونا څخه هم په امن راووځی.لاس ته راوړنه ولرو، نو برېښنا پته مې دا ده

smakhan1946@gmail.com
.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د یوه ډېردرانه او راته ګران استاد یوه لیکنه ولوستله، چې له تاسو سره یې د شریکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه برخو یې وېشم:
یادونه: پخوا مې په دې یوه اوږده لیکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې ولیکله، چې د لیکنې ډول یې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:
،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قیدي عبارت دی. دغه قید د پښتو په پخوانو کتابونو کې نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پیړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګلیسي ژبې د FOR EVER ترجمه ښکاري.،،
---- ،،که څوک د متوفي په اړه ولیکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته یې نه (تل) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځیني خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چې شاید (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ویلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.،،

دویم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، يوه سيلابي كلمه ده خو د ابديت لويه معنا پكي نغښتي ده. په همدې وجه ډېر ځله ليكونكي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات كړي چې په صورت كې يې هم د محتوا قوت پيدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع كړی او (تر تلو) يې بللی دی، يا يې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه يې همدا د ټينگار غوښتنه ده.،،

گرانو لوستونكو!

زه په دې ليكنې نور څه نه ليكم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم يواځې يوڅو غونډالي له تاسوسره شريكې كړم او په تل ترتله لړ تم شم :

له دې د مخه، چې په دې موخه څه ليكو اړيين بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وكړم.

يو: منطق

راځئ، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند يا منطق په بنسټ ،،وينا،، تعريف كړو:

پيژند (دا پيژند د شمير پوهنې سم اند څخه دی): وينا د ويونو يا كلمو موخه وره څنگ په څنگ اېښوونه ده، چې يو ،،رينتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا ولري.

كه ووايو، چې:

نن د كابل دښار د هوا حالات.

دا وينا نه ده، ځكه موخه وره نه ده، ځكه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نارښتيا نه لري.

كه ووايو، چې:

نن كابل كې ورينگي (ورښت.) وريږي.

دا وينا ده، ځكه موخه وره ده او يو رښتيا ارزښت لري، يعنې يا به ورينگي وريږي(باران نه وريږي، باران ميبارد)، چې رښتيا ارزښت يې رښتيا دی او يا به ورينگي نه وريږي، چې رښتيا ارزښت يې نارښتيا دی.

پورته جمله ويلای شو:

نن په كابل كې ورينگي ريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې نن ورينګې وريږي.

ورينګې وريږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا يناوې دي . ويونه موخه ور سره ځاي په ځاى شوي، خو دا چې ژبه يې څه ډول ليکنه غواړي، دا بيا بله خبره ده.

جمله يا بهتره وينا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وېناده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بيا راځي او که نه ، د دې سره يې موږ سر او کار نه لرو. دا د يوه کس اند دى او ځرګند يې کړ.

دوه: له پخوانيو کتابونو څخه ګڼه اخستنه اړينه ده، خو دې ته بايد ګوته ونيسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي ځښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر اديب د هغه وخت له اد يبه او شاعره ښه پوهيږي او دا بايد همداسې وي، ځکه چې دا يوه طبيعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري ليکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

١ – د دباندنى ژبې اغيز:

دا سمه خبره ده، کيدى شي دا وي، ځکه موږاړيوچې هر څه يا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنيو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغيزبه يې هرومرو وي، خو ايا دا اغيزې د ژبلارو او د موخه ورتيا سره سم دى؟

دې ته بايد تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

دې ته بايد پام وکړو، چې دا د FOR EVER انډول دى اوکه نه؟ يعني موخه وردى، که نه؟

.... ١٣١ ....

يا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټاکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتى؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږ پېښتو همداسې ده او که نه؟
که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.
-- د سبا له پاره مې په یوولسوبجو ټاکسي راغوښتی دی.
-- د ... له پاره مې په یوولسو بجو ټاکسي راغوښتی دی.
-- ... ته مې....
-- ... په یوولسو بجو مې ټاکسي راغوښتی دی.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.
داسې هم ویلی شي، چې:
-- د تل(د درې ورځو، د یوې اونی، د راتلونکوځوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو ټاکسي راغوښتی دی.
دا غونډالې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نارښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د رښتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو
دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږې؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څېر څه شته، چې رښتیا ارزښت لري. دا به یا رښتیا وي یا نارښتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنسټیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

.... ۱۳۲ ....

څومره وخت ؟ تل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

مورږ به دې تل تر تله ته لرږ تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وایو،چې هو.

هر څه چې پیدا کیږي،هغه پیل اوپای لري.

یو ځو بیلګې:

په مرستون کې د مړي په خښځای داسې لیکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په تورويي لیکو: شپیږم د پنځي ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمي ۲۰۱۸

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپیدا نه وي؟

ایا داسې څه شته؟ هو اوهغه زمورږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپیل یې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د یوه نیمبیتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله لیکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې لیکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. یعنې دا لومړی ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټینګار نه دئ.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه وکړو؟

له څه وخت را په دې خوا زما څه ليکنې د تاند په درنه خپرونه کې ګرانو لوستونکوته وړاندې شوې، چې په کې زموږ ناسمونونو ته ګوته نيولشوې وه.

کومان مې دی، چې زما يا زموږ ستونځې لا اوږدې دي، چې زما ناسمونونه(؟) هم په کې د څېړنې دي اوله دې امله مرسته.

زما ګوناه: ژبپوه نه يم، په ګرامرې لار د پښتو څه نه لرم، زه هم د پښتو کتابونه نه رانيسم، نو که دا زما د ليکنې په هکله څېړنې شوې وي او زه ترې نه يم خبر ملامته يم، بخښنه دې وي، خو بيا هم په يو څه ډېرې ليکنې کيږي اودا هم د ژبې د ودې سره مرسته ده.

راځم خپلې موخې ته:

لومړی:

ما په خپله تيره ليکنه کې، چې د تاند د درنې خپرونې څخه خپرې شوې، دا سې د انګرېزي انډول په پښتو ليکلي وو.

له (د) ... څخه from

د (له)... سره with

يعنې د انګرېزي اوستربلونه د پښتو سرکومپوزېشنونه (غيرکې نيوونې) دي، خودا لکه تيروتنه وي.

ولې؟

خبره به نه اوږدوم،خپلې موخې ته به راشم:

۱ - د هغه کتاب

۲ - د هغه سره کتاب

۳ - د هغه څخه کتاب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: دا ،،د،، د هغه اړوند یا د ،، هغه،، سره تړلی دئ او که څنګه؟

په ۱ – کې خودا مورفیم د خاوندتوب دئ، خودا نوبیا په ۲ – او۳ – کې څنګه دئ؟

که هلته ،، د ،، د ،،هغه،، پورې اړوند وي، خوبیا نو،،له...څخه،، او ،، له ...سره،، نه شته دا به بیا یوائې ،،څخه،، او،،سره،، اوستربلونه وي او که ،،د،، د ،،هغه،، اړوند نه وي، نو بیا دا ،، له(د)...څخه(سره)،، غیږ کې نیوني یا یا سنترپوزېشنونه دي.

زما په اند د یوې څېړنې ارزښت به ولري.

دویم:

بله پوښتنه د ،،پر،، ، ،، باندې،، او ،، پر...باندې،، کې ده:

موږ لر:

۱ - پر میز

۲ - میز باندې

۳ – پرمیزباندې

په دې پورته کې نوکوم یو سم دئ؟

او ولې؟

بله پوښتنه په ،، پر،، او،،په ،، کې هم شته، خودا چې د خای اړوند ویونوپوښتنه ده، کاربه پرې نه لرو.

همدا رنګه:

-- وربادې کیږده (ترې لاندې، ورڅخه لاندې)

-- ورلاندې کیږده(ترې لاندې، ورڅخه لاندې)

داسې نور هم زیات شته، که نوره څېړنه پرې وشي،هم بده به نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ښوک، چې د یو څه سره سر او کار ولري، د هغه څه سره یې مینه هم پیدا کیږي. زه ګوره اوس د زړه له کومې د پښتو زده کوونکی شوم، که ژوند وو، داسي نورڅه به، چې زه یې زده کوم، له تاسو سره ګډوم.

که دا لیکنې بیا د تاد درنې خپرونې خورې کړې، نوزه به یې بیا هم لا ډېر منندوی یم.

که مرسته کوی، نو smakhan1946@gmail.con

د ،،په،، او ،،پر،، کارونه

دا دواړه ویونه ځای اړوندوالي له امله په ځنو ځایونو کې دا ،،په،، د دواړو له پارهکارول کیږي او په ځنو ځایونو ی بیا د په ا پر منځ (دلته د منځ سره په یا پر او همداسې تر نه لیکم، چې تر خو بیخي ناسم راځي) کې توپیر راولي.

اوس هر یو ځانله څیړو:

دا نو که یو څه په یو څه کې دننه وي، نو دلته ،، په ،، کاروو، لکه د سرک په منځکربنه کې بوټی درول شوی.

د مېز په کوټه کی (کوټکی) کې مې کتابچه ایښوولې.

او ،، پر ،، په هغه ځایونو کې کارول کیږي، چې یو څه د یو بل څه د پاسه ابنول شوې وي.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

لیونی یم !نه .ناروغ یم

دا په .لیونی یم، چې ټول په پښتو ژبه لیکنه کې په یوه لار ځي او زه یې ورسره نه منم خپله خټه کې لیونتوب دی، خو تاسو راسره مرسته وکړی

رځي او لومړنی لیونی یم، چې داسې لیونی یم، چې دا لاندې ناسمونونو ته مې هم پام را ګ ناسمونونه سملاسي وینم، دا چې لومړنی او اخرنی به وم، دا نو د راتلونکي خبره ده خبره په همدې لومړني کې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواک عمومي قوماندان امریکا کې لومړنی تورپوستی د هوايي ،، ،، په خبرونو کې لولم ،،شو.

په دې غونډالې کې دوه ستونځې دي:

دا لومړنی تورپوستی نه دی، چې په دې کار ګومارل کیږي، خو وګورو، چې دا   :لومړی لومړی به ورسره جوړ شي که نه؟

روښانونه يې لاندې راځي.

بیا :لول چې   :دویم

،، ومي قوماندان شوامریکا کې لومړنی تورپوستی د هوايي ځواک عم ،،

دا چې دی په امریکا کې لومړنی تورپوستی نه دئ.

که په پورته غونډاله کې د لومړني په ځای لومړی ځای په ځای کړو، نو بیابه څنګه وي؟

پوښتنه

دا به نو په څه شي کې لومړی تورپوستی وي، چې دا دنده ورته سپارل کیږي؟

ګورو چې غونډاله موخه وره نه ده،

ستر جنرال چارلس برون لمړنی تورپوستی ،،، ،، :خو بیا پسې بله غونډاله کې لولو ر.....جنرال دی، چې د امریکا په تاریخ کې

پوهیږو، چې دی لومړنی تورپوستی جنرال نه دئ، دده له مخه به هم ډېر وي.

په پورته غونډاله کې که د لومړني په ځای لومړی ولیکو، نو دابه سمه شي یعنې

ستر جنرال چارلس برون لمړی تورپوستی جنرال دئ، چې د امریکا په تاریخ ،،، ر.....کې

خبره دلته دا ،،چې،، سموي ..... لومړی تورپوستی جنرال دئ، چې ...

اوس نو چارلس برون د امریکا هوايي قواو قوماند دئ.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارلس برون لومړنی تورپوستی قوماندان دی، چې دا دنده ..... :کړی شو ولیکو
ورسپارل شوې ..

دی په دې دنده کې اوس لومړنی تورپوستی قوماندان هم دی، ځکه چې له ده څخه د مخه
دا دنداه بل تورپوستې نه لرله .

په دې مانا چې لومړنی او لومړی کټمټ نه خبره په لومړي او لومړني کې ده، دا :یادونه
د بېلګې په توګه په ځغاستسیالس کې یو څوک لومړی کیږي، خو لومړني ته یې باید .دي
که د افغنستان کوم یو ځغاستي دا   .پام وي، چې لومړنی دی او له ده د مخه بل څوم وو
زما ناسمون چې) ځغاستسیالي وګټله، نو دابه بیا لومړنی افغان وي، ځکه د ده له مخه
دا لوبه (د مخه دی (څخه) له ده :: داناسم دی او سم یې .همدلته یې سموم ځکه دده له مخه
کچه نه لیکم ناسمه ده او   ) بل افغان نه ده کټلي، خو د نړی په سویه یا سطحه یا هواره
هوارې ته مه هکپک کېږی، ځکه سطحه او هواره همغه څه دي، خو دا یو یې زموږ د
.به دی لومړی وي او نه لومړنی (بې نابلد او دا بل عربي بلد دیژ

پټ سړی کور ته نه ځي

ګومان مې دی، چې لږ نابلده به وي، خو په .دسم اند له مخې د وی او ویونو ځای بدلون
:هرډول په یوه لیکنه کې مې ولوستل چې

،، .پټ سړی کور ته نه ځي،،

،،او سړی کور ته پټ نه ځي .سړی پټ کور ته نه ځي

درانه لیکونکي په دې هکله پوره او په زړه پورې لیکنه کړې وه، خو زه هغې لیکنې
باندې خبرې نه کوم، یواځې دې ټکي ته غواړم د ګرانو لوستونکو پام راړوم، چې، دا
ا غونډالي دي یا همغه ویناوې غونډالي یا ویناوې په لومړي لید یو ډول یاني د همغې ماڼ
لیکوال .،،دي، خو که ورته په ځیر شو دا دریواړه غونډالې سره بیلې بیلې ښکاري
.موضوع ښه څیړلې

ما هم وغوښتل چې په دې هکله دا یوه لیکنه د ګرانو لوستونکو سره د سماند په
لونه بنسټ ګډه لوست ته وړاندې کړم، چې داسې لیکنې نو نور څه د لیکنې ډو
لري ، ولې دا سره ورته یا همغه غونډالي دي او یا هم سره ورته نه یا د همغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې څرنګوالی به لږ پوره وڅېړو او وبه ګورو، .ترې پوهېدنې غونډالې نه دي
چې ستونځې نو په څه کې دي.

مخه چې په دې هکله خبرې کوم، لنډ د سم اند له مخې له دې د

د وينا پېژند راوړو او :لومړی

د يوې وينا د ليکنې ډولونه د ويونو د ځای بدليدنې له مخې غواړو وپيژنو، چې -دويم
څومره دا ويونه په غونډاله کې سره ځای بيليدلی شي، د همغې ترې پوهېدنې سره.

وخه وره څنګ په څنګ اېښوونه ده، چې يو رښتيارزښت رښتياوينا د ويونو م -لومړي ته

يا نارښتيا ولري، دا په دې مانا چې دا وينا به رښتيا يا نارښتيا وي.

يوه غونډاله يا ښه يې يوه وينا د څو ويونو څخه جوړه وي، نو د دې غونډالې -دويم ته
برابر دئ د فاکولتيت سره (تعداد) ډولونه د ويونو ځايبدليدنې له مخې د ويونو د ګڼون.

له دې د مخه د ا يادونه اړيينه بولم، چې دا وينا د سم اند له مخې ده، دا چې زموږد اديبانو
د اند سره به وي او که نه يا به دا ويناوې ښکلې او که څنګه وي، ايا دا د پښتو ژبلار سره
ه مې يواځې او يواځې د سرلګوي او که نه، زه يې له دې سره سراو کار نه لرم، موخ
ويونو موخه ور يوځای اېښوونه ده او بس..

دا نو څه مانا؟

که پنځه ګڼونه ولرو، نو د دې فاکولتېت برابره ده له

Fakultät

5!=1.2.3.4.5= 120

دا په دې مانا چې د پنځه ويونو څخه يوه وينا په يوسل او شل ډوله د ويونو ځاي .سره
دا را سره ومنی يا يې و ازمايئ او زموږ بيلګه کې به يې د .يريږبدلون له مخې ليکل ک
وينا څخه، چې له درې او څلورو ويونو څخه جوړه ده روښانه کړو.

راځئ، چې پيل وکړو او دا وينا وې داسې وليکو:

سړی کورته لاړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له درې ويونو جوړه .پورته وينا کې ويونه ،،سړی،، ، ،،کورته،، او ،،لاړ،، دي په ګران لوستونکي دا پخپله ليکلی شي، چې ځان باوري کړي .وينا په شپږ ډوله ليکلی شو

اوس راځو خپلې ليکنې ته او همدا ويونه کاروو:

.سړی کورته لاړ

.لاړ سړی کورته

.کورته سړی لاړ

د له مخې همغه موخه لرونکې وينا ده، چې يواځې د ويونو ځای په کې بدل دی، دا د سم اند چې د نورو درېواره ليکلو ځخه يې تيرېږم، ګران لوستونکي دې ځان پرې باوري کړي.

:که وليکو چې

لاړ سړی پټ کور ته لاړ، سړی کورته پټ لاړ او سړی کورته .پټ سړی کور ته لاړ پټ، نو دا به سره همغه موخه ورې غونډالې يا وينا وې وي او که نه؟

خبره را لنډوم:

پټسړی همداسې پټکور ، دا په دې ترې پوهيدنه چې :په پورته هره وينا کې که وليکو .سړی پټ دی او کور هم پټ دی، يواځې پټ لاړ، چې موخه ترې داسړی په پټه لاړ

اوس نو وينا لرو:

(دا خوي دی او ګومان مې دی، ګډ به ليکل کيږي، لکه سپينغر، او نور)پټسړی -يو دا وينا له درې ويونو، پټسړی، کور ته او لاړ جوړه ده نو له دې امله په شپږ .کورته لاړ ډوله ليکل کيږي:

.کور ته لاړ، کورته پټسړی لاړ او لاړ کورته ټتسړی سړیپټ

سړی .بدلون له مخې په شپږ ډوله ليکل کيږي دا هم د ويځای .سړی پټکور ته لاړ –دوه .پټکورته سړی لار او پټکور ته لاړ سړی .پټکور ته لاړ

په دې وينا کې ګورو، چې سړی ګوندې کورته په .سړی کورته پټ لاړ :که ولرو -دريمه دا وينا بيا له ځلورو ويونو پټ، سړی، کورته او لاړ جوړه ده، چې له دې امله يې .پټه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنه هم د ځای بدلون له مخې په دولس ډوله ده، دلته دې پام وي، چې دا پټ دې د په پټه لاړ (یعنې په پټه)په ځای وي لکه چې لیکلې مو وو، پټ لاړ.

دلته لیکلی شو:

سړی کور ته پټ لاړ.

. ه لاړسړی پټ کور ت

پټ سړی کورته لاړ.

سړی کورته لاړ پټ.

د دې نور اته ډولونه د ویونو ځای بدلون سره نه لیکم، خو دا دې په ګوته وي، چې په پورته کې دا ،، پټ،، د

سړي او همداسې د کور سره نه دی تړلی یانې داسړی پټ نه دی دا په دې مانا، چې دا پټسړی نه دی.

پرونې منلو خپروونکو او ډېرو ګرانو لوستونکو څخه زیاته بخښنه زه د تاند د درنې ځ غواړم، چې یوه تیروتنه راڅخه شوې، چې باید نه وی شوې، چې شپې خوب کې ورته هغه وینا چې له څلورو ویونو جوړه وي، لیکنډولونه یې :هغه دا چې .پامو، خو ناوخته وو ځکه چې .سډ ویونو د بدلون له امله څلرویشت دي، نه دوڵ

4! = 1.2.3.4 = 24

بیا هم بخښنه راته وکړی.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بنې یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوندیونې هم بنه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربښتیا په څنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلې ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زموږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

دلته به له سره داسې یوڅه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو یاپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوڅنګه له پښتو سره ستونځې لري اودا څنګه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاینیوو څه ولیکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو یا لږترلږه په درې اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکي-، تلوني- لنډ – او اوږد تیر وخت له پاره بدلونه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لږرنا په اچوو.

درې بیلګې به راوړو، بیا به خبرې پرې وکړ.

لومړۍ بیلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې بیلګه کړنه وخت-اړوند بدلیږي او کړونی نه بدلیږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وڅیړل شي اوروښانه شي، چې کوم او څنګه بدلیږي (ګردانیږي).

پوښتنه: په تلنه اوتګ کې به څه توپیروي؟

دویمه بیلګه: لیدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا بڼی او کین د دویمي لیکي وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسي بیلاري کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړي وڅیړو.

پوښتنه: داسي ویونه په نوروژبوکي هم شته، خوهلته یي موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمت دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړیینه بریښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دریمه بیلګه: غونډالي د کړنې، کړوني او (پرې) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کي داسي کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلي اوبیایي سمون راته لږ ستونځمن بریښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو , Ich werde dich schlagen

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې دري تاسوولیکي، د وړاندیزونو سره

دریم ب – ددویم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې یواځې کړنه بدلیږي او نومځانیوی نه بدلیږي اوپه دې نوروکې بیا وخت-اړوند نومځانیوي او کړنه دواړه بدلیږي؟ خبره څه کې یا چیرته ده؟

دا د نومځانیووبدلیدنې له پاره هم کړنه ونده لري یا د کړنې په غاړه دی.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه یوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کیږي، که ووایو، چې خپلواکي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: هغه کړنې دي، چې هغه یوبل څه ته یا د یوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅیدل. دلته یواځې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګورې، یوڅه به اورې، یوڅه به وهې، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې یې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاینیوي هم بدلیږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نیوي کارونې سره پوره توپیر لري.

داسې لړ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاینیوو کې بدلون نه دئ راغلی یا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړونې اوپرېکړونې رول د لنډ - - اواوږد تیر وخت سره توپیر لري اوپه نوروژبو یا لرتر لړه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړۍ ژبه په دویمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دویمه ژبه وایي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لرترلړه په فکر کې وایي اوبیا یې په دویمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کیږي، چې دویمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار یې هم ښه وپوهیږي یا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرېسې فکر راځي: کړل کیدل دي او که کیدل؟؟؟ یوه کړنه ده، چې کړونی یې نا څرګند دئ او په یو چا څه کیږي. ایا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکیږم دلته وهل کیدل اووهل، دا هم بیا بله لار ده، چې یوه څه کیږي او یو څه کیدل کیږي، دې ته هم باید په کړنو کې پام وشي........

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږې. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووایي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولو غونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ –م یو : زه تاته وهم

۴ – م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وخیړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شی دی؟ (،،جوړښت، بڼه ،،) یو مورفیم

څه شی دی؟ سیلاب یا سیلبې چې ،د دې له پاره باید وپوهیږو

سیلبې :پیژندSil•be
د ویونو د غږ دې په دننه کې د یوه یا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی یوون دی یا يډ یوه و یوون ته سیلبې وایي کوچني.
دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی .زموږپه ادبیاتوکې ورته سیلاب وایي :یادونه اوپه درې ژبه کې سیلبې نه شي ویل کیدی.

؟مورفیم څه شی دی :پیژند
ټولګې دي، چې دوي یو یعنې یو سیلبې تورو کوچني یا (غږونو)اوازونو مورفیمونه د خپله مانا یا غوره والی ولري.
دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي ،، ، ،،لویان،، کې .لوي ،، وی یو مورفیم دی ،، :بیلګه کارولکیږي.
داسې دی، لکه دا وی، په کوم دا په دې مانا، چې یو شی .والی،، هم یومورفیم دی - ،،
دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي،، ، ،،ښکلیوالي،، ، ،، لټوالي،، .پورې چې دی تړلکیږي کې کارولکیږي.
څنګ کې کارول کیږي، چې وښایي، چې (؟په) دا د نورو.ان،، یو مورفیم دی–همداسې ،، ،،چرګان،، ، ،،یو څه زیات په بر کې نیسي، د بیلګې په توګه ،،لویان.
زیات ویونه له ډېرو مورفیمونو جوړ دي، که سړی مورفیمونه وپیژني، نو سړی کړی شي د وی په مانا ساده وپوهیږي.
ژوند،، له ،، .مورفیمونه اوژبسیلبې زیات وخت همغه یا یو شی دي، مګرتل نه -م،، کول،، او-مګر سړی وایي،، ژوند .ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفیمونه دي،، ،،ګر.
یا
مورفیم
دی، کوم چې په بیلابیلو ژبنیز یا غږیووالی یا غږیوون -مورفیم خورا کوچنی اواز اړوندوالي سره همغه مانا لري.
د (فقط)سړی د خپلواک او تړلي یا بلواک مورفیمونوپه منځ کې توپیروي، چې دا یوائې ویونوپه دننه کې رامنځ ته کیږي.
بیلابیل ۱۶ ،وکړو، نو په هغې کې دربزره لیکسیکي مورفیمونه که الماني ژبې ته پام ویجوړونکي مورفیمونه شته۱۰۰ګرامري مورفیمونه او.
: ناړوند یا خپلواک مورفیمونه
میز، ټوکه، سر :لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه : تړلي یا بلواک مورفیمونه
کوچنیونه یا کوچنیکونه + بنسټ ، ګی -کب
زیاتوالیپای + لویان، بنسټ
ډېرې لیکنې پرې شوې اوهر چا د خپلې خوښې سره ،وری‌ګ که تاسوپه نورو ژبو کې دا همغه ده –چې خورا واړه ژبیونونه دئ –پېژندونه ورکړې، خوموخه.
پښتو ،، له - "morphe" له یوناني ، "morphème"مورفیم،، له فرانسوي راځي،، ،،جوړښت، بڼه
یو وی کیدی شي ټوټه کیدونکی وي او له دې امله د ډېرو مورفیمونو جوړوي، خو یو نه ټوټه کیدونکی وی سملاسي یواځې یو مورفیم انځوروي.

وی:
د یوه غږ یا سېلبې سره .دئ (یووالی یا یا ناسم یې واحد)یو وی یو خپلواک ژبنی یوون یو .تې ژبه کې پرته له غږ یا سېلبې یوه خپلواکه مانا هم لري‌په مخامخوالي دا په پیداښد دا موضوع ډېره اوږده .ټولیز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دئ ځېړل شوې، ما یې یواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بیا ګډ کړ.

نیو د پرمختتلو ژبو په بیا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتیاوې هم شته، چې هغه په دباند ادبیاتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

ډاکتر ماخان میری شینواری

کابل د ۲۰۱۹ ز ک د جون ۲۰-م

ګڼونه په ګڼونو او په تورو لیکل.

داسې یوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلنې، چې ناسمه ده، د لیکوالانو زیاتو لیکنو کې د ګڼونو لیکلو سره یو ډول نه یو ډول ستونځې ولیدلې، چې له امله یې غواړم د یوه مسلکي په څېر دا روښانه کړم.

ې د ګڼونو که ربښتیا درته ووایم، زه پهدې درجو او طبقو نه پوهیږم، خو موږ، چ :یادونه څومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا یویز ، لسیز، سلیز ، زریز او اداسې نور دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په شميرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنيزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شميرل.

يادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولې او دې ګڼلو ته شميرل وايو، چې دا به په همدې ليکنه روښانه کوو.

پيل:

۱ – ګڼل: د ګڼلو د وې سره موږ له همغه کلې بلد يو، وايو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي يا

دا پيسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د يوې لويې څومره – يا څومو الی

د ګڼلو دنده: .... څو منه، ـمتره،-ساعته

لومړی: د څه ټاکلو غوښتونو شيانو د څووالي، څوومو الي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کيږي. په دې کې شيان ګڼل کيږي او دا په ګڼونو کيږي.

پېژند: هغه څه چې د يوې لويې څومرهوالی يا څوموالی په ټاکو ګڼونه دي. دا په ټولو ژبو کې همداسې ده.

ګڼونه (پيداښنتي -):۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ....۱۰۰ ...

لوستل: يو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړی الف: لکه په يوه لوښې کې د منو ګڼل (شميرل نه ليکو، وروسته يې روښانه کوو)، چې څو منې دي.لومړی ب: د شيانو څوموالی: لکه په يوه ليکه کې ولاړ کسانو يو ځانګړی سړی د بېلګې په توګه سپين څوم سړی دی، چې له ګڼلو وروسته روښانيږي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېلګې په توګه سلم سړی دي يا سلم ځای لري يعنې سلم دی (هيله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتيب داسې ليکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

يوم(لومړی) ، دوهم (دويم)، دريم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

يادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودويم دی. دريم سم دی. زموږ ځنې ليکوالان يې په دوه اوځنې يې ان په درې بيګانو ليکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د يو څه څووالي اوځومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړنه يې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو يې هغه ګڼونه (يو يې ګڼ) بلل کيږي.

شميرل:

ګڼونه چې د کړنو يا د نښلونخښنو له لارې سره ونښلي يا وتړلشي، لکه زياتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شميرل ويل کيږي.

موږ د ګڼونويا عددونود ليکلو له پاره کورونه (کوټه ګۍ يا ځايونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بيايې همهغسې ليکنه هم ده.

دا چې يو ګڼ څومرهلوي دی يا څو دی، څنګه ځان ته روښانه کوو؟

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه يا ځايونه لرو، چې لومړی کور يا ځای کې له صفر تر نهه وليکل کيږي او له دې امله دا ځای يويز بلل کيږي. دويم (ځای ارزښت) کور يا ځای لسيز بلل کيږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي يا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې ليکل کيږي او لس، شل، ...،نوي ځايارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

يويز، لسيز، سليز، زريز او ... کورونه لرو چې ارزښتځايونه هم ورته ويلی شو

بيلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا يې ليکنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د سليز کور کې شپږ،د لسيز کور کې يو او د يويز کور کې اته دي.

مات يا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، يعني له اتوبرخوڅخه درې برخې يا د يوه يوون يا يووالي (واحد نهليکو، ځکه چې ناسم دئ) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا يې ليکنه يا ليکبڼه هم ده.

که د چا پيسې زياتيږي، نوواېي، چې پيسې مې دوه برابر يا يونيم برابره يا درې برابره شوې. دا چې څوک يې ناسم وايې، د هغې ناسم ويلو يا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسميز يا عشاريه: که ولرو: ۳.۰۸۲ (۳،۰۸۲) نو دا داسې لولو: درې لسميز (عشاريه) صفر، اته دوه او همدا يې ليکنه هم ده.

دلته ګورو، چې په لسميز ځاى کې صفر، پهسلميز ځاى کې اته او په زرميز ځاى کې دوه دي.

بيا: دلته له کيڼ و ښي لور ته کميږي، چې لومړى ځا ځاى يې لسميز دا پهدې مانا، چې له يوه يا ښهښنه يې يو يووالس په لسو برخو ټوټه کيږي او که هغې څخه بيا څه اخستل کيږي.

موږ په تورو د ګڼونو د ليکلوسره ستونځې نه شو لرلى، دا يوه پيداښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سليز کورکې شپږ، په لسيزکور کې درې په يويز کور کې پنځه لري او په لسميز کور اته په سلميز کور کې صفر اوپه زرميزکورکې څلورلري اوداسې يې په تورو ليکو: شپږسوه پنځه دېرش لسميز اته، صفر، څلور. ګورو چې په کوم ځاى کې په تورود ليکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې يوه ليکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه يې سلمه ده.

لنډ بيا د پام وړ: موږ هر ګڼ بې له کوموستونځو په تورو يا د .

توروسره ليکلى شو. څنګه چې يو ګڼ دئ، نو همهغسې يې ليکو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګران لیکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پیداښت سره په خپلو لیکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پیداښته ځنګه دي، نو ولې یې بیا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه یو، چې یو څه نویوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پیداښتي جوړښت کې نویوالي ته اړتیا نه لري او هغه څه چې د نویوالي اړتیا لري، هغه بیا پیداښتي د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بیا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دی او باید سره بدل وي.

بیا: دریم په دوه یا درې یې‌ګانو یعنې درییم او یا دریيیم، لیکل همداسې ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پیداښته بلد یو او دا بیا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

،.دا پورته لیکنه مې دې لادې لیکلي خوندیونې په هکله لیکلی دۍ

،، په متن کې شمېرې ځنګه ولیکو؟/ پوهنمل اسدالله وحیدي،،

ډاکتر ماخان میرې شینواری

نه دۍ، نه کوم، له خوا اوکه ندۍ،نکوم... څنګه لیکو؟

انجنیر صیب ستانه میر زهیر شینوری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دۍ او زیات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سړی یې و ځوابونو یا نوره هم ښه څېړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دۍ، نه کوم، سره بیل بیل او که ګډ لیکل کیږي.

زه نه پوهیږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردۍ اوزه دا خپل اند له تاسوسره شریکوم.

راځۍ چې دا موضوع داسې ساده ونه نیسو او لږ یې سره وشاربو. وایي، چې له خبرو خبرې راوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه هم دې پوښتنې دې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما ليکلي وو: د دې له مخه، خوزر مې ورته پام شو، چې دا ناسم دی، نو سم يې له دې(څخه) د مخه دی) چې د خپلې ليکنې موخې ته راځم، يو دوه وړانديزونه:

۱ ـ کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کيږو او څه په ليکو، نو په هغه بايد وپوهيږو.

۲ – داسې دلايل نه راوړو، چې ګوندې هغه يې ليکي اوکوم ليکوال يا پوه يې داسې ليکي يا هغسې، بې د هغه له دليله، چې د موضوع د سمون له پاره يې راوړی وي، يعنې ولې ګډ يا ولې بيل. دا څرنګه ليکل يې هرومرو يو ژبنيز لامل يا ژبنيزه لار بايد ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ يو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

بايد و پوهيږو، چې دا څه شی دی او موږ يې د ځواب يا څيړنې په هکله څنګه مخ ته ځو؟

موږدا موضوع په دوه برخوويشو:

لومړی: نه دی (ندی)، نه کوم(نکوم)

دويم: دا له خوا او که لخوا دی.

لومړي ته:

موږ د لته اړ يوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو يا په دوه برخو و ويشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – يا ليکل کيږي

لومړی ب : مخامخوالی يا که غواړی تضاد، چې به نا سره ليکل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي الف ته: ،، نه ،، د یوځه یا یو وی نه والی ښایي لکه: ځم، نه ځم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دویم ب ته: موږ په ډېرو ویونو او په ځانګړي توګه خویونو مخامخویونه په نا سره لیکو او دا نا د هغه څه سره یوځای لیکل کیږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې یې هغه مخامخ وی لیکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګڼونه، چې په دوه پوره وېشل کیږي،جوړه ګڼونه دي او هغه،، چې پاتې یې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګڼونه دي] جوړه ګڼونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګڼوندې، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نورې بېلګې:ارام(ناارام)، رښتیا(نارښتیا).

یادونه: دې ته باید په ګده فکروکړو، چې نارښتیا اودروغ سره توپیر لري اوکه نه؟

ځوک چې نارښتیا وایي ایا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه:

ایا نه روغ اوناروغ یوځه دي؟

داسې هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهېدنه یې سره ډېر توپیر لري.

دویم ته:

راځئ چې وګورو، چې ،،له خوا،، څنګه په خبرو کې کارول کیږي. زما، ستا (په دې کې هم د خبرو څهشته، چې زما، ستا او که دما او دتا) دی.،د هغه، ... یا د یو څه له خوا یو څه کیږي یا یوڅه سرته رسیږي. که زیر شو، نو د لته د یوڅه څخه یوڅه بېلیږي، چې دلته خوا ده، یعني د یو څه یا یو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی یعنې یو څه یا یوشي ځرګند یا ذهني ښایي یا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسې د ویونوپرلپسې ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

که زما (دما) له خوا یا د دولت له خوا یا د بل څه له خوا وویل شي، نودا وینا نه ده اوځه نه په ګوته کوي، خو که ووایو چې:

زما له خوا داسې وویل شو او یا د دولت له خوا داسې قوانین ایښول یا لیکل شوي، نو دلته یوه وینا بشپړه شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د وینا څځه هم روښانه ده،چې دا ،،له(څخه) دئ اودا یواړیکوی یا په دې حالت کې ،،څیرکومپوزېشن،، دئ. د اړیکوي له پاره په تاند کې زما لیکنه شته،هغه کتل کیدی شي. دا نوپه خټه داسې دي.

غونډالي داسې جوړیږي: زما له خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. د دولت له خوا څخه لارې جوړیږي.

ما د ،، له... څخه،، له پاره هم یوه لیکنه کړې اوهغه په تاند کې خپره شوې.

دې ته باید زړه تنګ نه کړو، چې ګوندې دا موضوع څومره وزېده.

هیله ده، چې په داسې څه به ګران لوستونکي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلایل راوړي. ژبه همداسې پوره کېږي او همداسې وده کوي.

هِه لیکنې چې زما په لیکنو شوي:
د ښاغلي کریمزي صیب لیکنې ته

دا چې زما د .خوښ یم تاسو سره په دې هکله خبرې کوم باور وکړه !منلی کریمزی صیب لیکنو سره هم انده نه یې او په دې هکله دې ګوتڅنډنه هرڅومره تیزه وي او په پوهنیزه زه پوهیږم، چې زما .ډول یې ردونه که تونده وي هم زه به هیڅ وخت زړه بدی نه شم نو که څوک راته هر .لانو مخامخ دېډ ټولو پښتنو لیکوا -دا باید په خواشینۍ ووایم- لیکنې اوبلن، چې وایو، نو :لنډ .څومره برګ شي حق ورکوم، خو هر څه به په دلیل ردوو او منو غوره یې هر څه .اوبه نه دي، دویم شیدې یا شودې او شړومبې نه اوبلنیږی یا شودلنیږي دا د .لنه دهواوره، چې لا اوبه نه دي او نرمه شي هغه اوبـ .چې بهیږي بهیدونکي دي واورې یو حالت دئ، چې د اوبو په لور روان دئ یانې واورې وېلې کیږي، چې ویلط یا اوره د یخ په څېر زر و .بیا واره نرمیږي او بیا اوبه کیږي یانې .ولې شوې، نو اوبه شي بله .هر څه چې بهیږي بهیدونکي دي او هر څه ته مې دلیل راوړی :بیا .نه اوبه کیږي داده، چې ته نه شي ویلی، چې په پیداښتې ژبه کې دا له دې یا هغې ژبې غوره خبره بل موږ هم وایو، چې .په هره ژبه کې هممغسې انډول شته .رانیول شوی یا رانیول شوی بیا که .روانو اوبو ته خوب وایه دا په دې مانا، چې دې بهیدنو ته کله کله روانیدل هم وایو شودې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره مننه او د سرې سيني دې هم مننه، خو که څه .اوبلني کيږي، خو بيا نو سمه ده .بيا .سره يوځای څېړو، همغه موضوع بايد راواخلو او په هر دليل به سره خبرې وکړو دا د څه نومونه چې پيدابښتي وي موږ لرو، چې ،موږ يو څه ته نومونه بايد پيدا نه کړو بيا هم مننه او خوښيږم، چې خبرې مو .بايد را ويې سپړو، که تراوسه دا کار نه وي شوی .سره زياتې هم شي

ما په دې ټولو ګډو خبرو کې ګډون درلوده، چې نصاب کې دا اوبلن د :يوه اخرنۍ يادونه و ما يې هلته هم مخامخوالی کړی، خو زور مې بهيدنو په ځای کارونې ته را منځ ته شو ا تاسو څومره ځوان ياستی، خو په هر پوهيږم نه دئ رسيدلی، زه خو زوړ يم او نه .بريالی دې وې .صورت زما د چا د زړه بدولو هيڅ وخت غوښتنه نه ده

نورم:

ټوليز منل شوی نه ليکلي لار يا قانون دئ، چې بايد د هغې پسې سمه تلنه وشي يا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي..

،، نورمونه کره کړئ يا نورمونه کيږدئ،،.

دا يا هغه چې ټوليز ورځنی يا پيژندل شوی وي.

،، د هغې لويه د نورم څخه قوي تغير ده.،،

ډېر درونډ پاچا صيب هاشمي.

.هيله ده، چې زما سلامونه اونيکې هيلې به ومنې

وياړ راوبابښه، لوي ځښتن دې يې تاسوته اجرونه ما ته مو ستاسود ليکنې سره ډېر .درکړي

:زه ستاسو د داډ له پاره دا څو يادښتونه ليکم

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: زما له شپیته کاله د مخه باوروکړئ، چې زیار صیب راته پوره ډېر ګران دئ او زه هغه کار چې پوهاند صیب زیار پښتو ته ورته درناوی لرم او هغه کار چې پوهاند صیب زیار پښتو ته کړی، هغه ډېر ستر کار دئ، چې زه یې ستاینې اړوند څه لیکلو ته ځان عاجز بولم.

دویم: دا اړیین څه ریښنه مې شمیرپوهنه ده، چې نورمې له لیکلواوژباړلو لاس اخستی، مې په پښتو لیکلي اوژباړلي، بسیا کوي.

دریم: د هغه پښتو ناسمونونو ته مې هسې پام راګرځیدلی او اوس هم په ولاړ یم، چې ښه پوره مې په دلایلو روښانه کړي.

څلورم: تاسو باوروکړئ، چې زه د چاسره په زړه کې ګنډې نه لرم او بیا خوزما له استاد سره.

پنځم: د مخامخوالي(تضاد)زما لیکنې خود چا له امله نه لیکم اود چا سره د ه خوسوچ له امله بوچ دا کار نه کوم.

زما خونوره بوختیا نه شته، نو له دې امله کله د ژبې او کله د فلسې څه له الماني راټولوم، چې د تاند درنې خپرونې څخه یې د خپرولو ډېره ډېره مننه کوم او له دې هم، چې ما همداسې هڅاند ساتي.

زما د برېښناپته: smakhan1946@gmail.com

که له ما سره موزما په لیکنوکې مرسته کوله ډېر به ورته خوښشم.

مننه اوماته مو ډېرویاړراوبابښه. بیا هم ډېره ستاسوماخان.

یوه پای راوړنه

هر څوک په خپله لیکنه کې یوه موخه لري، خو هغه موخه باید سپیڅلې وي او د

پوهنیزې موخې په چوپړکې وي. زه هم خپله موخه لرم، چې کله کله بیا بیا په راګرځم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه چې بله لارنه لرم، خوزه درته دا لوړه کوم، چې پرته له پښتوسمون او ځان روغساتنې څخه بله موخه نه لرم.

که زما په هکله یا ځما د لیکنې په هکله څوک هر څه ولیکي، نه پرې زړه بدی کیږم، پوهنه او په پوهنه لیکنه کې ستونځې شته او هرڅوک په کې په ناسمون کوته لګ کیدی شي، خو د هر چا د لیکنو ردونې په لایلو باید ودانوي.

د پښتوسمون له پاره دا تاند د منلیخپرونې څخه څوخپرونې خپرې شوې، چې زما په اند داسې په پوره دلایلویې رد

یوبل سره باید خبرې اترې شونې شي، زه یو څه لیکم اویوبل څوک څه پرې لیکي، سمه خبره ده، خو دا به بیا د تاند خپرونه ونه مني، چې دا د هغې لارې سرته ورسوو.د دېکارله پاره باید یو ه اړیکه د ن ج څخه د برېښناپتې له لارې ولرودی شو اوخپل اندونه سره مدلل شریک کړواوپه هغه سره چې وممنل یوانده شو.دا کیدیشي، په ګډه بیا خواره شي. ځنې به ووایې،چې دا کار خود پوهنیزه مؤسسو دی، چې زه یې هم په اند یم، خو موږهلته هم ستونځې لرو اودا به یومخامخ د څه جوړول نه وي،بلکه د هغې ملاتړ به وي. د هر څه لومړی دې راته ګران لوستونکي ډېره بخښنه وکړي، چې داسې څه لیکم، خوباوروکړی، چې د ځانپالنې اوځانښوونې له امله یې نه لیکم اویواځې موخه مې د سمو او تولیزباورې لیکنو له امله ده. بیا هم په بخښنه. اوس راځم خپلې لیکنې ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بيلګې په توګه به زه هغه څه وليکم، چې موږ پخپله ورسره مخامخ يو

هرڅوک يا نوره هم ښه هر ليکوال او په ځانګړې توګه هغه ليکوالان چې پوهنيز څه ليکي، له هغو څخه په ډېر درنښت هيله ده، چې:

لومړی: د ليکنې موخه ځانپالنه اوځانښوونه نه وي، دا په دې مانا چې ليکنه اوپه ځانګړې توګه پوهنيزه ليکنه يواځې د ليکنې په موخه او پوهنې له امله وي، يعنې د ټوليزه ګټو له پاره او بس.

دويم: هرکله چې يو ليکوال د يوه بل چا په ليکنه څه ليکي، نود هغه ليکنه بايد منځرېښتيني بيرته ورکړي.

دريم : ليکونکی پرته له ژباړي-په داسې حالت کې، چې ژباړه منځرېښتيني بيرته ورکړشوې وي – د هرې بلې خپلې ليکنې له پاره د سمون او رېښتينوالي جوګه دئ.

څلورم: هرڅوک د هرڅه د ليکلو له پاره خپلواک دئ، که د بل چا د ليکنې سره د کوتوهنې يا تخريب په موخه نه وي.

پنځم: که هرچا په يوه ټاکلي موضوع کتاب ليکلی يا ژباړلی وي، دا په دې مانا نه دئ، چې بل څوک دې بيا داسې کتاب نه ژباړي يا په دې موضوع څه نه ليکي، خود بل چا ليکنه بې له اجازې او يا نوم نهليکلو رااخستل پوهنيزه غلا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: هر پوهنیز څه چې لیکو، هغه باید پوهنیز بنوول شوې وي، په کره دلایلو اودلایل بایدپوهنیزد منلوړ وي.

د ،، ژبپوهان ګوابنه،، سرلیک لاندې

لیکنه د ډېر منلي او ستر ژبپوه پوهاند ډاکتر صیب زیار لیکنه ده، چې زما په لیکنو یې کړې. زه ترې ډېر همننه کوم، چې زما لیکنې یا ځنې لیکنې یې لوستلې. زهپهې لیکنه څه نه وایم او همداسې، چې ده، تاسو ته یې وړاندې کوم.

ژبپوهانو ګوابنې| پوهاند دوکتور م.ا، زیار

اکسفورډ ۲۲می ۱۹

د نوي ژبني ساینس او نوې پښتوژبپوهنې په مورچل کې:

ستر حمزه شینواری وایي:

څو یې راتول پریو مرکز نه کړمه

هرې تپې ته له جرګوسره ځم

خو زه بیا تاډاکتر ماخان مېږي شینواري) ته وایم چې ترڅو یې زه دژبې (ربړې-ابنتنې پوبنتنې او د هواري لارې چارې) پر (یوه- یوازېنې ژبپوهنیز) مرکز راتولې نه کړم، له اسلام کلا تر اسلام اباده، او له بولانه تر واخانه ټولو پرګنو او لیکلو ستوالو او رسنوالو، لیکوالو او تاغوندې پښتومینو پوهانو ته له جرګوسره ځم_لکه وار له مخه چې تللی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم .که هغه مرکز (زه) اوسم ،یا تر ما کوم بل پک ورک، له لا لوړ ژبپوهنیز لاسونداو نیم پېړییز تدریس او له رېکاردي بنسټیزو تیوریکو او پر کټیکو اثارو سره!

په تاند ووبپاڼه کې ستاد تېرو لیکنو او اوسنۍ (۵ې ګاڼې)، (سلمه او سلنه)، کچه...) لیکنو او بیا د علمي-فرهنګي نوموَنپوهنو (ترمینالو جیو).ربړې... او ښاغلي عزت اله نورزي د (تر) (۲۰نوېمبر۱۸)سربل په تړاو لیکلي لیدتوګې دې دغو (ګیلو ماڼو) ته را وڅکولم:

(۱)هغه هم په دې چې له خېښۍ خپلوۍ او دوستۍ سره سره-دچا خبره تر ډېرې لاندې تیاره ده-د ړو مبي او روستي پښتانه استازي په توګه زما پنځو سکلنې ژبپوهنیزې او ژبښوونیزې او بیا دنوې پښتو ژبپوهنې بنسټیزنښیرونه اوزرګونه لیکنې، څېړنې،کره کتنې،غبرګونونه او لارښودونه دې له پامه نه راځي، لکه: پښویه (ګرامر)، وییپوهنه او وییرغاونه (لېکزیکولوګي او وورت بیلدونګ)، د (یوې- کره لیکنې) پښتولیکلارښود،د سربلونو انګرېزي- پښتوسیندګي، په تېره تر ټولو غټ یاني د پوره سیند (قاموس) پر کچ د علمي-فر هنګي نو یزونو (نیولو جېزمونو) پېنځژبیز هغه، همداراز اپټېمولوجیک سیندګي او یوشمېر نور سیندګي؛ ګړنې-څرګندنې (ایدیوماتیکس)،سبکپوهنه، مانا پوهنه سېمانتیکس ، پښتو بدلمېچ یا میزان الشعر د غرېپوهنې په رڼاکې، پښتواو پښتا نه د ژبپو هنې په رڼا کې...او له الماني اوانګرېزي ژبوګڼې څانګپو هیزې (تخصصي، مسلکي) ژباړې په رسنیزاو کتابي کچ او د (افغا نستان ژبپوهنې اطلس) پروژې دننه د ګڼو افغا نې ژبو څه له پاسه سل ګړ دودي څېړنې؛ چې دا دی، زه یې د پاتې تخنیکي او چاپي چارو د بشپړتیا لپاره داکادمۍ د ژبپوهنې د سلاکار په توګه له جګپوړي پلاوي سره د فرا نسې د یونسکو دو تر او د سوېس برن پوهنتون د آریا نپوهنې ژمنې څا نګې درانګونې په موخه له کابله تر اکسفورډه را رسېدلی یم

(۲) تاته به هم پته لګېدلې وي چې لوېدیز اروپایي زدکړیز سېستم، په تېره د بشري پوهنو په تړاو د (ختیز- اروپایي (د پخواني شوروي او اوسني رو سي)او بیا امریکا یي هغه پرخلاف ډېر ارت وبیرت دی، د بېلګې په توګه ما شپږ کاله دسوېس په برن پوهنتون کې په اوبلېګاتوري توګه : ټولیز ژبنې سا ینس بیا سراسري-هندواروپایي، ګرما نېستیک او ورپسې هندو آریاني سېنکرونیکي او دایکرو نیکي (تشریحي (سپنیزې) او تار یخي) څانګې خرا نګې پر څېړمه هغې (توکمپوهنې)، سربېره، له ایم فېل) ماسترۍ او B– ډاکترۍ سره سرته رسولي _او په فاکولتاتیفي توګه: ادبي تیوري، فلسفي ژبپوهنه اواتنولنګو ښتیکي، سوسیولنګو ښتیکي... شپېنې کورسونه لا پرځای پرېږده!

په دې ډول یې له همتا شمېرپوه ډاکتره څکه را پیلوم چې ګیله له خپلواو دو ستانو کېږي، نه له پردو،او ان له پېښوري شینواري هم نه، چې د نورو تر څنګ پر نړیوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچ منل شوي سلکلنه غریزه پښتوابيځي اوداطلس د ۲۸۴ ګړدودو او د اکاد مۍ د تشریحي

.... ۱۶۱ ،،،،،،،،،،،،،،

قا موسونو لپاره پرکاراچول شوي، په خپله سپسته را ننګوي، او ستاغوندي د يوې ټا کلي پوهني ځانګوال هم نه دی چي هسي بې‌ځايه ور سره سرخوږکړم؛ له تاسره خومي بې له هغې هم دشمېرپوهني نښير د ژبنی کره کتني راهيسي ګوتي ماتي شوې. چي د سراسري پښتو فرهنګي ټولني ګران مشر زرين انځور راته تر چاپ مخکي له کولنه اکسفورډ ته راستولی وو،او ماهم د کابل پوهنتون له اړوندي ترمينالوجی سره سم د(هندسي) لپاره د(شمېرپوهني) پرځای،د (geometry) يا (Lehre von den Formen) سهي انډول (مېچپوهنه) درووړانديز کړی وو او شمېرپوهنه د (علم الحساب (Lehre von der Zahlen) لپاره چي يوه مياشت هومره وخت يې را لوټ کړ او ان د چاپ پرکال (۲۰۱۰) مي پرې درسره د دانش په کابل دوتر کي هسي يوه يادونه هومره وکړه!

(۳) له يوې- کره ليکنی پښتو نيولي، تر ليکدود، وييونو او وييرغاوني (نيو لوجېزم) پورې د ګړدو ربړو (مسألو) هوارۍ زماغوندې د نوي ژبني سا ينس او نوې پښتو ژبپوهني په يوازېني ځا نګيوه (متخصص) اړه لري، نه په بل ځانګيوه او يا اما تور؛مانا يي دا چي د ټولنپوهنو،لکه تاريخپوهني،لرغونپوهني، متنپو هني،يادوديزې ادبپوهني (اد بي فنونو) په توپير په هسي مشق او رياضت، بي اکادميکي- سېستماتيکي زدکړې راخپلېدای نه شي،کټ مټ، لکه ستا ريا ضي(مېچپوهنه+شمېرپوهنه)، سره له دې چي (ژب-شمېرپوهنه) هم له ښايسته ډېر را هيسي پر نورو ژبپوهنيزو ځانګو راسرباري شوې ده او په مانا پوهنه کي ځنې کاراخيستی دی!

(۴) بيا هم په ټينګار سره خپلي څرګندني راغبرګوم چي له مورنی پښتو سره ستا اونورو ليکوالو او پو هانو مينه اولېوالتيا د ستايني او درناوي وړ دي، خوله دې علمي دود ودستور) سره چي ربړې او اښتني پوښتني يي سم له لاسه له ماسره د يوازېني ځانګيوه په توګه شريکي کړې، کټ مټ هماغسي چي ډېر ښاغلي او اغلي طبي-روغتيايي دا زما له همزولي نومهالي طبي ډاکتر حبيب الرحمان سباو ون سره شريکوي. د لايزر او کمپيوټري طب په ځېر،نوې (پسرغښتي ژبپوهنه د (←ساينس ژور نال، نوېمبر۲۰۰۳) په لاسوند نوره له ټولنپوهنو رابېله شوې او په جوتپوهنو (مثبتو ياساينتيفيکو پو هنو) يي اړه پيدا کړې،او په دې توګه د دود يزو ګرامرپوهانو غو ندې په ژبنيو ربړو مسألو کي، خپلسري او اماتوري لاسو هني نور ځای نه لريّ!

(۵) داچي ته يي مني يا نه مني، د نورو پښتنو ليکو الو غوندې کومي پښتو ليکدودي، ګرامري يا ترمينالوجيکي ربړې او اښتني پوښتني چي په تېره د کابل (نصاب) پروژې راهيسي تاد تاند او يا نو رو ووبيانو له لارې خپرې کړې او لا يي خپروې ، ما دا نيمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېړۍ پرې د ښووني (تدريس) تر څنګ په سوونو ليکني څېړني خپرې کړې او بيا پر کتابي کچ د پښويي او بيا ليکلارې په پر ليسي څو غځېدلو چاپونو کې را نغښتي دي،د سربلونو-وستر بلونو او غبرګبلو نو څوسوه چارتونه او جدولونه خو مې تر پېښور ،برلين،

.... ۱۶۲ ....

اکسفورډ او لندن پو هنتونونو پو رې لاس پرلاس وېشلي او ور شنلي دي. که ته دغه کتابونه له کابل و پېښوره را غوښتای یا راوړای نه شي، لږ تر لږه يې خو دهمدغي تاند ووبپا نې په خونديځ (آرشيف) کې تر يوه ځغلنده سترګليده تېرولای شي، او هله يې د پېژندني او کار ونې په تړاو خپلو او نورو مينه والو تېروتنو ته ور ځيرکېدلای شي!

ر ښتيا هم که لا همدلته دي پرخپل خپل وخت ترسترګو تېرکړی وای، دغه سر خوړی مې نه پرځان لوراوه او نه پرتا چې ښايي ډېرو مينه والو ته سل په سل کې نوې خبرې نه وي!
[

(۶) همداراز په هماغه آرشيف کې]۶ ياوې-درې واوه او درې هاوې[ليکنه هم موندلای شي او په ترڅ کې يې د—›(ی ګانو) ډولونه چې په دغه لړ کې ښاغلي خبيب علي د دوديزې کړوالي (ئ) دفاع کړې او مايي درواېتي يا سکولاستيکي: دک و دليل پرځای (پښويېز مانيز) سپيناوی کړی دی:

دوې خپلواکې(واوېلي)، لکه: (اوړده -ې او لنده-ي)؛ يوه نيمواکه ی/y/ له ګڼو ديفتانګي ځېلونو سره، لکه: (نو مواله ی) او (کړواله ئ)، او ياهم په جلا(-ی) بڼه په خوی، دوی، ځای، خدای کې چې دغلته پېښوريان يو ناړين ګوډی الف (ء) هم پر سر وراچوي_ کړواله (-ئ) له نوموالي (-ی) سره تو پيرول ځکه اړين دي، چې تر منځ يې پښويېز او مانيز ټکر پېښېږي، هغه هم د نوموالي(-ی) پروړاندې د په نابشپړوسمهالو ډېرګړو کړونو بېلګو کې کړوالي،لکه: لړی (سلسله) او لړئ (شور ميدهيد!)، اوکری (د جولا تنستي اوزار) او کرئ (ميکاريد!)، کنی (ګوشۀ کُرد زمين) او کنئ (می ګنيد!)،شړی (شال) او شړئ (می رانيد!)، منی (پرهيزګاره) او منئ (می پذيريد!)، پېړی (جن) او پېړئ (ميخريد!)؛

همداراز همجوليزې بېلګې يې خو لا پريمانه دي،لکه رسی (رسن) او رسئ، لړی (غاړه) او غړئ (می تابيد) (ميرسيد!)،(خوری (همشيره-پرستاره) او خورئ (ميخوريد يا بخوريد!)، وری (پشم) او ورئ (ميبريد)...چې که بشپړ غرپو هيز او پښويېز يا مانيز ټکر هم ونه لري، جوليز دا خو هم په اوسني پېرياني ليک او ليکدود کې پوره ستونزې او ګډو ډی رامخته کوي او له لوستو نکي لارلو دن ور کوي،استاد خادم بيا دواړې (ئ) ليکلي، هغه هم په دې پلمه چې پښتانه (لکی نه لري)؛ پر سترګو هم دومره ډېرې لکۍ ښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه لګي، هرګوره نیمواکه او زوروواله (ی) یوازې د ښځې او ویي پایته له نورو ځېلو نو
توپیرېدای شي، لکه (یا،یو- بیا-بیاتي)، او زور واله،لکه سړی، لرګی،ځای، پای)، نه په
سراو منځ کې، د ښاغلي خبیب له خوا کندهاري (یوګړي نرینه ئ)، په راغلئ-ولاړئ،
دئ دئ (= دی دی) د اړوندې ګړدودي ډلې د یوه٠ځانتنی خپلواکونج او خجپوهني زېړنه
ده او د نورو درو واړو ډلو پر وړاندې، کره او معیاري بلل کېدای نه شي (پښتو

لیکلاربنود). وینګ له مخې ۶ دی، اولاکه اردو ډوله پېښوری ناکره (نرینه تأنیثیه) یا
پرته هغه (ے) پرې ورسرباري کړو، نو ۸ ته رسي!

(۷) (.زه پر ګرامر نه پوهېږم،ګومان کوم چې په ژبه پوهېږم او...) خبره به درسره
ومنم چې ته په خپلو هاندوهڅو او ازمایښتو تر ډېرو لیکوالو او مینه والو،پر پښتو پښو
يي(ګرامر) ښه پوهېږې او که زما یا الما ني داځانته مخبيلګه کړې، زموږ تر دودیزو
استادانو به يي لا ښه ولیکي، خو نومهالی دا، ستا تر شمېرپوهني هم ډېر پېچلی او ورځ
تر بلې پرلپسې پېچلی کېږي:

زه د دې منښته (اعتراف)کوم چې له دومره ځانګپوهیزو زدکړو او نیم پېړیزو ښو ونو
او پرلپسې غځونو، کرونو او چاپَونو سره بیاهم خپله پښتو پښویه نیمګړې بولم او هغه هم
له دې لامله چې پرلپسې نوې نوې ژبپوهنیزې او بیا پښوییزې را منځته کېدونکي تیوری
او لیدتوګې مخې ته راځي. یوه پرلپسې پراخېدونکي دا سيمانتیکي او ادراکي تیوري
ده، په دې ډول چې ژبني غړیز سيمبولونه له ګردو رغانیزو او ګرامري دویو او دویونو
(قواعدو او قوانینو سره)- د پوره وبله پوهاوي (افهام و تفهیم) وړتیا نه لري، په نورو
ټکو، دګرېد ونکي یا لیکونکي موخه او پیغام کټ مټ او سل په سل کې اورېدونکی یالو
ستونکی ترلاسه کولای نه شي، او پر دې سربېره چې خبره یا متن په دومره کچه وي
چې اړونده سکالو یا منځپانګه پکې در سته راځای شوې وي او همداراز اورېدونکی هم
پرخپل وار پرذهني وړتیا سربېره د ویونکي اړوند ټولنیز او طبیعي چاپېریال هم له پامه
ونه غورځوي او ورسره ورسره يي نغوتي اشارې او پژني خوځښتونه (بادي لنګوېج) هم؛
هرګوره، لیکنه او لوستنه هم بایدله هره پلوه کره او معیاري اوسي!

له دې کبله زه هم دېته اړوځم چې خپله پښویه او ورسره ترلې مانا پوهنه نېټه تانده کړم او
په دې توګه يې. تر روستی سلګۍ پرپېیلی چاپ نوی کړم . له نوي ځوان پښتني پښته او
بیا سیده او ناسیده شاګردانو څخه مې داتمه نه کېږي، تر شل دېرشو کلونو پورې د پښتو
ژبپوهني پاتورې (میر اث) مې پرمخ یوسي او پرلپسې يې وغځوي او تاند نېټه
(update) کاندي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاړه شاګردان   مي د بورسونو په تمه تمه همداسي پينه پرځاى او كورناستى ته سترګي پرلار پاتي دي او همدا زما لوستكتابونهشاګردانو ته ور دېكتي كوي؛ يونيم چي دېخوا را كډوال شوى، د راتګ پوروونو او ترشاپرېښو كورنيو له غمه پژني(بدني) كارونه كسبونه كوي.

(٨) (سلمه) يو پوړشمېړ (عدد رتبى) دى او (فيصدى) لپاره يي پركار اچول هسي بېځايه دي، ولي توپير نه شي، پوړشمېړ پارسي او نوري نژدې خپلواني ژبې هم لري، خو

.... ١۶۴ ....

(فيصدي) كاروي، نه صدم يا صدمين؛ همداسي د اروپايي خپلوانو له (پرسېنت) او (پروسېنت) درواخله!

(٩) (كچه) تا پخپله سويه،سطح، اومعيار) ماناكړي او (اندازه) مانا دى پر (معيار) بدله كړي او هسي دي په ناسيده ډول (كچول- په كچه كول=پيمايش كردن، اندازه كردن) ور زيات كړي دي؛ د (معيار، ستاندرد) په مانا نه په بره او نه په لره كې ځوګ كاروي او نه په كوم سيند سيندګي راغلي ده؟

داچي تا (كچه)د يوه هندسي ترم (اصطلاح) په توګه پر بېلابېلو ډولونو شنلي ده، د ژبې له ورځنى دودي كاروني سره اړخ نه لګوي، داسي چي د بېلابېلو پوهنو او پو هنځانګو له مخي يو درجن نوري ماناوې هم درلوداى شي: موږ دېنوونځي له تولګيوالو به سره په توكي كولي: (سوډيم كلورايډ) دى خوړلي يا (H_2O) دى ځښلي دي؛ مورفولوجي لږ تر لږه د درو پو هنو(ژبپو هني- ځمكپېژندني او درملپو هني) ترمنځ شريكه نومونه ده، خو ما ناوې يي سره يوراز نه دي؟

د رغښتي ژبپو هني (structural languistics) نوموتلي امريكايي ژبپو هاند (ليو ناردبلومفيلد1887-1949) پر ژبنى او ګرامري جوله (فورم و ساختار) دومره زور اچولى وو چي د ژبې آره دنده (مانا او مفهوم) يا (افهام و تفهيم) بېخي چليپا كړي ول، د بېلګي په توګه يي په (the Meaning of meaning) كتاب كې كښلي ول: د (مالګي) رښتينه مانا (سوډيم كلورايډ) ده او دغه كيميايي توكي او ترښتي چار يي بايدړومبى وپېژندل شي ، نودابه غوره وي، پر وييونو (لفظو نو)او پښوييز چار يي بسنه وكړو!

ترډي چي تر مړيني يي لس كاله روسته ځوان نووام چومسكي چي اوس تر نويو رسېدلى، پر ضد راپورته شو په خپل بېساري نښير (ژبپو هنه ، ماهيت، منشأ او كارونګ) يي د پسرغښتي (Post-structural)انقلاب بنست كېښووه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما په (کره پښتو ليکلاربنود) کې له دوو ليکدودو او دوه ماناوو سره کره زباد کړی: د (مقدار،اندازه) په مانا (کچه)، لکه (هند ته په ډېره کچه مېوه لېږدي يا صادرېږي او د (سطح-سويه) له مانا سره، لکه (پر هېوادني- سيمييز- او جهاني يانړيوال کچ) او په دې لړکې(د کابل پر کچ ياسطح-سويه) هم سم سهي راځي (معياريا ستاندرد او يا نورم)ماناوې ترې ډېرې لوړې او هراړخيزې دي!

(۱۰) تا د اروابناد دوست پر اخځ چې په تاريخي ژبپوهنه کې له ماستري بر يليک سره له نيم درجن شوروي(نوماندو ډاکترانو) يا (کانديد نووکانو) څخه ميدان وړی او له تاسره مې ږومبی پلاژ-۳لسيزې پخوا همهاغه کره مخامخ ليدلي ول) ستاينوميزې پوړی (ښه- ډېر

.... ۱۶۵ ږږږږ..........

ښه- خورابنه) په يوه غونډله او لا په اړ وندمتني يا وينابيز چاپېريال کې دننه سم راځي، خو را بهرنه، د بېلگې په تو گه، که پارسي غونډله (شهر کابل يک پرنفوس ترين شهراست)، نه شي کولای (کابل ښار يو خورا گڼ مېشتی ښار دی) راوژ باړې، ياني دغلته(خورا) د ستاينو ميز ټينگار توک (اپنتنزيفا ير) په توگه د ماناپوهني له مخې د(- ترين) رو ستاړي اندول کېدای نه شي،بلکې پر ځای يې (کابل ترټولو گڼمېشتی ښار دی) سهي او کره راځي، ياپي هم ((يوازېنی)) ستاينوم ځای ورډکولای شي- ما پخپله (تر- ترين) له پارسي راپور کړي او دود کړي دي، ځکه ۲۵٪پړدی پانگه راپورولای شو!

(۱۱) ښاغلي عزت اله نورزی پر دې سربېره چې له (تر) سربل سره يې پاسنی (ترټولو) سوپرلاتيف اندول هېرکړی ،نورې تېروتني يې هم کړې دي، ده ته هم په کاروه، زما اخځونو ته يې مخه کړې وای. سربلونه او وستربلونه يا په يوه نامه (غبرگبلونه Ambi-positions)کټ مټ، لکه (ستاينومونه،شمېرنومونه او نو مځري) د ځيزنوم (اسم) په ټاکندويانو کې راځي چې بېلابېل پېرونه (حالتونه) ور ښيي، لکه الماني يا انگرېزي داتيف، اکوزاتيف، لوکاتيف، ووکاتيف... او رو سي او نورې سلاوي ژبو بيا لرغو ني اته واړه هندواروپايي پدېژونه ساتلي دي او پښتو له دوه درو پرته نور د سر بلونو په مرسته راځرگندوي (←زما هماغه اخځونه)؛ په (تر-ټولو) کې (ټول)، په (تر- سره) کې (سر)، په (تر-پايه...) کې (-پای) هم ناخپلواک نه، بلکې خپلواک مورفيمونه، وييونه او بيا (ځيزنومونه) او يا يې ځايناستي دي!

د پښتو غبرگبلو يوه ځانگړتيا يا ځانگړنه (نه خوی؟) داده چې د سربل او وستربل ترمنځ يوه ټاکلي همغږي تيکاو لري، ياني (د- سره)، نه بلکې (له-سره) يا (په- با ندې) نه،بلکې (پر-باندې) سم راځي او داسې نور!

(۱۲) د علمي-فرهنگي نويزونو (نيولوجېزمونو) ياپارسي (دانشواه ها) په تړاو ستا وړانديز مونږ د (يوې- کره ليکنی پښتو)غورځنگ له هماغو لومړيو څخه راپيل کړی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرلپسې غځېدونکی پېنځژبیز سیند یې دوه ځله چاپ شوی او د ځوان کمپیوټري پښت نوې رغاونو تر کرونې روسته نوي چاپ ته چمتو کېد ونکې دي. کرونې یې په دې اړینې دي چې ډېری ښاغلي او اغلې زما لاربښودونه په واک کې نه لري،که.هغه پر رسنیز او یا کتابي کچ رامنځته کوي: لومړی بېلګې یې زیاتره کمپیو ټري-انټر نېټي هغه دي او بیا بېلابېلې، لکه د اونیزو ورځو نو مونه، زموږ تر کرونې روسته: (پیلنی-یونی-دونی-درنی-څلنی- پنځنی او اونی) رادود شوې_ پر کتابي کچ خو د اغلې ډاکترې سیما ابراهیم خېلې، طبي، د دوو بیاباني ورونو ډاکتر نجیب بیاباني اناتومي او د مجیب ورور یې اقتصا دي هغه او داسې نورې نومونې خو را سره په کمپیو ټرکې خوندي دي چې د یوځا یي چاپ لپاره مو ساتلې دي. – او که ستا اجازه وه، شمېرپوهنه به پکې هم راو نغاړو او د یوه لوی سمندر په بڼه به یې د علوموا کادمی له خوا چاپ ته وسپارو؟

.... ۱۶۶ ....

(۱۳) ستا له دې څرګندونې (پښتو لکه بله هره ژبه له ځانه پوره ده) هم داماناا اخلم چې پښتو د بلې هرې ژبې په څېر یو ناپایه پټتوان (بالقوه ظرفیت) یا (پو تنسیال) لري، یانې د هر راز نویو جاجونو (مفاهیمو) لپاره یې د تیارو ولسي مخبېلګو له مخې بالقوه یا پټه زېرمه د نیولو جېزم له لارې راسپړلای او هر راز نوي انډولونه (وییونه رامنځته کولای شو. لکه څنګه مو چې له اماني پېر د (پښتومرکې او بیا پښتو ټولنې راهیسې) دا نوي کاله لړوډېرې رارغولې دي: د مېږتون پر بېلګه
(روغتون،درملتون،زېږنتون،مرستون،پوهنتون...)، د (اجلځی، رغځی ...) پر بنسټ (ښوونځی، پوهنځی، پالنځیر تمځی...) او له لمریزوځلو ښتونو کلونو را هیسې د ادبیاتو پښتو څانګې په چوکاټ یا اډانه کې د نوې ژبپوهنې د ماسټرانو (الهام، یاري، شاکر) له خوا له نویو وییرغاونیزو آرونو (اصولو) سره سم رامنځته شوي (ژبپوهنه، غږپوهنه، وتوځی، زېږځی، ژبیز، غاښیز، شونډیز، تالوییز، ستو نیز، چنغړکیز... غږو نه) او په لا ښه ترا مېتودیک او سېستماتیک ډول د پنځمې لسیزې له پیلامې سره زموږ د غورځنګ او رابهر ستا غوندې د نورو مینه والو او څانګپوهانو له خوا یې خبره زرګونو تو ته رسېدلې او مخ پر بره درومي!

(۱۵) پاسنی خبرې بیا رانچوړم چې اوسني ژبني ساینس دا رازباده کړې چې هره ژبه ناپایه پټتوان (پوتنشیال) لري او زموږ پښتو له امیر کروړه تر امیرحمزه ښایي،مټې (ایله) ۹۹٪۹۹ پر کاراچولې وي، نوکه ما او د(یوې-کره لیکنی پښتو) غورځنګ نورو پلیونو، او ان داوسني ځوان کمپیوټري پښت نوښتګرو په ګډون، د همدغه ژبني ساینس په مټ په دې نیمه پېړی کې تر ۰۰٪۹۹ ورزیاته کړې اوسي ،خولی به اسمان ته واچوو؛ له لاس برلستونې تربرې پارسی سره علمي-فرهنګي سیالي بې له هغې ناشونې ده، خو څه چې شونې او اړینه ده، هغه د یوې- یوازېنی کره لیکنی پښتو) سمبالونه او د پټتوان رابرسېرونه او دودونه ده!

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا يي داچې اوسني ژبني ساينس دا رازباده کړي چې هره ژبه ناپايه پټتوان (پوتنشيال) لري او زموږ پښتو ښايي،له اميرکروړه تر اميرحمزه متې (ايله) ۹۹٪۹۹ پر کاراچولې وي، نوکه ما او د(يوې-کره ليکنى پښتو) غورځنګ نورو پليونو، او ان داوسني ځوان کمپيوټري پښت نوښتګرو په ګډون، د همدغه ژبني ساينس په مټ په دې نيمه پېړۍ کې تر ۰۰٪۹۹ ورزياته کړې اوسي ،خولى به اسمان ته واچوو

(۱۶) پر ۲۰۰۵ ز کال د مخابراتو وزارت د کمپيټر ساينس د پازوال د ښاغلي منصور انصاري په تخنيکي لارښوونه ما او استاد آصف صميم د مايکرو سافټ کمپنۍ له سپارښتني سره له شپږ لکو ۲۶زرو نومَونو څخه متې درې زره نومونې ورغولې، اکر داچې د کمپنۍ له خوا له اړوند لس ژبيز ګروپ (انګرېزي، روسي، عربي...او پارسي) هغو ګردو بشپړې کړې وې. هغه هم، پخپله وزارت دود نه کړې او پښتنو

.... ۱۶۷ ....

ځوانانو هم په ايراني کمپيوټري کورسونو کې د (کړکۍ، دوتنې... او سولګر) پرځاى (پنجره، پرونده...او رايانر) زده کړل- ايران له نژدې يوې پېړۍ را هيسې علمي-فر هنګي او تخنيکي (دانشواژه ها) لپاره ټوليز سرکاري (فر هنګيستان) او بيا هرڅا نګيوه د خپلې څانګې هغه د ژبپوهانو په همغږۍ سره رغوي او د هوکړې او دودېد نې لپاره ورته سرکاري پشتوانه ټيکاو لري!

(۱۴) لکه پاس چې ورته نغوته وشوه،زموږ غورځنګ له ۱۳۵۲ل. راهيسي د کابل پوهنتون د بېلابېلو پوهنځيو اوارو ندو بشري پوهنو،هنرونو او ساينسي- انجينري نومونپوهنې راپيل کړې وې چې لس-دولس کاله روسته ورته دوکتور نجيب اله د دري- پارسي هغې په را نغښتنه رسمي بنه ورکړه او لاسباړه (حق الزحمه) يې هم ور هوکې کړې وه چې له بده مرغه دهغه سترانسان له راپرځېدنې سره، مو هرڅه تورې غدۍ تالا ترغى کړل!

(۱۶) د ژبپوهانو او ژبه ټولنپوهانو ګواښنې(warnings) لا څه کوې چې وايي:

[پرلپسې په بشري نړۍ کې د نويو نويو مفاهيمو يو توپان رابهاند دى او هماغه معيا ري ليکنۍ ژبې ترې بچېداى شي چې پر وړاندې يې خپله دربګونې پانګه هم پرکار وا چوي ، اوکه اړونده لغوي پانګه يې يومخيزه راپور کاندې، پايښت (بقأ) يې له پوښتنې سره مخامخېږي!]

په دې مانا چې د نړۍ هرې سيالې او دوديالې علمي-فرهنګي ژبې وييپانګه څلور برخې رانغاړي ۲۵٪ګړويزونه (دايلکټېزمونه)، ۲۵٪ زړويزونه (ارکاييزمونه) ۲۵ ٪ نويز ونه (نيولوجېزمونه) او۲۵ ٪ پورويزونه (فارنېزمونه)!.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هسي ولولې او احساسات دي چې له دغې غبرګې لنګوېستيکي تشې سره سره،له پارسي ژبې سره د يوبرابر ملي-رسمي سيالۍ او کاروني ربنتې (حق) داوې دنګلې کوو!

ځکه پښتو لا يوې-يوازېنۍ کره ليکنۍ ژبې) ته لوړتيا نه ده موندلې:

نه پښوييزې- رغاونيزې رنګارنګۍ (ور سېد- ورسېد- ورسېدو- ورسېدلو-ورسېدئ-سېدلئ- أورسېدو...) يورنګۍ ته لوړ تيا موندلې او نه يې پارسي هومره پټه وييپانګه رابرسېره شوې او رادود کړ شوې چې تر ټولو مخکې ورسره پخپله پښتانه نابلدې دي، نو د ستر خوشال خبره لا هغسې پرځای پاتې ده:

. ... ۱۶۸ ....

چايې پلو له مخ وانه خېست

پښتو لاهسې بکره پرته ده

په ټوله پښتني- افغاني او بيا علمي- فرهنګي مينه او مننه

ستاسې د ګردو پوهيالو او فرهنګيالوسپينږيری خواخوږی زيار

:ليکنې ژباړې او شينواري مېږي د ډاکتر ماخان

1988 Vienna (Austria):

:لومړی

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

1987 Vienna (Austria):

:دويم

لومړی-Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم-*Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

توري ودې تولنه،،له لرپوهني پښتوټول کتابونه پـه المان کې د ،، افغانستان کيلاندي د شم خوا چاپ شوي دي

2000 Bonn (Germany):

.... ۱۶۹ ....

نري، فزيک او اقتصاد لپاره جره د انيوهني برسرپيد شم : رپوهني ستر کتابـيد شم :دريم مخونو کې چاپ او دا نوي ۹۰۰ دا کتاب پـه) کوونکو لپاره همداسې د ښوونکو او زده ، (ځنو ځايونو غزېدلي او ځني ځايونه تري لرې شوي دي ليکنه به يې

2003 Bonn (Germany):

رنه ياو کتې د کتې شم –کتې رنه، ديزرو کې شم ،پـه سلو ، (هندسه)ځمککچپوهنه :څلورم کوي د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي تولي اړتياوې پوره ،

2003 Bonn (Germany):

(ته پورته شوی ketabton:com) (د الجبر بنسټونه دي) الجبرونه :پنځم

2003 Bonn (Germany):

(ته پورته شوی ketabton:com).پښتو ډکشنري –رپوهني انګرېزي يد شم :شپږم

2003 Bonn (Germany):

ته پورته ketabton:com) او پښتو الماني ډکشنري -رپوهني الماني - پښتويد شم :اووم شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

(c) ketabton.com: The Digital Library

((شوی دی، ساده ليکل يو پيل دا کتاب په دې ښانګه کې) دفرنځيال برابرون :اتم
ته پورته شوی ketabton:com)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

ر پوهنې فرمولونو ټولګه‌يد شم :نهم

.... ۱۷۰ ....

Mathematical Formulas

2003 Bonn (Germany):

رپوهنه له عربي په پښتويشم :لسم

1997 Bonn (Germany):

په المان کې :د افغانستان په هکله سپيني خبرې :يوولسم

د افغانستان روغې او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا،،

.

دولو د افغانستان روغې او بيا ابا،، ̦و کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري ۲۰۰۰ له :يادونه
مجلې هم را وستلي سياسي له خوا درې ،،ټولنه.

:او نورې ليکنې ژباړې

Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de) :

دا کتابونه د ښوونځي .لاندې د برينکمن ليکني چې له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي
له پاره او همداسې د کانکور ازمويېنې له پاره ګټور دي.

(ته پورته شوی ketabton:com) شميرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک - دولسم

(ته پورته شوی ketabton:com)شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دويم ټوک – ديارلسم

(ته پورته شوی ketabton:com)شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دريم ټوک – څوارلسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تە پورتە ketabton.com)د ښوونځي لپاره   د احتمالوالي شمیرنه - پنځلسم
شوی)

.... ۱۷۱ ....

تە پورتە ketabton.com)احصایه یا ستاتیستیک   دښوونځي لپاره – شپاړسم
شوی)

خه چي د شتوتګارت پوهنتون‌لاندي کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو ځ ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

(تە پورتە شوی ketabton.com) ۱   انالیزی – اولسم

(تە پورتە شوی ketabton.com)۲   انالیزي – اتلسم

(تە پورتە شوی ketabton.com)   کرښیز الجبر – نولسم

(پورتە شوی تە ketabton.com)   د شمیرپوهني بنسټونه - شلم

(تە پورتە شوی ketabton.com)د فرمولونو ټولګه - یوېشتم

(تە پورتە شوی ketabton.com)فنکشنل انالیز – دوه ویشتم

(تە پورتە شوی ketabton.com) وکتور شمیرنه – درویشتم

نوري ژباړي

کرښیز الجبر:څخه .grundstudium.info/linearealgebra/www له – څلرویشتم۱۳
(تە پورتە شوی ketabton.com)

ketabton.com)ګنونپوهنه یا د اعدادو تیوري   Georg Gutenbrunner – پنځویشتم
تە پورتە شوی)

زما لیکني

Bonn (Germany):

دا : د پوره تغیراتو سره :لومړۍبرخه دویم چاپ رپوهني ستر کتاب‌ید شم - شپږویشتم
نري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسي د ښوونکو جنا ره دیبرسد برخي رپوهني‌ید شم کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

(په کتاب کي د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي .پوره ګټور دی او زدهکوونکو لپاره (ته پورته شوی ketabton:com

.... ۱۷۲ پرړ.................

(ته پورته شوی ketabton:com) دويمه برخه رپوهني ستر کتابـيد شم -اوه ويشتم

ته ketabton:com) دويم چاپ د پوره تغيراتو سره (هندسه) څمککچپوهنه - اته ويشتم (پورته شوی

(ته پورته شوی ketabton:com) الجبر بنسټونه دويم چاپ له تغيراتو سره – نه ويشتم

(ته پورته شوی ketabton:com) ډېرى پوهنه يا سټ تيوري - دېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com) (منطق رياضي) د شميرپوهني سم اند – يودېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com)د يو څو شميرپوهانو ژوندليک - دوه دېرشم

د شمير پوهني ګډې ودې ليکني – دريدېرشم

د مشتق او :شوى داهم ژباړه ده، خو ليکونکى يي متآسفانه راڅخه نابلد -څلوردېرشم (ته پورته شوی ketabton:com)انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيوني يا حلونه يي

دريِ ډکشنري + د شميرپوهني انګريزي پښتو او عربي – پنځه دېرشم

(ته پورته شوی ketabton:com)د شميرپوهني پښتو انګرېزي ډکشنري – شپږدېرشم

)ډکشنري د شميرپوهنيزو وييونو په پښتو روښانه ونه د شميرپوهني پښتو – اوه دېرشم (ته پورته شوی ketabton:com

دا هغه ليکني دي، چي څني يي په نړيول جالونو کي خپرې)د زړه له کومي - اته دېرشم شوي دي.)

د. افغانستان په هکله سپيني خبرې، چي وبه غزيږي – نه دېرشم

خو لا پوره نه دي ،نوري ليکني، چي په ژباړه يي پيل شوى

د شتوتګارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چي د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه –څلوېښتم (ته پورته شوی ketabton:com)د ګروپونو تيوري :خپريږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه -

دا چي زما دویم مسلک فزیک) ولګي ځخه تر اووم ټولګي پوري ژباړل شوی‌له پنځم ټ -د شمیرپوهني په څیر- دا هم د دي لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چي .دی، دا لیکني ژباړم او (دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیوني سره په کي راغلي او ماته زیات ګټور برېښي ژباړلي‌دالاندي د برینکن ځخه را

(ته پورته شوی ketabton:com) فزیک لومړی‌برخه - یوځلوېشتم

ته پورته ketabton:com) .همدا کتاب .برېښنا پوهنه .فزیک دویمه برخه – دوه ځلوېښتم (شوی

دي .د پوهني وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهني کتابونو ته کتنه – درېځلوېښتم هر کتاب یوې برخي ناسمونونو ته ګوته نیول شوي او کتاب کي د دښوونځي کتابونو د (ته پورته شوی ketabton:com).ناسمونونه بیا سم شوي هم دي

(ته پورته شوی ketabton:com)د فزیک کوچنی ویونو دکشنري –څلورڅلوېښتم

(ته پورته شوی ketabton:com).یا اړیکویونه پرېپوزېشن – پنځه ځلوېشتم

(پښتو کي ناسم راننوتي ویونه، چي سم شوي دي)نژبسمو = شپږځلوېشتم

۲۰۲۰ پښتو ژبلار یا ګرامر –اوه ځلوېښتم

له پخوانی لیکني ځخه نوی شوی : (که غواړی دویم غزېدلي لیکنه) ژبسنوم –اته ځلوېشتم ۲۰۲۰. او پوره غزېدلی

په توګه له دري تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کي د دعوت او همداسي د نورو د ځ ځخه خوریږي په دي کتاب کي د پښتو ناسم ننوتي ویونه ځیړل شوي ناسمونونو ته .او خواره شوي دي نه ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چي ژبمینوالو لهپارهیي لوسته او ګوتنیونه اړیېده.

۲۰۲۰ داسي څه له فلسفي –نهه ځلوېښتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډا کټر شينواری ليکي:

زما د غزيز او ان د Ketabton.com کتابونه په کتابتون ټکی کوم نه دېر ۳۹ زما نږدې ونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه مير زهير شينواري ځوي زما د ښو ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهير شينواري له خوا خواره شوي او هيله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکټر شينواري د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

جرمني .د افغانستان کلتوري ودې ټولنه – ۱

د افغانستان کلتوري ټولمه کولن ميشنيش – ۲

د ښوونځي نهم ټولګي شميرپوهنې کتاب کې مې نوم ليکل شوی، خو ما په :اړيینه يادونه کې څه نه دي ليکلي.

امه چاپ شو د دولسم ټولګي له پاره يې پښتو او دري کتابونه ليکلي وو، چې هغه بيا په بل ن او پوره ناسمونونه يې درلودل، پرته له هغو پوښتنو يا نور جملو اوبيونو يا حلونو څخه، چې د پوهنې .هغه همغه د ډاکټر شينواري د ليکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه وو وزارت او تر جمهورريس پورې يې ليکنې ولېږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه يې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وايي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو، چې د رحمابابا) ماخان :نوم
(لیسه کې نوملیکلو وروسته ماخان باندې بدل شو

شینواری : د کورنۍ نوم

اروابښاد نورالرحمان :نوم د پلار

اروابښاده پستو :د مور نوم

اروابښاد حسن خان :د نیکه نوم

اروابښاده صبربي بي :د نیا نوم

۱۵ د سپتمبر په ز ک ۱۹۴۶ د ډاکتر ماخان شینواری :دزېږېدو کال
۱۳۲۲ سمه نیټه یې .دا خو هغه رسمي ز ک دی) زېږېدلی دی نېټه
ه ک ۱۳۲۰ خو تره مې وایي ،وي ش ه کلونو منځ کې باید ۱۳۲۰ او
(دی

ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په :د زېږېدو ځای
.مورګۍ کلي کې زېږېدلی

قرانکریم تر له د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه
پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې
.يدې چې پوره پرې پوه ش هم لوستل، لوستلي، خو بې له

د هسکې مېنې پورې ۱۹۵۴ تر ۱۹۵۱ له :کلیوالي ښونځې
چې دی یې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې ،مورګۍ لومړني ښونځې
.څخه وو

ټولګې پورې له ۱۲ له لومړي او بیا له دریم تر : د رحمان بابا لېسه
.پورې ۱۹۶۵تر ۱۹۵۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولګي پورې د خپل ټولګې ۱۲ تر دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم
.پاتې شوی اولنمره

ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې ۱۹۶۶

ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ۱۹۶۶
.ته تګ

کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه ۱۹۶۷ تر ۱۹۶۶
.وستېې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لـ

د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ۱۹۶۷ اکتوبر
)ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو ۱۹۸۹ ستونځو سره په
.(دا نو پوره ستونځې دي

.د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور ز ک ۱۹۸۸ ک تر ز ۱۹۸۷له

کې د افغانستان جمهوریت بون جرمني جون پورې په ۱۹۹۲ مارچ څخه تر ۱۹۸۸ د
.تر نوم لاندې (صفر نه وو)شارژد افیر کې د سفیر دندې د سفارت

.له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه

ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداښتي ۲۰۰۵ ز ک جون څخه د ۲۰۰۴ د
.پوهنو څانګه کې دنده

دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې زک ۲۰۰۹ د مارچ څخه ز ک د ۲۰۰۸ له
.کې دنده نصاب وزارت درسي

څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ۱۹ ۹۷ ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له
.ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي

میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته کې له لرې د ۱۹۷۲ ماخان میرېي په
.ورغلی ته ویانا اتریش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز ک کې کوزده کړې وه ۱۹۶۳ ده د میرمن ښاپیرى سره په.

ز ک دوه بچیان وبخښل، چې ۱۹۷۹ دوي ته لوي ښنتن په اتریش ویانا کې د ماى په شلم همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ځانګه په المان کې د پوهنتون علمې .ځانګه او اباسین نومیږي ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library